

Vilniaus Universitetas

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

EUROPOS STUDIJŲ MAGISTRO PROGRAMA

GYTAUTAS PETRAUSKAS

II kurso studentas

**STRATEGINĖ KAKOFONIJA PO IŠORINIŲ SUKRĖTIMŲ - RUSIJOS INVAZIJOS Į
UKRAINĄ IR TRANSATLANTINĖS DINAMIKOS POVEIKIS EUROPOS SAUGUMO
POLITIKAI**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas: Prof. dr. Gediminas Vitkus

Vilnius, 2025

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

Gediminas Vitkus

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Petrauskas G., Strateginė kakofonija po išorinių sukrėtimų - Rusijos invazijos į Ukrainą ir transatlantinės dinamikos poveikis Europos saugumo politikai: Europos studijų specialybės, magistro darbas/ VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas G. Vitkus. – 2025. – 97 p.

Reikšmingi žodžiai: Europos Sąjunga, Europos Sąjungos užsienio politika, Strateginė kakofonija, Transatlantiniai ryšiai, Karas Ukrainoje, JAV, Rusija, Saugumo politika, Strateginė autonomija, Postfunkcionalizmas, Svyruojančios pusiausvyros teorija

Šiame darbe nagrinėjama, kaip Rusijos invazija į Ukrainą paveikė Europos strateginę kakofoniją. Strateginė kakofonija yra interpretuojama kaip kompleksinė sąvoka, savo esmėje esanti antiteze strateginės autonomijos sąvokai - kartu jos sukuria spektrą, kuriame Europa gali svyruoti. Apsibrėžta, jog strateginė kakofonija yra apimanti tris dimensijas: Europos valstybių grėsmių vertinimo; Bendrų Europos gynybos pajėgumų; Struktūrinės priklausomybės nuo JAV. Tiek iš strateginės autonomijos, tiek ir strateginės kakofonijos sąvokos kartu šio tyrimo kontekste iškelia nepriklausomybės nuo JAV ir gebėjimo atgrasyti Rusiją savarankiškai dimensijas, kurios yra tarpusavyje susijusios. Siekiant atsakyti į tai, kaip invazija į Ukrainą paveikė Europos strateginę kakofoniją, iš minėtų tiriamųjų trijų dimensijų išvedamos hipotezės, sukurtos remiantis teorinėmis prielaidomis, aktualiomis šio tyrimo problematikai:

Hipotezė H1: Rusijos invazija į Ukrainą turėjo dvilypį poveikį Europos valstybių grėsmių vertinimams - didinant daugumos valstybių grėsmių vertinimus dėl Rusijos, tačiau tuo pačiu turint poliarizuojantį poveikį Europai.

Hipotezė H2: Rusijos invazija į Ukrainą turėjo ribotą poveikį Europos gynybos pajėgumų koordinavimo institucionalizavimui.

Hipotezė H3: Rusijos invazija į Ukrainą turėjo mažesnę poveikį Europos veiksams mažinant struktūrinę priklausomybę nuo JAV nei D. Trumpo perrinkimas.

Hipotezių tikrinimas vykdomas analizuojant tris minimas strateginės kakofonijos dimensijas naudojant kokybinę turinio analizę- išnagrinėjami 29 Europos valstybių Rusijos grėsmių vertinimai, Europos gynybos pajėgumų kooperavimo, struktūrinės Europos priklausomybės nuo JAV atgrasant Rusiją pastangos. Naudojantis svyruojančios pusiausvyros ir postfunkcionalizmo teorijomis, analizuojami hipotezių tyrimo metu gauti rezultatai ir atrasti priežastiniai ryšiai, įvardinant esminės Europos išliekančios fragmentacijos priežastis. Analizuojamos Europos Sąjungos geopolitinės reikšmės iškilimo 2022 metų pradžioje ir vėliau kitosios dinamikos priežastys.

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Strateginė kakofonija po išorinių sukrėtimų - Rusijos invazijos į Ukrainą ir transatlantinės dinamikos poveikis Europos saugumo politikai“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Gytautas Petrauskas

Turinys

Įvadas	6
1. Literatūros apžvalga.....	10
2. Teoriniai strateginės kakofonijos pokyčio aiškinimai	19
2.1 Postfunkcionalizmas.....	20
2.2 Pertraukiamos pusiausvyros teorija.....	21
3. Metodologija.....	23
4. Europos strateginės kakofonijos tyrimas.....	28
4.1 Europos valstybių grėsmių vertinimai	29
4.1.1 Rusija yra nesvarbi arba nekelia grėsmės.....	32
4.1.2 Rusija kelia grėsmę, tačiau kitos grėsmės yra svarbesnės.....	34
4.1.3 Rusija ir kitos grėsmės turi maždaug vienodą reikšmę	36
4.1.4 Rusija yra didžiausia grėsmė; reikšmingos ir kitos grėsmės	38
4.1.5 Rusija iki šiol yra dominuojanti grėsmė.....	42
4.2 Europos gynybos pajėgumų trūkumas.....	45
4.2.1 Įprastiniam atgrasymui ir gynybai skirtų ginklų sistemų trūkumas.....	46
4.2.2 Modernių ginklų sistemų panaudojimo sudėtingumas.....	50
4.2.3 Institucionalizuoto karinio bendradarbiavimo sunkumai	53
4.2.4 Europos gynybos pramonės bazės susiskaidymas	55
4.3 Ar Europiečiai gali išbalansuoti Rusiją be JAV?	58
4.3.1 Europos grėsmės suvokimas JAV įsitraukimo sumažėjimo atveju	59
4.3.2 Karinis Europos gebėjimas išbalansuoti Rusiją: Konvencinė gynyba ir branduolinis atgrasymas	63
4.4 Strateginės kakofonijos kismo teorinė interpretacija.....	67
4.4.1 Svyruojantys pokyčiai ir netolygios trajektorijos: svyruojančios pusiausvyros teorijos perspektyva.....	68
4.4.2 Politizavimas ir nacionaliniai suvaržymai: postfunkcionalizmo perspektyva.....	70
Išvados.....	73
Literatūros sąrašas.....	77
DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA	84
Priedas nr. 1	86
Summary	97

Ivadas

Kodėl Europos Sąjunga, Rusijos invazijos į Ukrainą pradžioje figūravusi politiniame diskurse ir naujienų antraštėse, 2025 m. atrodė praradus savo centrinę rolę ne tik transatlantinėje prizmėje, JAV vedamų paliaubų derybų kontekste, bet ir pačioje Europoje, vietą užleidžiant atskirų didžiųjų Europos demokratijų lyderiams? Europos Komisijos „Readiness 2030“ 800 milijardų vertės paketas valstybių narių gynybai rodo atsinaujinusias ambicijas, tačiau galima klausti, kodėl reikėjo laukti trijų karo metų ir D. Trumpo perrinkimo, jog Europa to imtųsi?

Pirmaisiais Rusijos invazijos į Ukrainą metais buvo juntamas ypač didelis skirtumas kaip ES reaguoja į šią krizę lyginant su ankstesnėmis, kalbant apie jos vieningumą ir tvirtumą atsakant į Rusijos agresiją¹. Ji peržengė daug raudonųjų linijų karinės paramos, retorikos ir veiksmų Rusijos atžvilgiu prasme, ne tik vieningai pasmerkiant agresiją, bet ir įvedant griežtas sankcijas². Taip pat karas Ukrainoje padidino ES valstybių narių ir viršvalstybinių institucijų įsitraukimą į saugumo ir gynybos klausimus - tą atspindėjo resursų mobilizavimas naudojant Europos Taikos Priemonę - instrumentą panaudotą remti Ukrainos karines pajėgas³. To pasėkoje galima pastebėti ir pokytį naratyvuose apie ES kaip geopolitinį aktorių tarptautinėje arenoje. Ypač 2022 m. pabaigoje ir 2023 metais aiškiai matomas išaugęs skaičius naujienų ir ypač akademinių straipsnių, kalbančių apie ES subrendimą tarptautinėje arenoje ir ėjimą ties didesnio geopolitinio „aktoriškumo“ - kaip netgi atskiri to meto straipsnių rinkiniai šia konkrečia tema^{4 5}. Buvo įvardijama jog ES, skirtingai nei daugelis prognozių apie ją iki tol, atsakė greitai, visapusiškai, o jos kaip užsienio politikos aktoriaus subrendimas pasireiškė per tris kriterijus - gebėjimą vis greičiau priimti sprendimus, skirti resursus atsakant į krizes, ėmimąsi konkretnės užsienio politikos rolės/identiteto kaip principingo pragmatiko ir krizių valdytojo, bei to pasireiškimo santykiuose su JAV, NATO, bei dvišaliuose santykiuose⁶. Čia tai pateikiama kaip pavyzdys, bet ir bendra tendencija pirmaisiais karo metais buvo didesnis entuziazmas kalbant apie ES rolę.

¹ Bosse, G. 2022. Values, Rights, and Changing Interests: The EU's Response to the War Against Ukraine and the Responsibility to Protect Europeans. *Contemporary Security Policy* 43 (3): psl. 531–546.

² Lepeu, J. 2025. Ukraine the de-targetization of EU sanctions and the rise of the European Commission as architect of EU foreign policy *International Politics* psl. 1-3

³ European Commission. 2024. *The European Defence Industrial Strategy*. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/edis-our-common-defence-industrial-strategy_en [žiūrėta 2024.12.27]

⁴ Maurer, Heidi, Kolja Raube, and Richard G. Whitman. "“Zeitenwende” as coming of age? EU foreign & security policy through war & peace." *European security* 33.3 (2024): psl. 345-363.

⁵ Lika, Liridon, Dealan Riga. "EU Geopolitical Actorness in a Changing World." 2024

⁶ Riddervold, Marianne, and Pernille Rieker. "Finally coming of age? EU foreign and security policy after Ukraine." *European security* 33.3 (2024): psl. 497-516.

Visgi pirmų karo metų bendros Europos nuotaikos buvo tiesiogiai paveikiamos naujienų iš fronto - pirmos invazijos dienos išgąstį greitai pakeitė Europos netikėto solidarumo keliamas nuotaikų pakylėjimas, naujienos apie purve klimpstančius rusų šarvuočius griovė iki tol vyravusį įsivaizdavimą apie rusų kariuomenės galybę ir gebėjimą užimti Ukrainą per tris dienas, o tą dar labiau stiprino ukrainiečių sėkmingi kontrpuolimai 2022 balandį šiaurės fronte aplink Kijevą, bei tų pačių metų rudenį vykusios sėkmingos kontratakos Charkivo bei Chersono srityse, ploto prasme išlaisvinus tikrai dideles teritorijas. Tokios įvykių eigos, kaip ir pačios invazijos, daug kas nesitikėjo.

Tikras pokytis žvelgiant į ES rolę yra pastebimas vertinant pokytį tarp naratyvų, kurtų apie ją minėtų pergalių fone, ir to kaip į ją buvo žvelgiama prieš šią invaziją. 2021 m. Hugo Meijer ir Stephen G. Brooks tyrimą „Illusions of Autonomy“, kritiškai vertinantį ES savarankiškumą, įvardinantį ją kaip negalinčią pasirūpinti savo saugumu jeigu JAV atsitrauktų, iš pirmo žvilgsnio 2022 metų pabaigoje ar 2023 m. pradžioje būtų buvę galima nuginčyti kaip nepasitvirtinusių. Tačiau galbūt šio tyrimo išvados atrodytų dar kitaip 2025 metais? Jų tyrimo centrinei tezei itin pasitarnauja „strateginės kakofonijos“ sąvoka, sukurta kaip susiimti skatinanti antitezė, antonimas siekiamai Europos strateginei autonomijai. Ši sąvoka apibūdina tai, jog Europos gynybos, strateginės autonomijos ambicijos yra žalojamos bendros strateginės perspektyvos nebuvimo - nors dauguma ES valstybių narių turi nacionalinio saugumo strategijas, tačiau dauguma jų yra nenuoseklios, išvestinės, neturi bendros prasmės Europos geostrateginėje situacijoje ir dažnai yra pasenusios, neatitinkančios šiuolaikinių aktualijų⁷. Tyrime išryškinamos svarbiausios priežastys, kodėl Europai reiktų siekti strateginės autonomijos - 2021 metais pastebimai augusi Rusijos karinė parengtis ir galia, karinė retorika, bei 2016-2020 metų D. Trumpo kadencija, pasižymėjusi buvimu sunkiai nuspėjama dėl įsipareigojimų NATO, bei atsiradusi ir ypač sustiprėjusi JAV politinė poliarizacija, kuomet net visa JAV užsienio politikos kryptis tapo politizuota ir ginčų objektu. To pasekoje Europai kas 4 metus dėl JAV prezidento rinkimų nuo šiol darysis neramu, ar JAV vis dar būtų patikima sąjungininkė ir išpildytų savo įsipareigojimus NATO karinės konfrontacijos su Rusija atveju⁸. Tačiau nuo galėjimo savarankiškai veikti, jei JAV pasitrauktų, ją stabdo tokie esminiai veiksniai kaip gynybos gamybos galimybių trūkumas, paruoštos karinės industrijos aparato nebuvimas, bei strateginė kakofonija - išsiskiriančios gynybos politikos valstybėse narėse bei

⁷ De France, Olivier, and Nick Witney. *Europe's strategic cacophony*. London: European Council on Foreign Relations, 2013. Psl. 1-3

⁸ Meijer, Hugo, and Stephen G. Brooks. "Illusions of autonomy: Why Europe cannot provide for its security if the United States pulls back." *International security* 45.4 (2021): psl. 7-9.

besiskirianti Rusijos keliamo pavojaus percepcija⁹. Tyrimo vertinimu, net ir JAV pasitraukus iš NATO, ar jai tiesiog nusprendus mažinti savo rolę Europoje, strateginė kakofonija išliktų. Visgi šiame tyrime, atliktame 2021 m., nei nuspėta, nei turėta omenyje tokia įvykių eiga kokia Europoje galiausiai buvo - apie Ukrainą praktiškai neužsimenama, lygiai taip pat kaip ir nenumatomas tokio plataus masto karo, koks įvyko, poveikis Europai.

Galima būtų teigti, jog vietoj tyrime nuspėjamo vieno postūmio ES siekti strateginės autonomijos - JAV pasitraukimo iš Europos, kuris pasak autorių dėl kakofonijos nebūtinai net būtų sėkmingas, įvyko du - karas Ukrainoje, išryškinęs Rusijos silpnybes ir parodęs kad ją susiėmus būtų įmanoma įveikti, bei po to jau sekęs Trumpo perrinkimas. Kol kas dalinis, labiau retorinis JAV pasitraukimas iš Europos vyksta kitokiame kontekste, nei buvo numatoma tyrime, ir kelia klausimą - ar Ukrainos karas galimai sumažino strateginę kakofoniją, labiau suvienijant Europos valstybių požiūrį į Rusijos grėsmę?

Tačiau viskas nėra taip vienareikšmiška. Minėtasis pirminis ES susivienijimas padedant Ukrainai su laiku dalinai išsikvėpė - dažnai teigiama, jog Vakarų šalys nepasinaudojo galimybe dar 2022-2023 metais sudaryti sąlygas agresoriui patirti lemiamą pralaimėjimą, kad sėkmingai užbaigtų karą ir atkurtų dar 2014 metais Rusijos sugriautą tarptautinę tvarką - po nesėkmingo Ukrainos kontrpuolimo 2023 metų vasarą, Rusija nuo 2023 rudenio pamažu pradėjo periminti iniciatyvą fronte ir iš lėto vėl užiminėti Ukrainos teritorijas¹⁰. Nesėkmės 2023-2024 parodė Vakarų valstybių politikos ribotą veiksnumą neutralizuojant Rusiją, nuvertinant ją, išsikeliant nepagrįstus tikslus, ir dėl to pasirenkant neveiksnius strategijas. Tai leido Rusijai atsigauti, padaryti išvadas po nepavykusios greito karo strategijos, bei implementuoti ilgalaikę strategiją su siekiu sekinti Ukrainą ir Vakarus¹¹, nors tuo pačiu, be abejo, Rusija yra sekinama ir pati. Rusijos strategija buvo gana efektyvi, tai liudija faktas, kad JAV karinė pagalba Ukrainai 2023 metų pabaigoje - 2024 metų pradžioje faktiškai nutrūko, ir tik nuo 2024 metų gegužės pradėjo atsigauti, o tai leido Rusijos Federacijai perimti strateginę iniciatyvą¹².

Vidurio ir Rytų Europoje tuo metu taip pat keitėsi politinė dinamika. Lenkijoje karo nuovargį populistai naudojo kurstydami tarpvalstybinį priešišumą per 2023 metų rinkimų kampaniją, kurią lydėjo prekybos karas, Ukrainos sienų blokavimas, lenkų ūkininkų ir vežėjų

⁹ Ten pat, psl. 9

¹⁰ Pasichnyk, Vasyl. "Geopolitical strategies in the Russian-Ukrainian war (2022–first half of 2024)." 3C 34.6: psl. 15

¹¹ Ten pat, psl. 15

¹² Ten pat

kalbos su anti-ukrainietiškais šūkiais.¹³ Slovakijoje vyko parlamento rinkimai, kuriuos laimėjo prorusiškos jėgos, po kurių šalis taip pat prisijungė prie Ukrainos sienų blokados ir faktiškai nustojo teikti pagalbą Ukrainai, tiesiogiai prieštaraujant Europos Komisijos nutarimams¹⁴, kas parodė stiprius prieštaravimus bloko viduje. Karo eigoje ypatingai išryškėjo prieštaringa Vengrijos politika, bandanti blokuoti pagalbą Ukrainai ir iš vidaus kenkianti NATO ir Europos Sąjungos solidarumui, siekianti išsiderėti ekonominę naudą iš Rusijos. Pastebėtina ir tai, jog priešingai nei V. Zelenskis, Vakarai kitaip matė net ir Ukrainai sėkmingą karo pabaigą - Vakarai, regis, nebuvo suinteresuoti Rusijos pralaimėjimu ir žlugimu, kas atspindėjo delsimą peržengiant įvairias raudonas linijas, bijant eskalacijos¹⁵. Nors ES iš pradžių judėjo link didesnės vienybės reaguojant į Rusijos agresiją, jau 2024-2025 dėl nesėkmingo kontrpuolimo, vidaus politinių poslinkių ir dvejonių strateginiais klausimais, strateginės kakofonijos tiesos vėl pradėjo ryškėti. 2024 metų D. Trumpo perrinkimas ir kylantis nerimas dėl JAV paramos ES kelia itin svarbų klausimą - ar karas Ukrainoje sumažino ar padidino strateginę kakofoniją ES užsienio politikoje?

Egzistuojantys tyrimai yra įvertinę ES strateginę kakofoniją iki 2022 metų, tačiau nėra tyrimų, kaip Rusijos invazija Ukrainoje pakeitė šią ES dinamiką būtent per strateginės kakofonijos prizmę. Esami teoriniai požiūriai ir akademinė literatūra parašyta jau po karo pradžios optimistiškai teigė, jog karas Ukrainoje sumažino ir toliau mažins ES strateginę kakofoniją, skatins didesnę vienybę saugumo srityje bei gynyboje. Tačiau naujesni įvykiai, kaip nepasisekusį Ukrainos kontrpuolimą sekusi silpstanti Vakarų parama, politiniai poslinkiai ES viduje, ES neįtraukimas į derybas dėl paliaubų iš JAV pusės, suponuoja jog fragmentacija išliko ar net padidėjo, rodo ES kaip geopolitinio aktoriaus reikšmės sumažėjimą 2025 metais lyginant su laikotarpiu sekusiu iškart po karo pradžios. Tai rodo prieštaravimą tarp teorinių lūkesčių dėl tvarios Europos vienybės, reaguojant į išorės grėsmes, ir naujos ES užsienio politikos realybės, rodančios susiskaidymą. Iš to galima klausti, kodėl strateginė kakofonija tarp ES valstybių narių išlieka, nepaisant bendro Rusijos kaip grėsmės pripažinimo, sekusio po Ukrainos invazijos? Galiausiai, jeigu, tarkim, brėžtumėme trajektoriją tame kaip ES reagavo ar kokia jos reikšmė buvo iškart po karo, su laiku jam besivystant, jau 2025 metais po Trumpo-Zelenskio nepasisekusio susitikimo, matytume jog tokia trajektorija yra netolygi, netgi labai kreiva, dėl to reikia tirti, ar tai yra kažkoks teoriškai apimamas šablonas/modelis, ar visgi tiesiog atsitiktinių įvykių nenusipėjamos eigos pasekmė. Kitaip tariant, norisi klausti, kodėl ES vėl pradėjo rodyti strateginės kakofonijos požymius, nepaisant po Ukrainos

¹³ Bartosz Brzeziński, Wojciech Kość. Why Poland dumped Ukraine to help its farmers, politico.eu. 2023, <https://www.politico.eu/article/poland-farmer-law-and-justice-agriculture-grain-war-ukraine-russia/> [žiūrėta 2025.01.12]

¹⁴ Pashkov, Michailo, Foreign policy of Ukraine in the context of geopolitical processes. Razumkov centre, 2024,

¹⁵ Pasichnyk, Vasyl, psl.15-16

invazijos pradžios rodyto beprecedenčio ES susivienijimo Rusijos grėsmės atžvilgiu? Visi šie pasvarstymai yra tikrai kompleksiniai, bet juos vienija bendras šio **tyrimo probleminis klausimas** - kaip karas Ukrainoje pakeitė ES strateginę kakofoniją?

Čia svarbu konkrečiai įsivardinti strateginės kakofonijos sąvoką, iš ko ji susideda. Ją sudaro trys dimensijos, trukdančios Europai siekti strateginės autonomijos. Tai būtų: bendro grėsmių vertinimo, bendrų gynybos pajėgumų, struktūrinės priklausomybės nuo JAV, dimensijos. Tai ir yra sritys kurios šiame tyrime buvo empiriškai nagrinėjamos. Čia matoma antoniminė sąsaja su strateginės autonomijos sąvoka, ko reiktų, kad ji būtų pasiekta: bendro grėsmių vertinimo, gebėjimo bendrai gintis, struktūrinės nepriklausomybės nuo JAV - visa tai sukuria spektrą, kuriame Europa gali varijuoti. Taip pat, konceptualiai apmąsčius strateginės autonomijos sąvoką, du klausimai išveda kryptis kieno atžvilgiu visa tai matuojama. Klausimas: strateginė autonomija „Prieš ką?“, išveda Rusijos, kaip pirminio grėsmės šaltinio (šio tyrimo kontekste), kryptį. Klausimas: strateginė autonomija „Nuo ko?“, iškelia JAV kryptį, kaip pirminio paramos šaltinio, be kurio Europai būtų sunku apsiginti nuo Rusijos. Tai įvardijama norint pagrįsti, jog ES santykis su Rusija ir su JAV Ukrainos karo kontekste, per kurį pasireiškia strateginė kakofonija, nėra du atskirai tirtini ryšiai, jog tai vienas įvairiais ryšiais susijęs priežastinis trikampis, kurį siekiama nagrinėti.

1. Literatūros apžvalga

Šio tyrimo literatūros apžvalgos tikslas yra išskirti ir sistemizuoti pagrindinius veiksnius, turinčius įtakos tyrimo klausimui, bei pažvelgti kiek tirama tema yra ištirta, kokios yra pastebimos spragos, kurias šias tyrimas užpildytų. Daugiausia dėmesio buvo skiriama moksliniams darbams tiriantiems ES užsienio ir saugumo politiką, jos integracijos procesus, strateginės autonomijos sampratą. Taip pat atkreipiamas dėmesys ES atsakui į karinius konfliktus, ar yra teorinių pavyzdžių tiriančių kaip tokie konfliktai paveikia ES vidinę vienybę ir užsienio politikos pozicijų derinimą.

Viena iš centrinių sąvokų, svarbių šiam tyrimui, yra strateginė autonomija. Kaip pagrindinė literatūrą apie tai galėtų būti įvardijami tokie straipsniai kaip Barbara Lippert straipsnis „European strategic autonomy: actors, issues, conflicts of interests“. Šiame tyrime Europos strateginė autonomija įvardijama kaip normatyvinis tikslas ir praktinė būtinybė, formuojama besikeičiančių globalių dinamikų.¹⁶ Autonomija matoma kaip būtinybė Europai, norint įtvirtinti interesus daugiapoliame pasaulyje ir veikti pagal savo liberalias demokratines vertybes pernelyg nepasikliaujant išorinėmis galiomis, ypač JAV. Šio poreikio skubotumą sustiprina transatlantinės

¹⁶ Lippert, Barbara, Nicolai von Ondarza, and Volker Perthes. "European strategic autonomy: actors, issues, conflicts of interests." (2019): psl. 39.

vienybės nuosmūkis ir agresyvių aktorių, tokių kaip Kinija bei Rusija, sustiprėjimas, kurios naudojami Europos vidiniu susiskaidymu ir pažeidžiamumu. Nors ES turi potencialių galios įrankių, ekonominių, reguliacinių ir normatyvinių, ją riboja daug veiksnių, kaip perėjimas prie daugiapoliškumo, Europos pažeidžiamumas ir priklausomybės, vidiniai politiniai prieštaravimai, sektorių suvaržymai, saugumo ir gynybos sritys ir konkrečios politikos galimybės. Autorių teigimu strateginė autonomija apima ne tik karinius pajėgumus, bet ir ekonominį suverenumą, technologinę lyderystę ir institucinį atsparumą. Nors praktiniai žingsniai, tokie kaip glaudesnis bendradarbiavimas gynybos srityje, balsavimas kvalifikuota balsų dauguma ir geresnė civilinė ir karinė integracija yra įmanomi, jie priklauso nuo valstybių narių politikos tikslų vieningumo, politinės valios bei finansinių išteklių suderinimo. Šis tyrimas yra itin naudingas, nes padeda nustatyti ir susisteminti pagrindinius kintamuosius, lemiančius išliekančią ES strateginę kakofoniją Rusijos grėsmės akivaizdoje: institucinį susiskaldymą, prieštaraujančias nacionalines preferencijas, skirtingą grėsmės suvokimą, išorines priklausomybes ir esamų koordinavimo mechanizmų ribas.

Straipsnis "European Strategic Autonomy: Operationalising a Buzzword" pagilina diskusijas imdamasis aiškintis išliekančias dviprasmybes pačioje „strateginės autonomijos“ sąvokoje. Teigiama, kad šis konceptualus neapibrėžtumas sukėlė perdėtas viltis, baimes, iškraipė viešąjį diskursą ir sukėlė nesusipratimų tiek Europoje, tiek už Atlanto. Užuoat traktavęs strateginę autonomiją kaip vienintelį tikslą, autorius pasisako už pragmatišką, daugiamatį modelį, pagal kurį Europos valstybės laipsniškai kurtų autonomiją visose politinėse, institucinėse, karinėse ir pramonės srityse. Straipsnyje atskleidžiama, kad valstybių narių pozicijos labai skiriasi: Prancūzija strateginę autonomiją pirmiausia vertina kaip Europos operatyvinių pajėgumų didinimo priemonę (ypač už NATO kompetencijos ribų jos interesams Afrikoje), o Vokietija remia strateginę autonomiją daugiausia kaip įrankį ES sistemai sustiprinti, tačiau nesiryžta ties tuo judėti per greitai. Tuo tarpu Lenkija ir Baltijos šalys yra skeptiškos, vertindamos autonomiją kaip potencialiai kenkiančią NATO ir atstumiančią JAV, kurios parama konflikte su Rusija vis dar yra esminė¹⁷. Šiam tyrimui šio straipsnio indėlis yra reikšmingas nustatant, kaip bendro apibrėžimo nebuvimas, skirtingi nacionaliniai lūkesčiai ir ambicijų bei įgyvendinimo neatitikimas veikia kaip vidinė kliūtis strateginei darnai. Šios problemos tiesiogiai atspindi mūsų literatūros apžvalgos tikslą, nes atskleidžia veiksnius, kurie padeda paaiškinti išliekančią ES strateginę kakofoniją, nepaisant vienijančios išorinės grėsmės. Tarp šių veiksnių yra skirtingas sąvokų suvokimas, netolygus įgyvendinimas autonomijos link, transatlantinis jautrumas ir institucinis susiskaidymas.

¹⁷ Järvenpää, Pauli, Claudia Major, and Sven Sakkov. *European strategic autonomy: operationalising a buzzword*. Tallinn: International Centre for Defence and Security (ICDS), 2019. Psl. 1; 11-12

Taip pat būtų galima paminėti Eric Van den Abeele straipsnį „Towards a new paradigm in open strategic autonomy?“, kuris siūlo kritišką požiūrį į politiką orientuotai analizei. Šis autorius pabrėžia, kaip pati „strateginės autonomijos“ sąvoka tapo politiškai nenuosekli ir strategiškai neveiksminga. Jis teigia, kad užuot skatinus vienybę, ši sąvoka atskleidė gilius susiskaldymus ES viduje, kai tarpusavyje konkuruojančios nacionalinės darbotvarkės apeina oficialius koordinavimo mechanizmus ir suskaido politikos erdvę. Svarbu tai, kad jis perkelia dėmesį nuo strateginės autonomijos praktinio įmanomumo į normatyvinius ir semantinius prieštaravimus ir iškelia abejones, ar terminas, kuriuo siekiama suvereniteto ir atvirumo, kada nors gali mobilizuoti nuoseklius veiksmus. Be to, jis teigia, kad dabartinių ES valdymo priemonių ir pramonės koordinavimo mechanizmų nepakanka, kad būtų galima įveikti iššūkius kylančius dėl pasaulinių galios pokyčių¹⁸. Taip autorius plečia diskusijas, įvardindamas jog be gilesnio ideologinio poslinkio strateginė autonomija gali likti labiau retorinė nei praktinė. Šiame straipsnyje pateikiami papildomi aiškinamieji kintamieji: idėjų nenuoseklumas, normatyvinis prieštaravimas ir silpni ES vykdomieji gebėjimai valdyti integraciją visame strateginiame sektoriuje.

Strateginę autonomiją kritikuojančių straipsnių pavyzdys galėtų būti jau įvade minėtas ir aprašytas Hugo Meijer and Stephen G. Brooks straipsnis "Illusions of Autonomy . Why Europe Cannot Provide for Its Security If the United States Pulls Back“ kuriame teigiama, jog be JAV Europa yra nepajėgi apsiginti savarankiškai ir tokios iškeliamos ambicijos turėtų būti labai atsargiai pasvertos, kadangi Europai būdingi didžiuliai nacionalinės gynybos politikos skirtumai, ypač grėsmės suvokimas. Taip pat egzistuoja esminis gynybos pajėgumų trūkumas, kurio negalima greitai pašalinti dėl daugybės persidengiančių iššūkių - teigiama jog atsižvelgiant į pajėgumų spragų derinį, europiečiai šiuo metu negali savarankiškai sukurti patikimos atgrasymo ir gynybos politikos prieš Rusiją, ir tokia padėtis greičiausiai tęstųsi labai ilgai. Jei JAV atsitrauktų, Europa taptų vis labiau pažeidžiama Rusijos agresijai ir kišimuisi, todėl Rusija galėtų išnaudoti Europos išcentrinę dinamiką, kad padidintų savo įtaką, taip pat tai tikriausiai žymiai apsunkintų institucijų bendradarbiavimą gynybos srityje Europoje, dėl to JAV pasitraukimas turėtų rimtų pasekmių taikai ir stabilumui žemyne¹⁹.

Iš šio tyrimo, kuris yra centrinis šiam baigiamajam darbui, kyla daug kritinių klausimų. Vienas iš tokių klausimų yra būtent tai, kiek ES atsakas į invaziją į Ukrainą įrodė ar paneigė „Illusions of Autonomy“ teiginį, kad Europa krizės metu negali veikti savarankiškai? Tai, be

¹⁸ Van den Abeele, Eric. "Towards a new paradigm in open strategic autonomy?." *ETUI Research Paper-Working Paper* (2021).

¹⁹ Meijer, Hugo, and Stephen G. Brooks. "Illusions of autonomy: Why Europe cannot provide for its security if the United States pulls back." *International Security* 45.4 (2021): psl. 7-43.

abejonės, yra sudėtinis klausimas, ir norint jį pamatuoti reikia atsakyti ir į kitus klausimus, paliečiančius įvairias dimensijas. Kaip jau buvo minėta, ES yra labai svarbi JAV rolė - galima klausti, ar nuolatinė ES priklausomybė nuo JAV ir po invazijos pradžios, rodo ilgalaikę struktūrinę priklausomybę, ar sąmoningą pasirinkimą išlaikyti transatlantinį suderinimą? Visgi didžiąją dalį invazijos laiko JAV vadovavo J. Biden administracija, NATO atžvilgiu esanti daug pozityvesnė nei D. Trumpas - tai perfrazuotą priklausomybę kaip potencialiai strateginę, o ne grynai struktūrinę ir priklausomą nuo aplinkybių. Taip pat svarbu klausti, ar pastangos diversifikuoti saugumo partnerystes Europos viduje- kaip ES lygmens ar tarpvalstybiniai susitarimai, skirtingos prieigos kaip bendrauti su D. Trumpo vadovaujama JAV - rodo kylančią autonomiją ar kaip tik didėjančią išcentrinę jėgą. Tai yra dviprasmiška, kadangi nors ir valstybių narių tikslai gali skirtis ir net didėti, tačiau pats bazinis faktas jog ES valstybės narės stiprina gynybinius pajėgumus iš praktinės pusės investuodamos, yra vienas iš mažėjančios kakofonijos rodiklių. Tai paaiškintų, ar dabartiniai pokyčiai rodo pažangą, ar yra tų pačių išcentrinių tendencijų, kurias pabrėžia autoriai, simptomai.

Pradiniai tyrimai šia tema prasidėjus karui rodė, kad Rusijos invazija į Ukrainą gerokai susilpnino strateginę kakofoniją. Matthias Mader tyrimas parodė, kad karas padidino grėsmės suvokimą ir sustiprino paramą kolektyvinei gynybai tarp Europos šalių.²⁰ Autorius taip pat teigė, jog Rusijos invazija į Ukrainą padidino europiečių norą ginti kitas Europos šalis. Kitame tyrime jis užduoda klausimą: kai Europos Sąjungos valstybės narės susiduria su rimtomis tarptautinėmis grėsmėmis, ar tai yra Europos integracijos saugumo ir gynybos srityje katalizatorius, ar kliūtis? Jis teigia, jog didesnės tarptautinės grėsmės suvokimas yra susijęs su padidėjusiu noru bendradarbiauti Europos lygmeniu saugumo ir gynybos srityje. Šis ryšys pastebimas praktiškai visose šalyse ir, svarbiausia, jis yra toks pat ryškus tiek tarp piliečių, turinčių išskirtinę nacionalinę tapatybę, tiek tarp tų, kurie turi labiau europietišką tapatybę. Teigiama, jog nors euroskeptikai paprastai priešinasi ES iniciatyvoms, jie vis labiau pritaria didesnei integracijai, didėjant jų suvokiamos grėsmės lygiui. Tuo tarpu euro-entuziastai palaiko tokią politiką, nepaisant jų suvokiamos grėsmės. Tyrėjų teigimu jų modelis atitinka požiūrio formavimo aiškinimą, kai piliečiai į suvokiamą problemų spaudimą reaguoja su didesniu noru Europos integracijos. Kitaip tariant, saugumo problemos gali nusverti postfunkcionalistinę požiūrio formavimo logiką, bent jau laikinai. Ši įžvalga taip pat rodo, kad bendras euroskepticizmas nebūtinai gali būti kliūtis remti konkrečius žingsnius integracijos link.²¹

²⁰Mader, Matthias. "Increased support for collective defence in times of threat: European public opinion before and after Russia's invasion of Ukraine." *Policy studies* 45.3-4 (2024): psl. 402-422.

²¹ Mader, Matthias, et al. "International threats and support for European security and defence integration: Evidence from 25 countries." *European journal of political research* 63.2 (2024): psl. 433-454.

Šios išvados atitinka kitus tyrimus, kurie pateikė įrodymų, kad Rusijos agresija prieš Ukrainą 2014 ir 2022 m. sustiprino Europos identitetą, pasitikėjimą ES institucijomis ir paramą įvairioms ES politikos kryptims^{22 23 24}, ir kad europiečiai, suvokiantys didesnę tarptautinės grėsmės lygį, labiau palaiko Europos saugumo ir gynybos integraciją²⁵. Šie tyrimai tvirtino Philip Evert 2015 metų knygos hipotezę, kad bendras grėsmės suvokimas gali paskatinti aljanso sanglaudą²⁶. Šią hipotezę taip pat patvirtintų ir Timo Graf tyrimas, kuris taip pat įvardino ne tik apie tai, kad grėsmės suvokimas ir parama kolektyvinei gynybai išaugo tarp Vokietijos gyventojų po Rusijos invazijos į Ukrainą 2022 metų, bet ir tai, kad palaikymo padidėjimas buvo ryškesnis tarp tų, kurie suvokė aukštą grėsmės lygį.²⁷

Vis dėlto net ankstyvoje invazijos stadijoje kai kurie mokslininkai ėmė abejoti, kokia gili ir ilgalaikė iš tikrųjų bus ši nauja vienybė. Rašydamas 2022 m. balandį, Jason W. Davidson perspėjo, kad nors NATO bei ES atrodo darnesnė nei bet kada anksčiau, ši sanglauda iš esmės gali būti paviršutiniška ir laikina. Jo nuomone, pagrindinė strateginės kakofonijos problema- nuolatinis nacionalinių grėsmių suvokimo skirtumai visame aljanse- liko neišspręsta. Jis atkreipė dėmesį į tai, kad nors rytinės bloko valstybės kaip Lenkija ir Baltijos šalys reikalavo didelio dėmesio teritorinei gynybai ir nuolatiniam dislokavimui, pietinės ir vakarinės narės, tokios kaip Prancūzija ir Italija, ir toliau pirmenybę teikė terorizmui, nestabilumui Afrikoje ir migracijai. Tuo tarpu Jungtinės Valstijos išlaikė savo strateginį dėmesį Kinijai, taip sukuriant tolesnius nesutarimus. Be to, autorius mini Prancūzijos siekį siekti Europos strateginės autonomijos, tačiau pažymi, kad tai gali prieštarauti Rytų Europos valstybių interesams, siekiančių didesnio JAV karinio buvimo, siekdamas užtikrinti savo gynybą. Autorius padarė išvadą, kad NATO bei ES vidiniai skirtumai greičiausiai vėl sustiprės, kai tiesioginis krizės poveikis atsitrauks ar atsiras naujos dėmesį į kitas sferas nukreipiančios krizės, ypač kuomet nacionaliniai interesai, ekonominė priklausomybė ir vidaus politika traukia valstybes nares skirtingomis kryptimis²⁸. Šie ankstyvi kontrargumentai optimizmui

²²Fernández, Óscar, et al. "The impact of Russia's 2022 invasion of Ukraine on public perceptions of EU security and defence integration: A big data analysis." *Journal of European integration* 45.3 (2023): psl. 463-485.

²³Gehring, Kai. "Can external threats foster a European Union identity? Evidence from Russia's invasion of Ukraine." *The Economic Journal* 132.644 (2022): psl. 1489-1516.

²⁴Steiner, Nils D., et al. "Rallying around the EU flag: Russia's invasion of Ukraine and attitudes toward European integration." *JCMS: Journal of Common Market Studies* 61.2 (2023): psl. 283-301.

²⁵Graf, Timo Alexander. "Unity in the face of threat? Exploring the empirical relationship between strategic threat perceptions and public support for a common European army in Germany." *European Security* 29.1 (2020): 55-73.

²⁶Everts, Philip, and Pierangelo Isernia. *Public opinion, transatlantic relations and the use of force*. Springer, 2015.

²⁷Graf, Timo, Markus Steinbrecher, and Heiko Biehl. "From reluctance to reassurance: Explaining the shift in the Germans' NATO alliance solidarity following Russia's invasion of Ukraine." *Contemporary Security Policy* 45.2 (2024): psl. 298-330.

²⁸Davidson, Jason W. "The End of Strategic Cacophony? The Russo-Ukrainian War and the Future of NATO." (2022).

parodo, kad laikotarpis po 2022 metų invazijos pradžios turi būti suprantamas ne tik kaip pažymėtas vienybės, bet ir išlikusių nuolatinių struktūrinių skirtumų kontekste. Tai itin svarbu šiam baigiamajam darbui, nes tai aktualizuoja poreikį tirti kiek strateginė kakofonija stipri 2025 metais ir ką jos pokytis atskleidžia apie ES ir NATO vienybę esant ilgalaikiam geopolitiniam spaudimui.

Ankstyvas optimizmas dėl vieningo Europos atsako reaguojant į Rusijos invaziją į Ukrainą skeptiškesnės literatūros kontekste, išryškina tebesitęsiančią įtampą tarp suvokiamos vienybės ir pagrindinių strateginės kakofonijos iššūkių. Ši dinamika neapsiriboja skirtingu Rusijos grėsmės suvokimu, ji taip pat apima ES išorines karines intervencijas, kurios padeda norint suprasti jos vidinius susiskaldymus. Annemarie Penn Rodt savo knygoje apie ES karines operacijas pagal bendrą saugumo ir gynybos politiką (BSGP) pateikia įžvalgų apie ES vienybės saugumo klausimais sudėtingumą– nagrinėdama karines intervencijas tokiose vietose kaip Makedonijoje, Bosnijoje ir Hercegovinoje, Kongo Demokratinėje Respublikoje, Penn Rodt parodo, kad šios operacijos, kuriomis buvo siekiama stabilizuoti krizinius regionus, parodė ES kylančius sunkumus kuriant vieningą strategiją²⁹. Penn Rodt sėkmingų karinių intervencijų sąlygų analizė rodo, kad sudėtinga suderinti įvairių valstybių narių interesus ir pajėgumus, o ta dinamika išliko tiek ES išorės, tiek vidaus saugumo požiūriu. Tai kelia klausimą, jei ES sunkiai sekasi susivienyti dėl karinių intervencijų užsienyje, ar jai lengviau seksis išspręsti strateginę kakofoniją didesniu mastu?

Liečiant panašią tematiką, tokie autoriai kaip Thomas Diez, analizuoja ES rolę su ja besiribojančių valstybių konfliktuose, pateikiant naudingus pavyzdžius kaip integracija gali paveikti konfliktus. Taikydamas konstruktyvistinį požiūrį, autorius siūlo etapinį konfliktų vystymosi modelį, kuris išryškina ES galimybes daryti įtaką politikai ir platesnei visuomenės dinamikai konfliktų zonose. Ši sistema pabrėžia valstybių narių interesų derinimo sudėtingumą, o tai, kai tai taikoma platesnei ES užsienio politikai, kelia klausimų, kaip integracija gali išspręsti strateginius skirtumus pačioje ES³⁰. Julian Bergmann tai išplečia, nagrinėdamas ES kaip taikdario veiksmingumą tokiuose konfliktuose kaip Serbijos ir Kosovo atvejais. Jo analizė sutelkia dėmesį į keturias pagrindines tarpininko efektyvumo dimensijas: svertą, strategiją, nuoseklumą ir konflikto kontekstą. Nepaisant didelio ES sverto taikant narystės paskatas, jos tarpininkavimas buvo tik vidutiniškai sėkmingas dėl ribotos nuoseklumo ir nuolatinių iššūkių, kaip tebesitęsiančių problemų Šiaurės Kosove. Šis pavyzdys pabrėžia vidinį ES susiskaldymą, kuris trukdo jai visiškai susivienyti užsienio politikos

²⁹ Rodt, Annemarie Penn. *The European Union and military conflict management: Defining, evaluating and achieving success*. Routledge, 2014.

³⁰ Diez, Thomas, Stephan Stetter, and Mathias Albert. "The European Union and border conflicts: the transformative power of integration." *International organization* 60.3 (2006): 563-593.

srityje, net ir siekiant bendrų tikslų³¹. Nors šis karas jau vyko prieš kurį laiką, tai dalinai paaiškina ir kodėl dabartiniame Ukrainos ir Rusijos galimų paliaubų fone ES kaip tarpininkė nėra ryškiai išskiriama lyginant su JAV.

Gezim Visoka prideda dar vieną lygmenį, analizuodamas ES konfliktų prevencijos ir taikos kūrimo pastangas, taip pat Kosovo ir Serbijos kontekste. Jis pabrėžia, kad ES remiasi „neofunkcine taika“ - metodu, kuriuo politiniai ginčai suskaidomi į techninius klausimus, siekiant abiem pusėms priimtinių sprendimų. Nors šis metodas buvo šiek tiek veiksmingas, jis taip pat atspindi ES tendenciją pasikliauti laipsniškais techniniais sprendimais, o ne šalinti gilesnių politinių skirtumų dinamiką, kuri atspindi platesnį uždavinį pasiekti strateginę vienybę ES³². Žinoma, toks kontekstas Ukrainos atveju nėra aktualus vertybine prasme, kadangi yra aiškus agresorius ir auka, ir ES yra pasirinkus konkrečią pusę konflikte. Svarbūs pasistūmėjimas yra suvokimas ES lygmeniu jog taika ne visuomet yra gerai, jeigu tai reikš jog Rusija gauna dividendų iš savo darytos agresijos. Tačiau čia irgi iškyla klausima - kai kalbos Ukrainos karo kontekste labiau fokusuojasi į paliaubas ties demarkacine linija, o apie jokių stambių karinės paramos paketų dar vienai kontratakai seniai nebekalbama, kiek yra kakofonijos ES lygmeniu ties taikos ar pergalės dimensija, kas yra tikrai didelis skirtumas, bei greičiausiai pasikeitė nuo ankstyvų 2023 metų iki dabar ir atskirose valstybėse.

Šalia institucinių ir strateginių argumentų, yra nemažai mokslininkų, kurie teigia, kad istorinis palikimas, kultūra ir tapatybė taip pat vaidina svarbų vaidmenį formuojant ES sprendimų priėmimo procesą. John Gaffney teigė, kad ES yra „kultūrinis projektas“, kurį formuoja valstybių narių istorinis palikimas ir jų požiūris į ES ir jos politiką. Jis teigia, kad šie istoriniai palikimai, kultūra ir tapatybė turi įtakos valstybių narių požiūriui į ES ir jų remiamai politikai³³. Šalia jo būtų dera paminėti Jan Zielonka, kuris teigė, kad ES yra „civilizacinis projektas“³⁴, kurį formuoja skirtingos valstybių narių istorinės, kultūrinės ir politinės tradicijos. Jis teigia, kad šie skirtumai turi didelės įtakos valstybių narių požiūriui į ES ir jų remiamai politikai³⁵. Taip pat ir Jef Huysmans, kuris teigė, kad ES yra „saugumo bendruomenė“, kurią formuoja valstybių narių istorinis palikimas, kultūra ir tapatybė bei jų požiūris į saugumą ir ES. Jis teigia, kad šie veiksniai daro didelę įtaką valstybių narių požiūriui į ES saugumo politiką ir jų remiamą politiką per suvokiamos grėsmės

³¹ Bergmann, Julian, and Arne Niemann. "Mediating international conflicts: The European Union as an effective peacemaker?." *JCMS: Journal of common market studies* 53.5 (2015): 957-975.

³² Visoka, Gëzim, and John Doyle. "Neo-functional peace: The European Union way of resolving conflicts." *JCMS: journal of common market studies* 54.4 (2016): 862-877.

³³ Gaffney, John, ed. *Political parties and the European Union*. Routledge, 2002.

³⁴ Zielonka, Jan. "Europe as a global actor: empire by example?." *International affairs* 84.3 (2008): 471-484.

³⁵ Zielonka, Jan. *Explaining Euro-paralysis: why Europe is unable to act in international politics*. Springer, 1998.

faktorių³⁶. Ši prieiga taip pat yra svarbi šiam baigiamajam darbui, nes suteikia galimybę interpretuoti nuolatinės strateginės kakofonijos priežastis, besikeičiančias tik ilgu laikotarpiu arba po stiprių sukrėtimų, kas ir toliau komplikuoja vieningą ES poziciją tokiais svarbiais geopolitiniais klausimais kaip karas Ukrainoje. Tačiau visgi, šis karas ir yra didelis sukrėtimas, turintis galios pakeisti požiūrius į Rusiją ilguoju laikotarpiu, tačiau tą reikia patikrinti.

Didelė dalis literatūros yra aprašomojo politikos rekomendacijų (*angl. policy briefs*) pobūdžio, kuriuose nevyrauja teoriniai akademiniai debatai, kadangi grynai teorinių svarstymų strateginės autonomijos ar kakofonijos atžvilgiu trūksta. Tačiau pati autonominės strategijos sąvoka gali būti interpretuojama kaip tam tikro politinio darinio veiksmų pasekmė - strateginė autonomija yra nuolatiniame apsibrėžimo vyksme, kuris nutinka per įvairias krizes, kaip Euro krizė, migrantų krizė: būtent Europos vienybės aspektas, reikalingas strateginei autonomijai vykdyti, pasireiškia per dabartinę šalia vykstančio karo krizę. Panaši problematika kyla ir su pačiu integracijos terminu, kuris akademinėje plotmėje yra plačiai nagrinėjamas per įvairias prizmes³⁷ kurios yra nuolatos atnaujinamos³⁸.

Vienas iš pagrindinių autorių, kuriuos būtina paminėti kalbant apskritai apie Europos integracijos teorijas būtų Andrew Moravcsik. Jo teigimu, ES yra tarpvyriausybinių bendradarbiavimo tipo sistema, kurioje valstybės narės išlaiko aukštą autonomijos ir sprendimų priėmimo galią. Jis teigia, kad ES nėra viršnacionalinis darinys, o veikia suverenių valstybių rinkinys, kuris susiburia bendradarbiauti konkrečiais abiem pusėms svarbiais klausimais. Ši bendradarbiavimą skatina valstybių narių noras siekti konkrečių politikos tikslų, tokių kaip laisvoji prekyba ar žmogaus teisių apsauga, o ne noras perduoti valdžią centrinei valdžiai³⁹. Moravcsik liberalaus tarpvyriausybės teorija remiasi idėja, kad ES yra racionalus veikėjas, susidedantis iš racionalių veikėjų (valstybių narių), o ES sprendimų priėmimo procesą lemia šių veikėjų interesai. Jis teigia, kad ES institucijos, tokios kaip Europos Komisija ir Europos Parlamentas, turi ribotas galias ir kad tikroji sprendimų priėmimo galia priklauso valstybėms narėms⁴⁰.

Moravcsik teorija taip pat pabrėžia nevalstybinių veikėjų, tokių kaip pilietinės visuomenės organizacijos ir interesų grupės, vaidmenį formuojant ES politiką. Jis teigia, kad šie veikėjai gali daryti įtaką sprendimų priėmimo procesui, teikdami informaciją ir žinias nacionalinėms

³⁶ Huysmans, Jef. *The politics of insecurity: Fear, migration and asylum in the EU*. Routledge, 2006.

³⁷ Rosamond, Ben. "Theories of European integration." (2000).

³⁸ Hooghe, Liesbet, and Gary Marks. "Grand theories of European integration in the twenty-first century." *Journal of European Public Policy* 26.8 (2019)

³⁹ Moravcsik, Andrew. *The choice for Europe: Social purpose and state power from Messina to Maastricht*. Routledge, 2013.

⁴⁰ Moravcsik, Andrew. "Introduction: integrating international and domestic theories of international bargaining." *Double-edged diplomacy: international bargaining and domestic politics* (1993): 3-42.

vyriausybėms ir darydami joms spaudimą priimti tam tikrą politiką⁴¹. Skirtingai nuo tradicinės federalistinės ES perspektyvos, kuri mato ES kaip potencialią federacinę valstybę ir pasisako už didesnę integraciją ir valdžios perdavimą ES institucijoms ši teorija ES vertina kaip „laisvą suverenumo konfederaciją“ kurioje valstybės susiburia bendradarbiauti tam tikrais klausimais ir dalijasi politika, tačiau išlaiko savo nacionalinį suverenitetą⁴².

Teorija esanti priešpriešoje liberaliam tarpvyriausybės kūrimui, yra neofunkcionalizmas. Joje teigiama, kad ES nėra tarpvyriausybinių bendradarbiavimo sistema, o veikiau viršnacionalinis darinys, kuriame vyksta neofunkcionalizmo procesas. Teigiama, kad ES tampa į federaciją panašiu dariniu, kuriame vis daugiau politikos kryptų ir galių perduodama ES institucijoms. Ši „neofunkcionalizmo“ procesą skatina pačios ES institucijos, o ne valstybių narių interesai. ES institucijos gali sukurti integracijos dinamiką, skatindamos valstybės nares priimti ES politiką ir reglamentus, taip stumdamos jas tolesnės integracijos link. Šie veikėjai, pavyzdžiui, pilietinės visuomenės organizacijos ir interesų grupės, turi ribotą įtaką ES sprendimų priėmimo procesui, o tikroji galia priklauso ES institucijoms⁴³. Būtent ES institucijos gali formuoti politikos darbotvarkę ir sprendimų priėmimo procesą, sukurdamos dinamiką, kuri verčia valstybės nares priimti ES politiką ir taip jas pastūmėti tolesnei integracijai, taip pabrėžiant ES institucijų vaidmenį formuojant ES politiką ir teigiant, kad ES tampa viršnacionaliniu dariniu, o ne suverenių valstybių, bendradarbiaujančių konkrečiais klausimais, rinkiniu. Ši perspektyva prieštarauja Moravcsik liberalaus tarpvyriausybės kūrimo teorijai⁴⁴, tačiau abi teorijos turi savo stiprias ir silpnas puses, o daugelis mokslininkų ir praktikų taiko eklectišką požiūrį, kad suprastų ES sprendimų priėmimo procesą.

Viena iš tokių mokslininkų yra Susanne K. Schmidt, kuri teigia, kad ES sprendimų priėmimo procesą lemia ne tik valstybių narių savanaudiškumas ar integracijos dinamika, bet ir ES institucijų veiksmai bei nevyriausybinių organizacijų vaidmuo ir valstybės veikėjai. Schmidt teigia, kad ES institucijos turi didelę autonomiją ir gali formuoti politikos darbotvarkę bei sprendimų priėmimo procesą, teikdamos valstybėms narėms informaciją ir patirtį. Panašiai, nevalstybiniai veikėjai taip pat gali atlikti svarbų vaidmenį formuojant ES politiką, nes jie gali teikti informaciją ir

⁴¹ Moravcsik, Andrew. "Preferences and power in the European Community: a liberal intergovernmentalist approach." *JCMS: Journal of Common Market Studies* 31.4 (1993): psl. 473-524.

⁴² Moravcsik, Andrew. "Taking preferences seriously: A liberal theory of international politics." *International organization* 51.4 (1997): psl. 513-553.

⁴³ Leustean, Lucian N. "What is the European Union? Religion between neofunctionalism and intergovernmentalism." *International Journal for the Study of the Christian Church* 9.3 (2009): psl. 165-176.

⁴⁴ Diez, Thomas. "Europe as a discursive battleground: Discourse analysis and European integration studies." *Cooperation and conflict* 36.1 . 2001: psl. 5-38.

patirtį ES institucijoms ir valstybėms narėms⁴⁵. Kitas mokslininkas Andreas Maurer pasiūlė „daugiapakopį valdymą“, kad suprastų ES sprendimų priėmimo procesą. Daugiapakopis valdymas pabrėžia tiek ES institucijų, tiek nevalstybinių veikėjų vaidmenį formuojant ES politiką, taip pat skirtingų valdymo lygių (nacionalinio, ES ir vietos) vaidmenį formuojant politikos rezultatus.⁴⁶ Šis požiūris teigia, kad ES politiką formuoja skirtingų valdymo lygių ir veikėjų sąveika, o ne valstybių narių interesai ar integracijos dinamika. Be to, daugelis Europos studijų srities mokslininkų ir praktikų laikėsi eklektiško požiūrio į ES sprendimų priėmimo proceso supratimą, teigiant jog ES sprendimų priėmimo procesas yra sudėtingas ir daugialypis reiškinys, kurio negali visiškai užfiksuoti jokia viena teorija.

Atsižvelgiant į pradinį tikslą, šioje literatūros apžvalgoje susisteminti mokslinės diskusijos ir požiūriai, padedantys paaiškinti ES užsienio politikos elgesį ir vidinę sąveiką, nustatyti ir susisteminti pagrindiniai veiksniai, darantys įtaką ES užsienio ir saugumo politikai - nuo teorinės ir institucinės dinamikos iki krizių vaidmens formuojant strateginę autonomiją. Apžvelgus senesnes teorines sistemas ir naujausias strateginės autonomijos analizes, pamatome, kaip integracijos teorijos, normatyviniai bei strateginiai siekiai ir geopolitinės krizės sąveikauja formuodami ES gebėjimą veikti pasaulinėje arenoje. Apžvalgoje nustatyta, kad nors strateginės autonomijos samprata įgavo retorinį dėmenį, pagrindinė vidaus valstybių dinamika, institucinis susiskaldymas ir skirtingi nacionaliniai interesai išlieka, o tai riboja ES galimybes nuosekliai veikti karo metu. Šios įžvalgos yra būtinas pagrindas šiam tyrimui ištirti, ar Ukrainos karas pažymėjo lūžio tašką, ar tik atskleidė ilgalaikius struktūrinius suvaržymus naujame kontekste, jos suteikia teorinį pagrindą analizuoti, kaip Ukrainos karas paveikė ES vienybę ir gebėjimą savarankiškai veikti tarptautinėje arenoje.

2. Teoriniai strateginės kakofonijos pokyčio aiškinimai

Norint suprasti ir galėti paaiškinti dviprasmišką strateginės kakofonijos pasireiškimą karo Ukrainoje kontekste ir atsakyti į šio tyrimo probleminį klausimą reikia teorinės prieigos, pagrindo žiūrincios į ES per ją sudarančių valstybių narių vidaus, iš to kylančių problemų, prizmę. Tyrimo paradoksas suponuoja jog ES elgėsi ne taip kaip buvo tikimasi iš tipinių teorinių prieigų, tačiau visgi yra paaiškinimų padedančių suprasti tiek ir nenuspėtą ES vienybę karo pradžioje, tiek ir po to

⁴⁵ Schmidt, Susanne K. "Mutual recognition as a new mode of governance." *Journal of European Public Policy* 14.5 2007: psl. 667-681.

⁴⁶ Maurer, Andreas. "Less Bargaining-More Deliberation The Convention Method for Enhancing EU Democracy." *Internationale Politik und Gesellschaft* 1 (2003): psl. 167-191.

sekusią fragmentaciją ir ar kažkas iš viso to lieka. Dėl to šiame baigiamajame darbe buvo naudojamos dvi teorijos: postfunkcionalizmo teorija ir pertraukiamos pusiausvyros teorija.

2.1 Postfunkcionalizmas

Postfunkcionalizmas yra Europos integracijos teorija, iškelta Liesbet Hooghe ir Gary Marks, prieštaraujanti dviem jau minėtoms pagrindinėms Europos integracijos teorijoms - neofunkcionalizmui ir liberaliam tarpvyriausybiskumui, nes jos negalėjo paaiškinti svarbių Europos integracijos aspektų, tokių kaip referendumai ir Europos klausimų tapimas nacionalinės politikos dalimi, kritiškai žiūroma į tų teorijų prielaidas, jog valstybės palaipsniui vis labiau links perleisti suverenumą ES viršnacionalinėms institucijoms⁴⁷, nes tai neatliepia identiteto ir nacionalinių veiksnių stumiančių priešinga kryptimi.

Ši teorija akcentuoja jog ES tapo politizuota, jog tapo sunku atskirti ES ir nacionalinio lygmens valstybių narių politikos klausimus. Teigiama, jog valstybių politinių partijų ir visuomenių preferencijos turi itin svarbią rolę formuojant ES lygmens politinius sprendimus ir tolimesnę integraciją įvairiose srityse. Ši teorija taip pat skiria itin svarbią rolę visuomenių identiteto klausimams tolimesnėje ES integracijoje, kadangi identifikavimosi skirtis tarp buvimo europiečiais ar išlaikant nacionalinį identitetą turi stiprią koreliaciją su tuo, kaip žmonės palaikys ES ir Europos gilesnę integraciją⁴⁸.

Ši teorija fokusuojasi į vidaus politikos poveikį integracijos procesui, ir tai šio tyrimo atveju pasitarnauja, kadangi karas Ukrainoje ir atsakas į jį persmelkė visos Europos valstybių visuomenės ir politinius debatus. Esminiai teorijos išskiriami veiksniai, formuojant tarptautinius santykius, yra tapatybės politika, istorinės aplinkybės, nacionalizmas, bei kultūriniai veiksniai, kurie dažnai netgi gali nusverti labiau pasveriamus bendradarbiavimo ir integracijos įvairiose srityse sukuriamus plusus⁴⁹. Postfunkcionalizmo logika teigia jog grėsmių vertinimo didėjimas paveikia identiteto svarbą formuojant nuomones sukuriant poliarizuojantį efektą, yra ištirta jog išorės grėsmės didina vidinių grupių kooperavimą⁵⁰ ir europiečiai identifikuoja su skirtingomis teritoriškai apibrėžtomis grupėmis⁵¹. Didėjantys grėsmių vertinimai dėl to galėtų toliau didinti paramą didėjančiai Europos saugumo ir gynybos politikos integracijai tarp visuomenių kurios identifikuoja labiau su Europa, o

⁴⁷ Webber, Douglas. "Trends in European political (dis) integration. An analysis of postfunctionalist and other explanations." *Journal of European Public Policy* 26.8 (2019): pls. 1134-1152.

⁴⁸ Hooghe, Liesbet, and Gary Marks. "A postfunctionalist theory of European integration: From Permissive Consensus to constraining dissensus." *British journal of political science* 39.1 (2009): psl. 1-23.

⁴⁹ Leuffen, Dirk, et al. "Postfunctionalism." *Integration and Differentiation in the European Union: Theory and Policies* (2022): pls. 143-168.

⁵⁰ Schaub, Max. "Threat and parochialism in intergroup relations: Lab-in-the-field evidence from rural Georgia." *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences* 284.1865 (2017): 20171560.

⁵¹ Bergbauer, Stephanie, S. Bergbauer, and M. Glaeser. *Explaining European identity formation*. Cham: Springer, 2018.

tos visuomenės ar jų grupės, kurios labiau identifikuojasi grynai su savo valstybe, bus mažiau linkę palaikyti tokių atsakomybių ir valstybės esminių gynybos galių perdavimą ES⁵².

Postfunkcionalistų teigimu politika, glaudžiai susijusi su nacionalinio identiteto ir apsisprendimo sąvokomis, greičiausiai bus politizuojama ir todėl ginčijama šalies viduje. Dėl vidaus politizacijos nacionalinės vyriausybės vis labiau būna ribojamos derėtis dėl integraciją skatinančios politikos⁵³. Kadangi gynyba yra nacionalinio apsisprendimo pagrindas, ji tapo politizuota, o euroskeptiškos populistinės partijos viršvyriausybines ES institucijas įvardins kaip grėsmę nacionaliniam identitetui. Kuo tokios partijos labiau daro pažangą rinkimuose, vyriausybės yra vis labiau suvaržytos, todėl labiau tikėtina, kad Europos lygmeniu nebus susitarimų. Postfunkcionalistų požiūriu, ankstesni bandymai integruoti gynybos politiką ir po to sekusi trajektorija link didesnės vidinės diferenciacijos, kai vertikalios integracijos lygis išlieka žemas, pirmiausia yra saugumo ir gynybos politikos politizavimo atspindys. Kadangi gynyba yra pagrindinė valstybės galia, esanti nacionalinio suvereniteto centre, ji gali tapti politizuota, o jos integracija tada vaizduojama kaip grėsmė suverenitetui ir nacionaliniam identitetui. Žemas siekiamos vertikalios integracijos lygis reiškia, kad politizacijos potencialas išliks ribotas. Savo ruožtu ambicingesni gynybos projektai didina politizacijos galimybę valstybėse narėse, ypač kuriose stiprus euroskeptiškas požiūris ir kuriose partijos, metančios iššūkį, gali sėkmingai mobilizuoti euroskeptiškus rinkėjus⁵⁴. Visi šie veiksniai yra tiesiogiai naudingi tyrimo klausimui ir padeda tiek ir pasirinkti analizės prieigą, tiek ir atsakyti į rūpimus klausimus.

2.2 Pertraukiamos pusiausvyros teorija

Pertraukiamos pusiausvyros (*angl. punctuated equilibrium*) teorija yra mažiau žinoma Europos studijų kontekste, ypač lyginant su postfunkcionalizmu. Tačiau jinais yra labai svarbi bandant teoriškai paaiškinti, ar Ukrainos invazija pakeitė ES užsienio politikos koordinavimą visam laikui, ar tiesiog sukūrė laikiną susivienijimą karo pradžioje, kuris su laiku išblėso ir bus grįžtama į seną strateginės kakofonijos diktuojamą *status quo* ikikariniu laikotarpiu.

Pertraukiamos pusiausvyros teorija socialiniuose moksluose yra naudojama kaip konceptuali sistema, padedanti suprasti sudėtingų socialinių sistemų pokyčių procesą. Šis teorija tiria politikos

⁵² Mader, Matthias, et al. "International threats and support for European security and defence integration: Evidence from 25 countries." *European journal of political research* 63.2 (2024): psl. 433-454.

⁵³ Leuffen, Dirk, Berthold Rittberger, and Frank Schimmelfennig. *Integration and differentiation in the European Union*. Springer International Publishing, 2022. Psl. 143-168

⁵⁴ Ten pat

pokyčių evoliuciją⁵⁵, įskaitant konfliktų raidą⁵⁶. Ši teorija padeda paaiškinti kaip institucinis statiškumas, išsiskiriantys nacionaliniai interesai, bei biurokratinė inercija dažnai stabdo ES užsienio politikos integraciją, iki kol jos nesupurto išorės šokas ar perkonfigūravimas.

Ši inercija yra nutraukiama kuomet fokusuojantis įvykis, kaip Rusijos invazija į Ukrainą, priverčia politikos leidėjus pradėti tvarkytis su seniau ignoruotomis problemomis, ypač kuomet spaudimas politikos programos poreikiui pasiekia tam tikrą slenksčio lygį, kurį viršijus jos nebegalima ignoruoti. Toks įvykis gali laikinai suvienyti ES bendrais tikslais, kas buvo matoma koordinuotu atsakymu sankcijomis, karine parama, energetine politika. Teorijos teigimu, kadangi šie pakeitimai sprendžia problemas, kurios anksčiau buvo ignoruojamos, jie linkę kompensuoti prarastą laiką, priklausomai nuo konteksto gali radikalčiai pakeisti politiką⁵⁷. Galima teigti, jog kadangi ES siekė „pasivyti“, sprendimai buvo priimami greitai ir su mažiau vidinių ginčų nei įprastai, o tai iliustruoja šios teorijos diktuojamą perteklinės korekcijos tipą.

Taigi šioje teorijoje stabilumas ir politikos pokyčiai yra ne du skirtingi procesai, o dvi tos pačios monetos pusės. Radikalūs poslinkiai įvyksta, nes kai kurios problemos ir neigiamos esamos politikos pasekmės yra ignoruojamos politikos stabilumo laikotarpiais, o politikos pokyčiai bus radikalesni tiek, kiek ilgiau problemos buvo ignoruojamos.⁵⁸ Šie dėsningumai matomi ir tarptautinėse organizacijose, tokiose kaip Jungtinės Tautos ar Afrikos Sąjunga, formuojant politiką⁵⁹. Laikui bėgant darbotvarkės keisis netolygiu intensyvumu, nes politikos formuotojai nereguliariai reaguoja į naują informaciją ir retai įveikia institucines kliūtis. Ilgus nedėmesingumo periodus pakeis trumpi dėmesingumo laikotarpiai, kuriuose reakcija bus aštresnė. Statistinis tokio modelio požymis yra apibendrintų politikos pokyčių netolygus pasiskirstymas per ilgą laikotarpį: daugiau atvejų, kai pokyčių nėra arba jie maži, kartu su daugiau ekstremalių pokyčių atvejų, palyginti su normaliu pokyčių pasiskirstymu.⁶⁰

Šis svyruojančios pusiausvyros modelis prieštarauja hipotetinės sklandžiai veikiančios tarptautinės organizacijos įvaizdžiui, kurioje politikos darbotvarkė keičiasi efektyviai, nes sklandžiai integruojama nauja informacija apie pasaulio būklę. Įrodyta, kad jei tokia organizacija

⁵⁵ Baumgartner, Frank R., and Bryan D. Jones. *Agendas and instability in American politics*. University of Chicago Press, 2010. Psl. 3-25

⁵⁶ Cioffi-Revilla, Claudio. "The political uncertainty of interstate rivalries: A punctuated equilibrium model." *The dynamics of enduring rivalries* (1998): psl. 64-97.

⁵⁷ Princen, Sebastiaan. "Punctuated equilibrium theory and the European Union." *Frameworks of the European Union's Policy Process*. Routledge, 2017. Psl. 48-64.

⁵⁸ Ten pat

⁵⁹ Lundgren, Magnus, Theresa Squatrito, and Jonas Tallberg. "Stability and change in international policy-making: A punctuated equilibrium approach." *The Review of International Organizations* 13.4 (2018): psl. 547-572.

⁶⁰ Baumgartner, F. R., Breunig, C., Green-Pedersen, C., Jones, B. D., Mortensen, P. B., Nuytemans, M., & Walgrave, S. (2009). punctuated equilibrium in comparative perspective. *American Journal of Political* psl. 603

ilgesnį laiką reaguoja į daugybę nepriklausomų socialinių procesų, jos sukauptų darbotvarkės pokyčių pasiskirstymas bus nuoseklesnis⁶¹. Problemos, kurioms reikalingi politikos pokyčiai, neįvyks vienu metu ir ne visada reikės politiką keisti tolygiai. Atvirkščiai, reikalingų pakeitimų laikas ir laipsnis bus atsitiktinis ir įvairus. Daugeliui problemų reikės saikingai pritaikyti politiką, o nedaugeliui prireiks didelio masto ar nedidelių politikos pakeitimų.

Nors atskirus svyravimus gali sukelti išoriniai įvykiai, pvz., karai ar finansų krizės, ši teorija pabrėžia, kad vidiniai veiksniai, tokie kaip institucinės kliūtys, darbotvarkės užimtumas ir turimo žinojimo apribojimai lemia, ar tie įvykiai lems politikos pokyčius ir kaip⁶². Remiantis šia teorija galima būtų hipotetizuoti jog nors Ukrainos karas neprivedė prie visiškos transformacijos, jis katalizavo pokyčius, galinčius nulemti ES ilgesnio laikotarpio ėjimą savarankiškumo didinimo keliu.

Apibendrinant, svyruojančios pusiausvyros teorija yra ypač vertinga šiam baigiamajam darbui, nes leidžia su niuansu suprasti, kaip ES užsienio politikos koordinavimas vystėsi reaguojant į karą Ukrainoje. Užuoat matant linijinį nuoseklų integracijos ar susiskaidymo vystymąsi, teorija atspindi ir ilgalaikių pokyčių galimybę, ir grįžimą prie ankstesnės kakofonijos. Ji paaiškina, kaip išorinis sukrėtimas, kaip Rusijos invazija į Ukrainą, gali sutrikdyti ilgalaikę inerciją, sukeliant greitus ir vieningus veiksmus. Tačiau tuo pačiu metu nemanoma, kad tokia vienybė išliks neribotą laiką. Nepriklausomai nuo to, kokie būtų tyrimo rezultatai, ar ES visiškai lieka prie strateginės kakofonijos ir ji net didėja, ar kaip tik išlaiko kai kuriuos institucinius reagavimo modelius, mechanizmus ar normas, sukurtus per krizę, šis teorinis požiūris padeda interpretuoti abu rezultatus. Tai suteikia lankstų, tačiau struktūrizuotą būdą interpretuoti ES pokrizinę trajektoriją.

3. Metodologija

Šio **tyrimo tikslas** - atsakyti į tyrimo probleminį klausimą ir ištirti, kaip karas Ukrainoje pakeitė strateginę ES kakofoniją nuo prieškarinio laikotarpio (2021-2022 metų pradžios). Atitinkamai **tyrimo objektas** yra ES strateginė kakofonija. Remiantis įvardintomis strateginės kakofonijos dimensijomis: bendru grėsmių vertinimu; bendrais gynybos pajėgumais; struktūrine priklausomybe nuo JAV; šiaame tyrime keliamos trys hipotezės, koreliuojančios su šiomis dimensijomis. Jos keliamos remiantis literatūros apžvalgoje bei teorinėje dalyje gautomis išvalgomis tyrimo problematikos atžvilgiu.

⁶¹ Jones, B. D., & Baumgartner, F. R. (2005). The politics of attention: How government prioritizes problems. Chicago: Chicago University Press. psl. 130-132

⁶² Ten pat

Hipotezė H1: Rusijos invazija į Ukrainą turėjo dvilypį poveikį Europos valstybių grėsmių vertinimams - didinant daugumos valstybių grėsmių vertinimus dėl Rusijos, tačiau tuo pačiu turint poliarizuojantį poveikį Europai.

Hipotezė H2: Rusijos invazija į Ukrainą turėjo ribotą poveikį Europos gynybos pajėgumų koordinavimo institucionalizavimui.

Hipotezė H3: Rusijos invazija į Ukrainą turėjo mažesnę poveikį Europos veiksams mažinant struktūrinę priklausomybę nuo JAV nei D. Trumpo perrinkimas.

Šių hipotezių patikrinimas leido analitiškai pažvelgti į pagrindines Europos Strateginės Kakofonijos dimensijas, po to hipotezių atrastus pasitvirtinimus ar paneigimus teoriškai interpretuojant. Šis tyrimas užpildė spragą sistemiškai išanalizuodamas, ar Rusijos invazija į Ukrainą pakeitė ES užsienio politikos koordinavimą įtvirtindama ilgalaikius institucionalizuotus strateginius pokyčius, ar tiesiog sukūrė laikiną susivienijimą karo pradžioje. Tuo pačiu tyrime analizuojama kaip Europą paveikia struktūrinės priklausomybės nuo JAV ryšiai bei kaip jie kinta. Norint atsakyti į klausimą, kaip karas Ukrainoje sumažino ar padidino strateginę kakofoniją ES užsienio politikoje nuo 2022 iki 2025 metų, reikia tai išskaidyti į smulkesnius klausimus, padedančius konkrečiau išsigryninti tyrimo eigą, tai bus trys **darbo uždaviniai**:

- 1) Remiantis moksline literatūra, apibūdinančia strateginę kakofoniją, strateginę autonomiją, Europos Sąjungą kaip geopolitinį aktorių, išskirti ir sistemizuoti pagrindinius veiksnius, turinčius įtakos tyrimo klausimui, bei išskirti ir apžvelgti tyrimo paradoksą paaiškinančias teorijas.
- 2) Įvertinti strateginės kakofonijos pokytį Europoje nuo prieš-invazinio laikotarpio iki 2025 m. pagal išskirtas tris šios sąvokos dimensijas: bendrą grėsmių vertinimą; bendrus gynybos pajėgumus; struktūrinę priklausomybę nuo JAV;
- 3) Pasirinktomis postfunkcionalizmo bei svyruojančios pusiausvyros teorijomis interpretuoti rastas tendencijas ir paaiškinti tyrimo problematikoje iškilusius klausimus.

Šių uždavinių ir viso tyrimo atlikimas leidžia išsiaiškinti kaip ES užsienio politikos koordinavimas pasikeitė iš prieškarinio laikotarpio iki 2025 metų, taip pat įvertinti kaip Europą paveiktų JAV pasitraukimas iš Europos naujomis sąlygomis. Buvo įvertinta, ar Ukrainos nepavykęs kontrpuolimas 2023 metais ir D. Trumpo perrinkimas 2024-ais prisidėjo prie atsinaujinusios fragmentacijos. Taip pat tyrime įvardijama, kokie pamatuojami rodikliai, kaip politikos sprendimai,

kariniai įsipareigojimai, diplomatiniai pareiškimai, atspindi ES vienybės ar susiskaidymo lygmenį tiriamoje dimensijoje, bei ar yra tiesioginių įrodymų, jog ES institucionalizavo savo strateginės autonomijos siekius, ar vis dar yra struktūriškai priklausoma nuo JAV. Šiame darbe kaip teorinė prieiga yra naudojama postfunkcionalizmo bei pertraukiamos pusiausvyros (*angl. punctuated equilibrium*) teorijos. Jos naudojamos kaip prieiga suprasti ir vertinti Europos Sąjungą kaip geopolitinį aktorių, tiek ir paaiškinti jos veiksmų dinamikas, turinčias įtakos ar paaiškinančias šio darbo problematikoje aprašomus prieštaračius. Žinoma, kritiškai vertinamos ir pačios teorijos bei jų spragos ar išsiskyrimai lyginant kaip jos paaiškina vienus, bet ne kitus tiriamos temos reiškinius, apie tai vertinant teorinėje šio darbo dalyje.

Literatūros apžvalgoje ir teorinėje dalyje jau atlikus pirmą darbo uždavinį, svarbu išsiginčinti kaip atrodys pagrindinė šio darbo dalis.

Šio tyrimo nepriklausomas kintamasis yra Rusijos invazija į Ukrainą - didelis išorės šokas ES užsienio politikai. Atitinkamai, priklausomi kintamieji yra strateginės kakofonijos lygmuo - pamatuojamas per valstybių narių politikos bei grėsmių suvokimo išsiskyrimą, vidinius nesutarimus, nacionalinių ir ES lygmens sprendimų priėmimo išsiskyrimą, bei ES užsienio politikos bendrumą, kuris pasireiškia per bendrą gynybos politiką, paramos koordinavimą, diplomatinį susiderinimą. Tyrimui atradus jog strateginė kakofonija išlieka, tai rodytų jog krizės pavieniui negilina integracijos ir jog pagrindiniai struktūriniai suvaržymai išlieka dominuojantys. Jei tyrimas parodytų jog strateginė kakofonija sumažėjo, tai parodytų jog bendri grėsmės šaltiniai, kaip Rusija, gali sukurti išliekančią vienybę. Žinoma, visai tikėtina, kad tiesa yra kažkur per vidurį, tačiau rastos išvados prisidėtų prie platesnių diskusijų dėl ES strateginės kakofonijos, krizių skatinamos integracijos ir transatlantinio priklausomumo.

Siekiant įvertinti ES valstybių narių strateginės konvergencijos ar skirtumų mastą 2025 metais, šiame tyrime atliekama kokybinė pasirinktų valstybių nacionalinio saugumo strategijų, oficialių gynybos politikos pareiškimų ir grėsmių vertinimų analizė, ypatingą dėmesį skiriant Rusijos grėsmės suvokimo ir gynybos pajėgumų skirtumams.

Kokybinė turinio analizė yra tyrimo metodas, naudojamas analizuoti ir sistemizuoti tekstinio pobūdžio duomenis, su tikslu įvardinti duomenų dėsningumus, reikšmes ir temas⁶³. Norint suprasti konkrečių strateginių politikos sprendimų, kuriuos priima atskiros valstybės ar valstybių grupės, loginį pagrindą, šio tyrimo metodologija yra pagrįsta įvairių šaltinių rinkimu ir analize. Tai apima akademinę literatūrą, politikos dokumentus, vyriausybinius leidinius ir ekspertų komentarus, kitus

⁶³ Sutton, Brett. "The rationale for qualitative research: A review of principles and theoretical foundations." *The Library Quarterly* 63.4 (1993): psl. 411-430.

internetinius šaltinius. Kokybinė turinio analizė apima sistemingą pasirinktos medžiagos interpretavimą, siekiant atskleisti pasikartojančius dėsningumus ar išsiskiriančius požūrius. Tyrimo metu informacija buvo suskirstyta į kategorijas, kad būtų galima struktūriškai interpretuoti. Ši prieiga yra labiausiai tinkanti šiam tyrimui, kadangi pagrindė reikia analizuoti ES ir valstybių narių saugumo ir užsienio politiką, o tokioje srityje geriausią poveiksą galima gauti iš oficialių pranešimų, dokumentų, pačių įvykių įrėminimo bei strateginių naratyvų, kurie yra esminiai suprantant valstybių preferencijų, užimamų pozicijų formavimą.

Kalbant apie **tyrimo struktūrą**, šio tyrimo pagrindinė dalis adaptavo analitinę struktūrą naudotą 2021 tyrimė „Illusions of Autonomy“, siekiant užtikrinti tiek struktūrinę nuoseklumą, tiek tiesioginio palyginimo galimybę. Taikant tas pačias kategorijas 2025 m. situacijai įvertinti, šiuo tyrimu siekiama nustatyti, kaip pakito ES strateginė kakofonija, kas sumažėjo, išliko ar išsivystė po Rusijos invazijos į Ukrainą, ir koku mastu. Empirinė analizė atitinkamai yra padalinta į keturias pagrindines dalis:

1. Europos strateginė kakofonija

Siekiant patikrinti išsikelat **hipotezė H1**, šiame skyriuje buvo vertinamas valstybių narių grėsmės suvokimas Rusijos atžvilgiu, naudojant penkias kategorijas. Šalys buvo vertinamos ir skirstomos į šias kategorijas pagal jų grėsmės suvokimą: 1. Rusija yra nesvarbi arba nekelia grėsmės; 2. Rusija kelia grėsmę, tačiau kitos grėsmės yra svarbesnės; 3. Rusija ir kitos grėsmės turi maždaug vienodą reikšmę; 4. Rusija yra didžiausia grėsmė; reikšmingos ir kitos grėsmės; 5. Rusija iki šiol yra dominuojanti grėsmė.

Šis skirstymas leidžia palyginti, kaip pasikeitė grėsmės suvokimas po 2022 m. ir kokie labiau įvyko kategorizuojami pokyčiai, konvergencijos ar kaip tik išsiskyrimai. Siekiant nuosekliai nustatyti valstybės kategoriją analizuojant buvo užduodami tikslingi klausimai: 1. Kaip ir kokios grėsmės vertinamos strateginiuose gynybos dokumentuose?; 2. Kaip Rusijos grėsmė vertinama vyriausybės atstovų?; 3. Kaip Rusijos grėsmė vertinama valstybių prezidentų (Šio ir praeito klausimo chronologija kito atitinkamai nuo valstybių politinės santvarkos); 4. Kaip valstybėje vertinama / kiek teikiama karinė parama Ukrainai?; 5. Kiek stiprios prorusiškos politinės jėgos valstybėje; 6. Kiek esama vyriausybė politiškai stabili?; 7. Kaip palankiai visuomenėje vertinama Rusijos užsienio politika?; 8. Kokia valstybių istorinė sąsaja su Rusija?;

Į analizę įtraukiamos visos šalys, kurios yra ES ar NATO narės (Taip pat Serbija bei Šveicarija), arba abi, išskyrus Turkiją ir septynias šalis, kurių BVP yra mažiausias, bei jų bendras strateginis svoris Europos gynybos ir užsienio politikoje išlieka ribotas dėl santykinai mažų karinių

pajėgumų, mažų išlaidų gynybai ir minimalios įtakos ES lygmens užsienio politikos sprendimų priėmimo struktūroms: Albaniją, Bosniją ir Hercegoviną, Kiprą, Islandiją, Lichtenšteiną, Šiaurės Makedoniją ir Juodkalniją. Kadangi šaltinių naudota buvo daug daugiau nei kategorijų aprašymo apimtis leistų pacituoti, visi šaltiniai naudoti šiai daliai yra pridėti atskirame priede (žr. *Priedas nr. I*), suskirstyti prie savo atitinkamų valstybių.

2. Europos gynybos pajėgumų trūkumas

Siekiant patikrinti **hipotezę H2**, šioje dalyje buvo analizuojami pagrindiniai kolektyvinių Europos gynybinių pajėgumų struktūriniai apribojimai, pasitelkiant keturis aspektus: 1. Įprastiniam atgrasymui ir gynybai skirtų ginklų sistemų trūkumas; 2. Šiuolaikinių ginklų sistemų panaudojimo sudėtingumas; 3. Institucionalizuoto karinio bendradarbiavimo sunkumai; 4. Europos gynybos pramonės bazės susiskaidymas

Kiekvienas aspektas buvo vertinamas naudojant naujausius duomenis ir politikos pokyčius iki 2025 metų, įskaitant naujas gynybos išlaidų iniciatyvas, biudžetus ir gynybos pramonės strategijas. Šiuo tikslu labai pasitarnauja Tarptautinių strateginių studijų instituto kasmetinis leidinys „Military Balance“ kuriame aiškiai ir kategorizuotai pamatuojami valstybių kariniai pajėgumai, strateginiai pokyčiai. Tuo pačiu šaltiniu remtasi darant minėtą 2021 metų tyrimą, dėl to yra labai patogu palyginti įvykčius skirtumus per tas pačias prizmes.

3. Ar Europiečiai gali išbalansuoti Rusiją be JAV?

Siekiant patikrinti **hipotezę H3**, trečiojoje dalyje buvo analizuojama, ar europiečiai tapo pajėgesni savarankiškai (be JAV pagalbos) išbalansuoti Rusiją, ir ar tai buvo invazijos, ar sumažėjusios retorinės transatlantinės paramos ir politinio neužtikrintumo iš JAV pasekmė. Į šį skyrių buvo įtraukti įvairūs vertinimai ir naujausios strateginės diskusijos, atspindint, kaip Europa instituciškai ir karine/industrine prasme reagavo į didėjantį geopolitinį spaudimą. Analizuota per šias prizmes: 1. Europos grėsmės suvokimas JAV įsitraukimo sumažėjimo atveju; 2. Karinis Europos gebėjimas išbalansuoti Rusiją: konvencinė gynyba ir branduolinis atgrasymas

4. Strateginės kakofonijos kismo teorinė interpretacija

Šis tyrimas baigiamas paskutiniu skyriumi, kuris vykdo labiau teorinę prieigą einant prie išvadų. Naudojantis tyrimo metu gauta informacija, šioje dalyje grįžtama prie pagrindinio tyrimo klausimo ir vertinama, kaip ištirti duomenys, hipotezių (ne)pasitvirtinimas, dėsniumai, parodo strateginės kakofonijos pokytį ES po Rusijos invazijos į Ukrainą. Per anksčiau pasirinktas teorijas interpretuojami rezultatai tyrimo klausimo ir įvardintos problematikos kontekstu. Ši analizė leidžia

tiksliu suprasti, ar karas buvo ilgalaikių pokyčių katalizatorius, ar ES užsienio ir gynybos politikoje ir toliau vyrauja struktūrinis susiskaldymas, bei atitinkamai interpretuojamos to priežastys.

4. Europos strateginės kakofonijos tyrimas

Šiame skyriuje yra pristatoma empirinė šio tyrimo dalis. Šio skyriaus tikslas yra įvertinti kaip Rusijos invazija į Ukrainą 2022 pakeitė ES ir kitų svarbiausių Europos valstybių strateginę orientaciją šio karo metu, bei išsiaiškinti ar tai reikšmingai sumažino ar padidino ar kaip kitaip pakeitė strateginės kakofonijos fenomeną 2025 metais. Tai daroma tikrinant tris išsikeltas hipotezes, koreliuojančias su trejomis strateginės kakofonijos dimensijomis, ir po to teoriškai analizuojant rastus rezultatus tyrimo problematikos kontekste. Kyla klausimas, ar šis Rusijos pradėtas karas, kuris pradžioje bent tikrai atrodė jog suvienijo Europos valstybes bendros išorės grėsmės akivaizdoje, turėjo išliekantį poveikį kaip Europos valstybės supranta ir reaguoja į saugumo problemas? Ar, nepaisant bendros šio geopolitinio šoko patirties, gynybos ir užsienio politikos susiskaldymas vis dar egzistuoja, ar išorinė grėsmė paskatino ilgalaikį posūkį didesnės sanglaudos link?

Kitaip tariant galima klausti, ar karas gali pakeisti nacionalines perspektyvas taip, jog nusvertų tokius ligi tol vyravusius veiksnius, kaip dvišaliai istoriniai santykiai su Rusija, ekonominė tarpusavio priklausomybė, geografinis artumas ar giliai įsišaknijusi politinė kultūra? Gali pasirodyti, jog atsakymas tiesiog bus ne, jog ilguoju laikotarpiu, ypač jei bus pasiektos kokios nors paliaubos, viskas galiausiai grįš į savas vėžes. Tačiau istorijoje būna įvykiai, deramai vadinami „kritiniais momentais“, kurie retais, tikrai šokiruojančiais momentais, gali fundamentaliai perorientuoti valstybių strateginę orientaciją, panašiai kaip Rugsėjo 11 atakos staigiai pakeitė JAV užsienio politiką, ar kaip pasauliniai karai iš esmės pakeitė visą pasaulio santvarką ir aljansus⁶⁴. Nors šis karas Ukrainoje neprilygsta pasauliniam karui, tačiau kaip niekad iki šiol padidino jo tikimybę Europoje. Galbūt dėl to reikia klausti ne to, ar karas nusveria struktūrinius veiksnius, o kiek ar kaip karas gali laikinai juos nuslopinti, ir kokiais atvejais tas laikinas susivienijimas virsta ilgalaikiais pokyčiais?

Empirinėje analizėje daugiausia dėmesio buvo skiriama grėsmių suvokimo, gynybos pajėgumų ir politikos derinimo 29 Europos šalyse pokyčiams vertinti. Tarp šių šalių yra ES ir

⁶⁴ Peterson, James W. "Theoretical approaches: Models of power, systems theory, critical junctures, legacies, realism, and realism revised." *Russian-American relations in the post-Cold War world*. Manchester University Press, 2020. Psl. 12-36.

NATO narės (Bei Serbija ir Šveicarija), kurių politiką vienaip ar kitaip paveikė Rusijos agresija. Analizė apėmė išsamią nacionalinio saugumo strategijų, oficialių gynybos politikos dokumentų, ekspertų, valstybės atstovų pasisakymų analizę (svarbiausia, jog tai atspindėtų bendrą valstybės kryptį ar jos viduje kylančias įtampas), ypatingą dėmesį skiriant atsako į Rusijos grėsmę skirtumų ir supanašėjimų nustatymui.

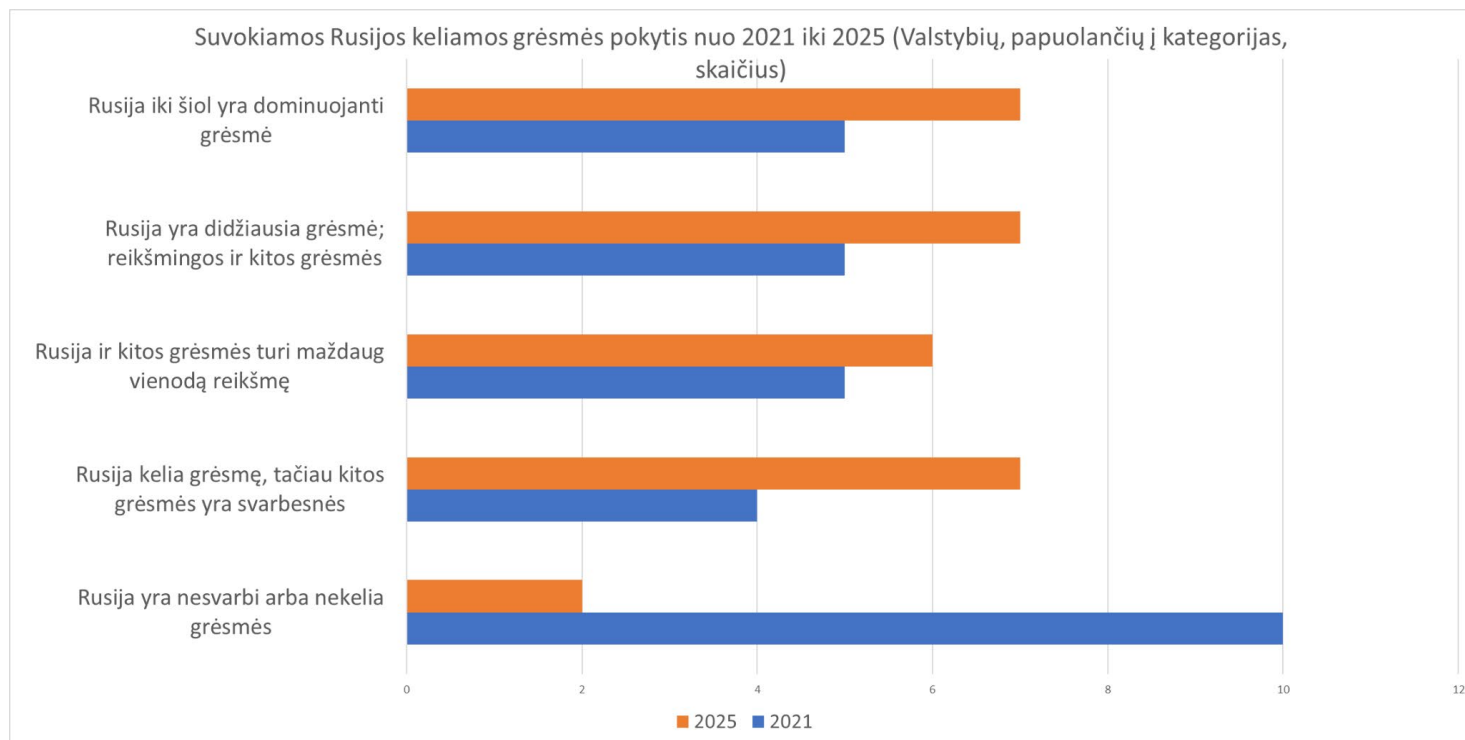
4.1 Europos valstybių grėsmių vertinimai

Pirmiausiai šiame tyrime buvo ištirtas kiekvienos tiriamos valstybės požiūrį į Rusijos keliamą grėsmę, įvertinant bei paskiriant į atitinkamą kategoriją, o tuomet palyginant su tuo kokiose kategorijose jos buvo 2021 metais. Žinoma, kiekvienos valstybės santykių su Rusija istorija nėra aprašoma, tai nėra tikslas, veikiausiai buvo bendrai aprašoma kiekviena kategorija, bei priklausomai nuo valstybės reikšmės ar pokyčio svarbos, išskirtinumo, buvo pasirenkama į ką atkreipti dėmesį. Valstybės buvo suskirstytos į penkias kategorijas pagal santykinę svarbą, kurią jos priskiria Rusijai kaip grėsmei, lyginant su kitomis suvoktomis saugumo grėsmėmis. Tai svyruoja nuo valstybių, kurios Rusijos nelaiko reikšminga ar keliančia grėsmę, iki tų, kur ji laikoma dominuojančia grėsme. Nors saugumo ir gynybos strategijos dokumentai yra pagrindiniai šaltiniai, jie ne visada atspindi aiškų paveikslą, ar yra išleidžiami kas tam tikrą laikotarpį ir dėl to naujausi būna reliatyviai seni, dėl to šaltinius taip pat apima vyriausybės atstovų pasisakymai ar valstybių pozicijos kertiniais klausimais, paimti iš naujienų puslapių, atspindint politinį kontekstą. Rinkimų lemti vyriausybės pokyčiai nagrinėjamu laikotarpiu taip pat yra svarbūs, nes jie dažnai ir lemia reikšmingus užsienio politikos orientacijos ir gynybos retorikos pokyčius. Sekant šiuos pokyčius, šiame skyriuje siekiama užfiksuoti ne tik dabartinę nacionalinių grėsmių vertinimą, bet ir juos sukėlusius politinius procesus, pateikiant turtingesnę ir dinamiškesnę Europos vienybės ar susiskaidymo paveikslą po Rusijos agresijos.

Svarbu pažymėti, kad kai kurios valstybės yra priskiriamos žemesnei kategorijai, nei galimai suponuotų oficiali dabartinės vyriausybės retorika ar strateginiai dokumentai, ypač tais atvejais, kai vyriausybė yra politiškai silpna, susiduria su stipria opozicija arba ir toliau palaiko reikšmingus ekonominius ryšius su Rusija. Ir atvirkščiai, kai kurios valstybės gali būti priskirtos aukštesnei kategorijai, jei vyrauja priešingos sąlygos, pavyzdžiui, konsoliduota vyriausybės pozicija, platus politinis sutarimas arba esminis politikos suderinimas su atgrasymo priemonėmis, ypač tais atvejais jei naujausi strateginiai dokumentai yra palyginus senoki arba nekonkretūs.

Rusija yra nesvarbi arba nekelia grėsmės	Rusija kelia grėsmę, tačiau kitos grėsmės yra svarbesnės	Rusija ir kitos grėsmės turi maždaug vienodą reikšmę	Rusija yra didžiausia grėsmė; reikšmingos ir kitos grėsmės	Rusija iki šiol yra dominuojanti grėsmė
2021				
Bulgarija	Austrija	Belgija	Čekija	Estija
Graikija	Kroatija	Danija	Norvegija	Suomija
Vengrija	Prancūzija	Vokietija	Rumunija	Latvija
Airija	Šveicarija	Nyderlandai	Slovakija	Lietuva
Italija		Jungtinė Karalystė	Švedija	Lenkija
Liuksemburgas				
Portugalija				
Serbija				
Ispanija				
Slovėnija				
2025				
Vengrija	Airija	Liuksemburgas	Prancūzija	Čekija
Serbija	Portugalija	Ispanija	Vokietija	Rumunija
	Austrija	Bulgarija	Nyderlandai	Estija
	Šveicarija	Belgija	Jungtinė Karalystė	Suomija
	Slovakija	Italija	Norvegija	Latvija
	Graikija	Kroatija	Švedija	Lietuva
	Slovėnija		Danija	Lenkija

Lentelė 1: Sudaryta autoriaus. Šaltiniai: 2021 metų duomenys: (Meijer, Hugo, and Stephen G. Brooks. "Illusions of autonomy: Why Europe cannot provide for its security if the United States pulls back." *International Security* 45.4 (2021): psl. 17.). 2025 metų duomenys: (žr. Priedą nr.1)

1. pav. Rusijos grėsmės įvertinimo pokytis 2021-2025 metais.

Įvertinus 2025 metų duomenis galima teigti, jog praėjus trejiems Rusijos karo prieš Ukrainą metams ES valstybės narės patyrė stiprų persikalibravimą savo suvokime apie Rusijos keliamą grėsmę, tačiau vis dėl to ES šiuo klausimu vis dar yra stipriai fragmentuota savo užsienio politikoje. Dauguma valstybių narių pakeitė savo grėsmių vertinimus Rusijos atžvilgiu juos padidinant, ir tik kai kurios Europos valstybės vis dar nemato Rusijos kaip grėsmės - tai yra stiprus pokytis nuo 2021 metų, kuomet arti pusės Europos nematė Rusijos kaip grėsmės. Šis ryškus sumažėjimas parodo, kaip tiesioginis karas prieš Ukrainą ir hibridinis karas prieš Europą, energetinė prievarta ir didėjantis geopolitinis spaudimas privertė sostines permąstyti savo politikas. Pokyčių mastai taip išsiskyrė. Valstybės, dar iki karo dažniausiai susidūrusios su Rusijos daroma įtaka dėl geografinio artumo ar ekonominės priklausomybės pasikeitė mažiausiai, o tos valstybės su vieninga politine valdžia, stipriais įsipareigojimais NATO aljansui stipriai pasistūmėjo į priekį įvedant Rusijos grėsmę į savo strateginius apskaičiavimus, ir, žinoma, Rusijos grėsmę kaip dominuojančią matančios valstybės visos tokios ir išliko. Vienas iš to rezultatų yra tai jog reikšmingai sumažėjo ligi tol vyravusi geografinio pasiskirstymo dimensija - Šiaurės ir Pietų Europos ar Vakarų ir Rytų Europos pasiskirstymas tapo mažiau reikšmingas, jis išsiliejo: kai kurios Viduržemio regiono valstybės Rusiją mato kaip grėsmę, kuomet kai kurios Rytų Europos valstybės laikosi labiau kompromisinės politikos Rusijos atžvilgiu. Vietoje to, Europoje susikuria daug naujų skirčių linijų -

valstybių viduje tarp valdžios ir visuomenės, tarp valstybių besifokusuojančių į NATO kaip esminį gynybinį aljansą ir ieškančių naujo ES ar Europos pagrindu orientuoto aljanso varianto pozicijų, ar netgi tų aljansų viduje dėl išsiskiriančių tikslų Rusijos atžvilgiu. Šios tendencijos vis dar yra stipriai susijusios su kiekvienos valstybės atskira istorine patirtimi, vidine politika, energetinės priklausomybės nuo Rusijos lygmeniu - tai vis dar lemia kaip valstybių vyriausybės interpretuoja Rusijos grėsmę.

Tačiau pagrinde tas ir pasikeitė, jog jos tą grėsmę interpretuoti vienaip ar kitaip turi, jos nebegali jos tiesiog ignoruoti, tai tampa klausimu kuriame poziciją išreikšti vienaip ar kitaip visos valstybės yra priverstos. Tuo pačiu metu, augantis neužtikrintumas daugiapolinėje geopolitinėje arenoje ir kintantis JAV įsitaikymo Europoje lygmuo veda kai kurias valstybes prie stipresnio poreikio kooperuotis Europos lygmeniu, kuomet kitos valstybės veikiau akcentuoja partnerysčių su pavieniais partneriais ar tiesiog nacionalinių strategijų keitimo svarbą. Galutinis rezultatas yra aktyvi ir besivystanti, tačiau stokojanti aiškumo saugumo aplinka, nors ir pastebimas bendras polinkis stiprinti siekti didesnio užtikrintumo gynyboje. Rusijos invazija į Ukrainą suartino valstybių požiūrį žvelgiant į Rusiją kaip grėsmę, tačiau taip pat išryškino ir kai kuriais atvejais pagilino ilgalaikius nesutarimus. Iškelta **hipotezė H1 yra patvirtinta** - Rusijos invazija turėjo dvilypį poveikį paslenkant daugumą valstybių grėsmių vertinimuose aukštyn, bet tuo pačiu padarant kelias valstybes labiau prorusiškoms, atitinkamai stiprinant populistinių partijų jėgas daugumoje valstybių, taip didinant poliarizaciją Europoje. Tolesniuose skyriuose šios grupės nagrinėjamos išsamiau, įvardinant įvairius veiksniai, kurie ir toliau formuoja suskaidytą Europos užsienio politiką.

4.1.1 Rusija yra nesvarbi arba nekelia grėsmės

2025 metais tik Vengriją ir Serbiją galima būtų priskirti kategorijai valstybių kurios nemato Rusijos kaip reikšmingos grėsmės. Tai yra labiausiai sumažėjusi kategorija, lyginant su 2021 metais, kuomet daug didesnė grupė valstybių, pagrinde mažesnės valstybės iš pietų ir vakarų Europos papuolė į šią kategoriją ir matė Rusiją kaip strategiškai nereikšmingą grėsmių prizmėje. Prieš Ukrainos krizę valstybės kaip Ispanija, Italija, bei kitos prioritetą teikė tokioms grėsmėms kaip terorizmas, masinių naikinimo ginklų didinimas ir grėsmė patekti į teroristų rankas, bei bendras nestabilumas Artimųjų Rytų ir Šiaurės Afrikos regione. Rusijos grėsmę jos daugiausiai ignoravo arba net ir advokatavo už ryšių su Rusija mezgimą⁶⁵, tačiau šią tendenciją invazija sutrikdė.

⁶⁵ Meijer, Brooks. Psl. 18

Vengrijos atvejis ir pateikimas į šią kategoriją parodo jog visgi egzistuoja tam tikri stabdžiai ES vieningai užsienio ir saugumo politikai, net ir ilgo ir didelio masto karo bei geopolitinių įtampų akivaizdoje. Viktoro Orbano vyriausybė, remdamasi savo ideologiniais ir pragmatiniais interesais, nuosekliai viso karo metu išlaikė Rusijai palankią retoriką⁶⁶, oponavo stipresnėms ES sankcijoms, gilesniam gynybos integravimui, bei kritikavo Vakarų įsitraukimą į karą, perteikiant jį kaip Vakarų išprovokuotą krizę bei įvairiais atvejais kliudė pasiekti konsensusą visos ES lygmeniu sprendimams susijusiems su Ukraina⁶⁷. Šią poziciją tik stiprina Vengrijos priklausomybė nuo Rusijos energetikos ir vis didėjanti abipusė izoliacija ES atžvilgiu. Nors Rusija 2023 metais įvedė Vengriją į jai nedraugiškų šalių sąrašą, ji vis tiek išlaiko savo poziciją jog Rusija jai nekelia grėsmės, tačiau tuo pačiu Vengrijos gynybos ministerija pareiškė jog 2025 metais didins savo gynybinius pajėgumus ir vis dar akcentuoja NATO svarbą, Vengrijos rolę joje⁶⁸. Tai parodo valstybės pragmatišką bandymą laviruoti tarp dviejų polių, ypač kuomet NATO Orbano akimis yra asocijuojama su JAV, dabar valdoma D. Trumpo, kurio požiūris į šią krizę didele dalimi sutampa su Orbano, kaip ir su ėjimu link autokratinio valdymo.

Labai panašiai laviruoti bando ir Serbija - ji bando balansuoti tarp stojimo į ES ambicijų ir istorinių, kultūrinių bei energetinių ryšių su Rusija, palaiko su ja neutralią ir neretais atvejais simpatizuojančią poziciją bei vengė jungtis prie ES sankcijų⁶⁹, tačiau kenkti ir stabdyti ES politikos negali dėl nebuvimo valstybe nare. Serbų visuomenės nuomonė taip pat išlieka stipriai prorusiška⁷⁰, kas taip pat prisideda prie situacijos stabilumo. Tą dalinai lemia arba paaiškina Serbijos ir Vakarų išsiskyrimas dėl Kosovo pripažinimo⁷¹, kas parodo tiek ir Serbijos išlikusį Jugoslavijos paveldą, tiek ir paaiškina Rusijos kaip atsvaros Vakarų įtakai naudingumą.

Šių dvejų valstybių išlikimas šioje kategorijoje parodo išliekančią tokių veiksmų, kaip nacionalinių politinių naratyvų, energetinės priklausomybės ar istorinių ryšių svarbą paveikiant grėsmės suvokimą. Tai taip pat parodo kaip ES gebėjimas veikti gali būti stabdomas net ir vienos

⁶⁶ "Hungary's Orbán Vows to Maintain Russia Ties." *Euractiv*, 2023, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/hungarys-orban-vows-to-maintain-russia-ties/>. [Žiūrėta 2025.02.02]

⁶⁷ Schmidt, Andrea, and Viktor Glied. "Pragmatic foreign policy of Hungary in the shadow of the Russian-Ukrainian war." *Eastern Journal of European Studies* 15 (2024).

⁶⁸ 2025 Will Be the Year of Breakthrough in the Hungarian Defence Forces as Well, Ministry of Defence." *defence.hu*, 2025, <https://defence.hu/news/2025-will-be-the-year-of-breakthrough-in-the-hungarian-defence-forces-as-well.html>. [Žiūrėta 2025.02.02]

⁶⁹ Samorukov, Maksim, and Vuk Vuksanovic. "Untarnished by War: Why Russia's Soft Power Is So Resilient in Serbia." *Carnegie Politika*, Carnegie Endowment for International Peace, 2023

⁷⁰ Zorić, Bojana. "Under Pressure at Home and Abroad – What Path Will Serbia Take?" *European Union Institute for Security Studies*, 2025,

⁷¹ Serbian Leader Lashes Out at the West over Kosovo Vote." *AP News*, 2023, <https://apnews.com/article/serbia-kosovo-election-boycott-vucic-ec944380dec66fc68c3e42cde3f0e9a7>. [Žiūrėta 2025.02.02]

valstybės narės, turinčios veto teisę, arba ES nepriklausančios Europos valstybės šioje kategorijoje gali prisidėti prie kakofonijos ES viduje paveikdamos kaimyninių valstybių grėsmių vertinimus. Tačiau esminis pokytis su prieškariniu laikotarpiu yra tas, jog valstybės buvimas šioje kategorijoje 2021 metais rodė pasyvumą Rusijos grėsmės atžvilgiu, dėl iš tiesų mažo tiesioginės grėsmės realumo, o po invazijos buvimas čia signalizuoja aktyvų ėjimą prieš Vakarų kryptį, rodant hipotezę H1 įrodančią poliarizaciją. Trumpiau tariant, buvimas šioje kategorijoje dabar yra pasirinkimas, o ne pasyvumo rezultatas. Galiausiai po karo pradžios nemaža dalis Rusijos grėsmės neigėjų tapo agresijos pateisintojais. Tas rodo invazijos poveikį poliarizuojant Europą.

4.1.2 Rusija kelia grėsmę, tačiau kitos grėsmės yra svarbesnės

2025 metais aštuonios valstybės papuola į kategoriją, pripažįstančią Rusiją kaip grėsmę, tačiau prioritetą teikiant kitoms grėsmėms. Į šią kategoriją perėjo dauguma valstybių, prieš tai buvusių pirmoje - karas padarė taip, jog nebegalima Rusijos grėsmės tiesiog ignoruoti, jog galiausiai reikia pasirinkti pusę - skirtingai nei Vengrija ir Serbija, šios valstybės nusprendė eiti su Vakaraais, tačiau prioritetą vis tiek kol kas teikia terorizmui, regioniniui stabilumui, migracijai, klimato kaitai, ar kitiems grėsmių šaltiniams.

Tačiau išskirtinis šios kategorijos atvejis, net ir visos valstybių grėsmių analizės kontekste, yra Slovakija- vienintelė iš visų valstybė, kurią, po atliktos analizės, buvo nuspręsta perkelti į žemesnę kategoriją, iš ketvirtosios į antrą. Pirmoji po karo skyrusi karinę paramą vasario 26 d. (vėliau tądien prisijungė Belgija ir Vokietija), seniau buvusi koreliuojanti su dauguma kitų Centrinės ir Rytų Europos valstybių, matančių Rusiją kaip pagrindinę grėsmę⁷², Slovakija per laiką patyrė eilę politinių poslinkių. Šis pokytis buvo lemtas ministro pirmininko Robert Fico grįžimo į valdžią 2023 metų spalį, kurio valdoma vyriausybė pradėjo eiti link vis labiau prorusiškos pozicijos⁷³- buvo sustabdyta karinė, o po to ir finansinė parama Ukrainai, oponuojama ES sankcijoms prieš Rusiją - o pats Fico pareiškė jog dalyvaus pergalės dienos šventėje Maskvoje, nepaisant ES rekomendacijų to nedaryti⁷⁴. Taip pat buvo priimti kiti įstatymai, primenantys Rusiją ar kitas prorusiškas valstybes, kaip didesnės reguliavimas nevalstybinėms organizacijoms⁷⁵, kas

⁷² Meijer, Brooks. Psl.21-22

⁷³ Ogrodnik, Łukasz. "'Slovakia First': Fico's Fourth Government Changes Foreign Policy Course." *PISM*, 2024. <https://pism.pl/publications/slovakia-first-ficos-fourth-government-changes-foreign-policy-course>. [Žiūrėta 2025.04.04]

⁷⁴ Associated Press. "Slovakia's Pro-Russian Leader Rejects a Call by the EU Not to Attend a Military Parade in Moscow." *AP News*, 2025. <https://apnews.com/article/slovakia-eu-fico-kallas-russia-may-9-98e176a1986b66377086657ae7fe4b8a>. [Žiūrėta 2025.04.21]

⁷⁵ Jochecová, Ketrin. "Slovakia Adopts Russian-Style Law Targeting NGOs." *Politico*, <https://www.politico.eu/article/slovakia-adopts-russian-bill-targeting-ngos/>. [Žiūrėta 2025.04.21]

kelia susirūpinimą dėl valstybės ėjimo tokiu keliu kaip Vengrija demokratinio nuosmukio trajektorija. Viso to fone visuomenės nuomonė yra susiskaldžiusi. Reaguojant į vyriausybės prorusišką politiką ir demokratinių normų irimą, prasidėjo platūs protestai⁷⁶. Tačiau apklausos parodo ir kitą pusę - 66% slovakų mano jog ES diktuoja sąlygas neatsiklausiant Slovakijos, 38% mano jog ne pelno siekiančios organizacijos yra vadinamieji užsienio agentai, ir tik 40% mano jog Rusija yra karo kaltininkė, kuomet 51% mano jog tai Vakarų ar pačios Ukrainos kaltė⁷⁷. Nors 2022 m. Rusijos invazija į Ukrainą iš pradžių radikalai pakeitė požiūrį į Rusiją, ilgalaikiai naratyvai ir politinis diskursas net ir po invazijos susiklosčiusioje situacijoje toliau skatino prorusiškas nuostatas: pagrindiniai šio suvokimo elementai yra sutelkti į slavų brolybės idėją (78 proc. sutiko, kad Rusija yra slavų brolis), bei tokius veiksnius kaip istorinė, komunistinė patirtis, ekonominė/energetinė priklausomybė, bei prorusiškų tinklų valstybėje mastas⁷⁸. Šis vidinis nesutarimų šaltinis išryškina sudėtingą vyriausybės veiksmų ir visuomenės nuotaikų sąveiką, prisidedančią prie unikalios Slovakijos pozicijos antroje kategorijoje.

Kitos valstybės šioje grupėje, kaip Austrija, Šveicarija, bei Airija toliau išlaikė savo neutralias pozicijas, tačiau dalinai pripažino Rusijos grėsmę kitoms vakarų valstybėms bei joms pačioms per kibernetinę prizmę⁷⁹, bei renkasi netrukdyti ES priemonėms prieš Rusiją⁸⁰. Jos smerkia Rusiją diplomatiškai, tačiau nesifokusuoja į karinį atsaką, veikiau per tarptautinės teisės ir humanitarinio susirūpinimo išreiškimą. Taip pat ir Portugalija, Slovėnija, bei Graikija pripažino Rusijos grėsmę ir smerkia jos agresiją, skirtingais mastais mažina ekonominį bendradarbiavimą, tačiau išlaiko prioritetą grėsmėms iš pietų - nestabilumui, klimato kaitai, terorizmui, migracijai iš Šiaurės Afrikos, Rytinio viduržemio jūros regiono⁸¹. Tą paveikia geografinė padėtis ir nuotolis nuo Rusijos, istorinis kontekstas. Labiausiai iš šių valstybių arti trečiosios kategorijos būtų Graikija - nors Turkija jai išlieka didžiausia grėsme, jina, nepaisant religinių ortodoksinių sąsajų su Rusija

⁷⁶ Euronews. "Thousands in Slovakia Protest Against What They Say Is PM Fico's Pro-Russia Stance." *Euronews*, 2025. <https://www.euronews.com/my-europe/2025/02/08/thousands-in-slovakia-protest-against-what-they-say-is-pm-ficos-pro-russia-stance>. [Žiūrėta 2025.04.22]

⁷⁷ While support for the EU and NATO continues, perception of Russia as a threat declines <https://enrsi.stvr.sk/articles/news/362301/while-support-for-the-eu-and-nato-continues-perception-of-russia-as-a-threat-declines> [Žiūrėta 2025.04.21]

⁷⁸ Milo, Daniel. Slovakia: Politics and paramilitarism, International center for counter-terrorism, 2024. psl-203-204

⁷⁹ Keystone-SDA. "Swiss Security Strategy Will Prioritise Cyberdefence and NATO Cooperation." *SWI swissinfo.ch*, 2024, <https://www.swissinfo.ch/eng/swiss-politics/federal-government-focuses-on-hybrid-conflicts-and-nato-cooperation/88621635>. [Žiūrėta 2025.03.15]

⁸⁰ Murray, Shona. "Martin: Ireland Will Not Block EU Defence Plans Amid Russian Threat." *Irish Examiner*. 2025, <https://www.irishexaminer.com/news/politics/arid-41567155.html> [Žiūrėta 2025.03.15]

⁸¹ Minister of National Defence of Portugal. *National Defence Strategy for the Environment, Security and Climate Change*. Ministry of National Defence of Portugal, 2023, https://www.defesa.gov.pt/pt/comunicacao/documentos/Lists/PDEFINTER_DocumentoLookupList/Estrategia-Defesa-Nacional-Ambiente-Seguranca-Alteracoes-Climaticas_EN.pdf. [Žiūrėta 2025.03.22]

pradėjo ją matyti kaip Turkijos sąjungininę, ir ėmėsi daug diplomatinių bei ekonominių ryšių mažinimo veiksmų⁸².

Ši kategorija reprezentuoja Rusijos grėsmės pripažinimą be strateginio gynybos, užsienio politikos prioritetų perorientavimo. Tą lemia vidinė politika, neutralumo tradicijos, ar regioniniai grėsmių šaltiniai. Priklausomybė NATO bei geografinė distancija taip pat leidžia būti ramesniems dėl Rusijos grėsmės, tačiau svarbu jog ji nėra ignoruojama. Žinoma, kyla klausimas ar šios valstybės, jei būtų pasiektos kokios nors Rusijai palankios paliaubos ar susitarimai, su laiku negrįžtų į pirmąją kategoriją. Tuo tarpu Slovakijos atveju, nors tai ir yra veikiau anomalija, tai parodo invazijos poliarizuojantį, iškristalizuojantį poveikį strateginei kakofonijai, kuomet tikro neutralumo beveik neliko ir pusę konflikte reikia pasirinkti, bei vidinės politikos pokyčių žalą ir svarbą visai ES.

4.1.3 Rusija ir kitos grėsmės turi maždaug vienodą reikšmę

2025 metais beveik visos trečiosios kategorijos valstybės pasikeitė. Ši kategorija apima valstybes, kurios, nepaisant priešasčių lėmusių jų buvusį žemą Rusijos grėsmės vertinimą, dabar ją mato kaip lygiavertę grėsmę su kitomis, jos tai ne tik pripažino, bet priėmė atitinkamai rimtus veiksmus. Jos Rusijos grėsmę vertina taip pat rimtai kaip ir kitas, galbūt joms tiesiogiai aktualesnes kylančias grėsmes, kaip nestabilumą kaimyniniuose regionuose, terorizmą, migraciją, klimato kaitą. Jos atitinkamai pradėjo keisti ir savo gynybos politiką. Pastebėtinai ryškus slinkimasis aukštyn - net keturios valstybės šioje kategorijoje, kaip Italija, Ispanija, Liuksemburgas bei Bulgarija 2021 m. priklausė pirmajai kategorijai. Tai jog net keturios valstybės patyrė tokį poslinkį parodo aiškų karo Ukrainoje bei Rusijos hibridinių operacijų, NATO persiorientavimo į rytus poveikį valstybėms kurioms iki šiol Rusijos grėsmė buvo per daug politiškai ar geografiškai tolima jog būtų aktuali.

Italija bei Ispanija ko gero padarė didžiausią šuolį iš valstybių šioje kategorijoje. Italijos ministrė pirmininkė Giorgia Meloni savo retorikoje nuosekliai palaiko Ukrainą⁸³, Italijos pokytis taip pat pasižymi ir per išliekančią karinę paramą Ukrainai, sankcijų rėmimą, bei siekimą jog NATO skirtų dėmesį Rusijos veikloms Afrikoje bei Viduržemio regione⁸⁴. Tačiau reiktų paminėti,

⁸² Sotiropoulos, Dimitri A. "Long-Term Sympathy Transformed into a Visible Rift: Greece, Russia and the War in Ukraine." *Kolegium Europy Wschodniej.*, 2025, <https://www.kew.org.pl/en/2025/01/14/long-term-sympathy-transformed-into-a-visible-rift-greece-russia-and-the-war-in-ukraine/>. [Žiūrėta 2025.03.22]

⁸³ Amante, Angelo. "Italian Minister Blames Russia for Ukraine Truce Failures; Criticises Israel." *Reuters*, 2025, <https://www.reuters.com/world/europe/italian-minister-blames-russia-ukraine-truce-failures-criticises-israel-2025-04-15/>. [Žiūrėta 2025.04.17]

⁸⁴ Reuters. "NATO Needs to Focus on Southern Flank to Counter Russia, Italy Says." *Reuters*, 2025, <https://www.reuters.com/world/nato-needs-focus-southern-flank-counter-russia-italy-says-2025-01-09/>. [Žiūrėta 2025.04.17]

jog į vyriausybės koaliciją taip pat įeina ir prorusiški politikai, kaip ministrės pirmininkės pavaduotojas Matteo Salvini, ne vieną sykį ir po invazijos šlovinęs Putiną ar akcentavęs, jog Rusija grėsmės nekelia. Pati Meloni bando išlaikyti santykį su Trumpo valdomą JAV, ir kritikuoja dabartines europiečių ir ypač Prancūzijos ambicijas kurti tik europiečių saugumo architektūrą⁸⁵. Ispanijos dabartinė vyriausybė panašiai išlaiko tarptautinę poziciją, palaiko karių rytų Europos flange didinimą, bei prisideda prie oro policijos misijų, o Ukrainai yra išsiuntusi net 29 tankus⁸⁶. Tačiau stipri geografinė distancija veikia dvejopai - nei Rusijos grėsmė yra dominuojanti, nei jos labai bijoma, ji tikrai nėra matoma kaip grėsmė pačiai Ispanijai. Vienintelis būdas kaip ji būtų tiesiogiai paveikta turėtų būti jau tikrai plataus masto Europos ir Rusijos karas su galimybe pereiti į atominį karą- tai matoma kaip potenciali grėsmė ir tuo tikslu buvo pradėtos diskusijos dėl bunkerių atnaujinimo Madride⁸⁷.

Bulgarija ir Kroatija šioje kategorijoje turi įdomu panašumą, dėl kurio buvo sunkiau nuspręsti kuriai kategorijai jas priskirti. Tai yra prorusiški prezidentai, tačiau Ukrainą palaikančios ir Rusijos grėsmę pripažįstančios valdančiosios vyriausybės. Kroatijoje prezidentas Zoran Milanovic aktyviai reiškia prorusiškas pozicijas bei kritikuoja Vakarų karinę paramą kaip prailginančią karą⁸⁸, tačiau ministras pirmininkas Andrej Plenkovic išlaiko pro-ukrainietišką poziciją, pasirašė dešimties metų kooperavimo humanitarinėje ir gynybos srityse susitarimą su Ukraina⁸⁹. Taip pat ir Bulgarijos prezidentas Rumen Radev Ukrainos pergalę prieš Ukrainą vadino neįmanoma bei oponento karinei paramai⁹⁰, tačiau ministras pirmininkas Rozen Zhelyazkov nuosekliai palaiko Ukrainos teisę gintis ir siekė dvišalių saugumo kooperavimo susitarimų, o nauja Bulgarijos nacionalinio saugumo strategija aiškiai įvardina Rusiją kaip rimtą grėsmę⁹¹ iki tokio

⁸⁵ Jean-Pierre Darnis. Giorgia Meloni's government is still supporting Ukraine and backing NATO. Italy's aerospace and defence sectors help explain why. theconversation. 2025 <https://theconversation.com/giorgia-melonis-government-is-still-supporting-ukraine-and-backing-nato-italys-aerospace-and-defence-sectors-help-explain-why-252683> [Žiūrėta 2025.04.17]

⁸⁶ Euronews. "Spain's President Urges Solidarity with Russia's EU Neighbours." Euronews, 2025, <https://www.euronews.com/my-europe/2025/03/16/spains-president-urges-solidarity-with-russias-eu-neighbours>. [Žiūrėta 2025.04.18]

⁸⁷ Euroweeklynews. Spain prepares for war with Russia as tensions rise. 2024 <https://euroweeklynews.com/2024/11/26/spain-activates-bunkers-and-war-manuals-amid-rising-tensions-with-russia/> [Žiūrėta 2025.04.18]

⁸⁸ Herszenhorn, David M., and Bojan Pancevski. "Russian Bots Boosted NATO Critic Ahead of Croatian Election, Researchers Say." Politico, 2025, <https://www.politico.eu/article/russia-bots-nato-croatia-election-presidential-candidate-eu-donald-trump-zoran-milanovic-campaign/>. [Žiūrėta 2025.04.17]

⁸⁹ Yemets, Mariya. "Zelenskyy's Office Reveals Details of Agreement Signed with Croatia." Ukrainska Pravda, 2024, <https://www.pravda.com.ua/eng/news/2024/10/9/7478908/>. [Žiūrėta 2025.04.12]

⁹⁰ Todorov, Svetoslav. "Bulgaria's Pro-Russian President Eyes Opportunity in Political Chaos." Balkan Insight. 2024, <https://balkaninsight.com/2024/12/02/bulgarias-pro-russian-president-eyes-opportunity-in-political-chaos/>. [Žiūrėta 2025.04.12]

⁹¹ Министерство на отбраната на Република България. *Национална отбранителна стратегия* 2025. 2025. <https://www.strategy.bg/strategicdocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1695>. [Žiūrėta 2025.04.12]

lygmens, jog remiantis tik ja būtų galima Bulgariją dėti į ketvirtą kategoriją, tačiau prorusiškas prezidentas, pats esamos vyriausybės trapumas dėl chaotiškos vidaus politikos⁹² verčia ją dėti į žemesnę kategoriją. Šie nesutarimai valstybių viduje parodo kokios svarbios yra vidinės valstybių dinamikos išorės grėsmės suvokimui.

Tuo tarpu Belgija kaip ir 2021 metais išlieka trečioje kategorijoje, vis dar matydama Rusiją kaip reikšmingą bet ne dominuojančią grėsmę. Ji palaiko ES sankcijas ir NATO atgrasymo poziciją⁹³, tačiau viešasis ir politinis diskursas vien ties Rusija nesifokusuoja.⁹⁴ Liuksemburgas, tuo tarpu, patyrė didelį pokytį, tiek ir dėl savo tvirto palaikymo Ukrainai ar sankcijų palaikymo, Rusijos grėsmės akcentavimo savo nacionalinėje gynybos strategijoje.

Apibendrinant, trečiosios kategorijos valstybės pripažįsta Rusijos keliamos grėsmės rimtumą, tačiau pagrinde ne joms pačioms, o veikiau Europai bendrai ar arčiau Rusijos esančioms valstybėms. Jos rimtai palaiko Ukrainą ir sankcijas Rusijai. Jei jos būtų tokią politiką vedusios, tarkim, 2021 metais, tuomet greičiausiai jos būtų buvusios priskirtos ketvirtai ar net penktai kategorijai, tačiau kontraste su kitomis valstybėmis dabar užima strategiškai pamatuotą vidurį, kuomet Rusija yra vienodai rimta grėsmė šalia kitų joms aktualių grėsmių.

4.1.4 Rusija yra didžiausia grėsmė; reikšmingos ir kitos grėsmės

Septynios valstybės mato Rusiją kaip didžiausią grėsmę dėl jos pradėtos invazijos ir hibridinių atakų prieš Europą, tačiau vis dar skiria nemažai dėmesio ir kitoms grėsmėms. Šis pokytis turi ir simbolinę reikšmę, nes pačios didžiausios valstybės - Prancūzija, Vokietija, bei Jungtinė Karalystė, seniau buvusios skirtingose kategorijose, dabar kartu mato Rusiją kaip svarbiausią grėsmę ir atitinkamai keičia savo prioritetus gynyboje, kas duoda vilties mažėjančio JAV patikimumo Europai kontekste.

2021-aisiais Vokietijos žemesnis grėsmės suvokimas buvo lemiamas stiprių ekonominių/energetinių ryšių su Rusija, pažymėtų „Nord Stream“ dujų jungties. Invazija sukėlė kertinį momentą, kanclerio Olaf Scholz pavadintą *Zeitenwende* (Lūžio taškas) Vokietijos užsienio

⁹² Filippov, Anton. "Why Bulgaria's New Pro-Western Government Could Be a Problem for Ukraine." *European Pravda*, 2025. <https://www.eurointegration.com.ua/eng/news/2025/01/21/7203029/>. [Žiūrėta 2025.04.12]

⁹³ *Belgian Defence*, 2024. Belgian Ministry of Defence, 2024, https://www.abh-ace.be/sites/default/files/News/2024/Landen_en_statistieken/Paper%20BELGIAN%20DEFENCE.pdf. [Žiūrėta 2025.04.12]

⁹⁴ Walker, Lauren. "Cyberattacks, Fake News and Climate Change: What Are the Biggest Threats to Belgium?" *The Brussels Times*, 2024, <https://www.brusselstimes.com/1288892/cyberattacks-fake-news-and-climate-change-what-are-the-biggest-threats-to-belgium>. [Žiūrėta 2025.04.12]

bei gynybos politikoje⁹⁵. Nutraukus „Nord Stream 2“ programą, Vokietija inicijavo 100 milijardų eurų finansavimą kariuomenės modernizavimui, užsibrėždama pasiekti įsipareigojimą NATO skirti 2% BVP gynybai, bei buvo daugiausiai karinės paramos Ukrainai suteikusi Europos valstybė⁹⁶. 2025 metais naujai išrinktas kancleris Friedrich Merz įvardino tikslus investuoti papildomus 625 milijardus eurų 12 metų periode bei Ukrainai skirti ilgojo nuotolio raketas „Taurus“⁹⁷, taip pakeisdamas iki tol vadovavusio kanclerio politiką grįstą noru vengti eskalacijos su Rusija. Tai parodo būsimą dar svarbesnę Vokietijos rolę Europos gynyboje bei Rusijos grėsmės svarbą Vokietijai. Nors ir praėjusi vyriausybė padarė nepaprastai daug dėl Ukrainos ir inicijavo pokyčius Vokietijos gynybos politikoje, tačiau esamas pokytis, 2025 metais, taip pat yra reikšmingas ir pasireiškia kaip atsakas į nesėkmingą Zelenskio ir Trumpo susitikimą Baltuosiuose rūmuose. Tai suveikė lyg kertinis taškas Europos pasitikėjime JAV kaip patikima partnere gynyboje, ką toliau tik didina Trumpo retorika, aiškiai kartojanti Rusijai palankius naratyvus apie karą. Į tai atliepdama Vokietija stiprina savo diplomatinę ir karinę lyderystę Europoje, patvirtindama savo įsipareigojimus Europos saugumui (kaip planuojama Vokietijos brigada Lietuvoje) ir Ukrainai, nepriklausomai nuo JAV pozicijos⁹⁸. Tačiau ši stiprėjanti strateginė pozicija egzistuoja šalia vis didėjančio vidaus politikos spaudimo. Kraštutinė dešinioji partija, „Alternatyva Vokietijai“ (AfD), reiškianti atvirai prorusiškas žinutes pasiekė iki šiol aukščiausią rezultatą rinkimuose 2025 metais, išnaudodama dalies visuomenės nepasitenkinimą karo poveikiu ekonomikai, migracijos krizės padariniais⁹⁹. AfD kilimas rodo stiprėjančią vidinę trintį Vokietijoje, bei vykdomos politikos atsukimo į kitą pusę galimybę - dėl to dažnai nemažai vyriausybių neina per daug stipriai viena kryptimi, bijant jog tai atsilieps rinkimuose ir padarytas progresas bus panaikintas sekančios vyriausybės. Dėl to Vokietijos pasislinkimas parodo dažną priešpriešą valstybėse tarp tarptautinių įsipareigojimų ir vidinio nestabilumo.

⁹⁵ Scholz, Olaf. "Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022." *Die Bundesregierung*, 2022, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356>. [Žiūrėta 2025.03.28]

⁹⁶ Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy 2023. Federal Government of Germany, 2023, <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf>. [Žiūrėta 2025.03.28]

⁹⁷ "Allies Cheer over Germany's Taurus Announcement as Russia Labels Merz a Nazi." Euractiv 2025, <https://www.euractiv.com/section/politics/news/allies-cheer-over-germanys-taurus-announcement-as-russia-labels-merz-a-nazi/>. [Žiūrėta 2025.04.26]

⁹⁸ Thureau, Jens. „Germany Reviews US Ties After Zelenskyy–Trump Clash.“ *Deutsche Welle*, 2025, <https://www.dw.com/en/germany-reviews-us-ties-after-zelenskyy-trump-clash/a-71815496>. [Žiūrėta 2025.03.28]

⁹⁹ Pfeifer, Hans. "German Far-Right AfD Sees Historic Gains, Still Out of Power." *Deutsche Welle*, 2025, <https://www.dw.com/en/german-election-2025-far-right-afd-alice-weidel-cdu-friedrich-merz-v1/a-71725460>. [Žiūrėta 2025.03.29]

Tikrai netikėtas buvo ir Prancūzijos šuolis suvokiant Rusijos grėsmę. Iki invazijos, prezidentas E. Makronas dažnai siekė strateginio dialogo su Maskva, taip pat buvo vienas pagrindinių „strateginės autonomijos“ propaguotojų Europoje, ją suvokiant kaip Prancūzijos dalinį atsiskyrimą nuo anglosaksiško JAV ir Jungtinės Karalystės vedamo aljanso¹⁰⁰. Tačiau invazija į Ukrainą, pakeitė šią strategiją, - nors Prancūzija neatsisakė savo geopolitinių ambicijų, tačiau stipriai perorientavo savo strateginius prioritetus ir gynybos struktūrą į grėsmes Rytų Europoje, kas atitinkamai buvo pavadinta *Zeitenwende à la française*¹⁰¹. Tai pasireiškia per tris prizmes: daug aštresnę ir konfrontacinę retoriką Rusijos atžvilgiu (Makronas įvardino „Rusiją kaip egzistencinę grėsmę Europai“¹⁰², bei teigė jog „Rusija negali laimėti šio karo“¹⁰³), aktyvią lyderystę karinėje pagalboje Ukrainai kaip karinės įrangos perdavimą (įskaitant leidimą naudoti ilgojo nuotolio raketą prieš taikinius Rusijoje, kuomet Vokietija dar buvo nepasiryžus), padidintą šaudmenų gamybą ir apmokymus, bei prioritetų atnaujinimą ir iniciatyvumą kontinentinės Europos saugumui, aljansams¹⁰⁴. To vienas reikšmingiausių pavyzdžių yra Makrono išreikštas pasiryžimas pradėti diskusijas dėl branduolinio skėčio teikimo Europai, kaip alternatyvą nuo JAV¹⁰⁵. Tai parodo aiškų pokytį nuo iki-invazinio laikotarpio, kuomet Prancūzija siekė veikiau išbalansuoti Rusijos įtaką, nei konfrontuoti su ja ir siekti atgrasymo politikos. Struktūrinis gynybos perorientavimas matosi ir per dešimtmečius trukusių kampanijų Afrikoje nutraukimą su siekiu perskirstyti resursus¹⁰⁶. Žinoma, Prancūzijos geopolitiniai interesų balansavimas su Europa kelia iššūkius, kaip ir vidaus ekonomikos spaudimas, ar populistinė dešinioji politikos dalis, nors kol kas didžiausiai Makrono oponentei Marine Le Pen uždrausta dalyvauti sekančiuose prezidento rinkimuose dėl finansinio sukčiavimo Europos Parlamente¹⁰⁷. Nepaisant to, Prancūzija išlieka kaip viena iš lyderiaujančių galių Europoje,

¹⁰⁰ Meijer, Brooks psl. 33

¹⁰¹ Weber, Gesine. „Zeitenwende à la française: Continuity and Change in French Foreign and Security Policy.“ *European Security*, vol. 34, no. 4, 2025, psl. 1–22.

¹⁰² Vincour, Nicholas. Macron calls Russia threat ‘existential’ ahead of meeting with Tusk, Scholz: <https://www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/macron-calls-russia-threat-existential-ahead-of-meeting-with-tusk-scholz/> [Žiūrėta 2025.04.01]

¹⁰³ Sarah Marsh, John Irish and Alan Charlish, Europe to use frozen Russian profits to arm Ukraine, Scholz says: <https://www.reuters.com/world/europe/scholz-macron-tusk-see-bridge-european-divisions-ukraine-2024-03-15/#:~:text=Macron%20reiterated%20his%20warning%20that,but%20European%20security%20at%20stake> [Žiūrėta 2025.04.01]

¹⁰⁴ Tenenbaum, Elle. Zima, Amelie (2023). *The return to the East: The Russian threat and the French pivot to Europe's eastern flank*. Institut français des relations internationales

¹⁰⁵ Nicolas Camut. "Macron Wants to Open 'Debate' on European Nuclear Deterrent." *Politico*, 2025, www.politico.eu/article/emmanuel-macron-nuclear-weapons-europe-open-debate/. [Žiūrėta 2025.04.02]

¹⁰⁶ Petrini, Benjamin. Security in the Sahel and the end of Operation Barkhane. IISS, 2022: <https://www.iiss.org/online-analysis/online-analysis/2022/09/security-in-the-sahel-and-the-end-of-operation-barkhane/> [Žiūrėta 2025.04.01]

¹⁰⁷ Ataman, Joseph "French Far-Right Leader Marine Le Pen Found Guilty of Embezzlement, Banned from Running for Office." *CNN*, 2025, <https://edition.cnn.com/2025/03/31/europe/marine-le-pen-embezzlement-trial-verdict-france-intl/index.html>. [Žiūrėta 2025.04.03]

matančių Rusija kaip didžiausią grėsmę, ir pasižymi iniciatyvumu naujų aljansų bei tarpvalstybinių susitarimų kūrime formuojant alternatyvas NATO, bei jos matomai JAV ir Anglijos hegemonijai.

Jungtinė Karalystė rodė nuoseklų ir priešišką požiūrį Rusijos atžvilgiu per ir prieš invazijos laikotarpį. Dar 2018 metais, po nuodijimo Salisburije, Rusija buvo pradėta matyti kaip tiesioginė ir reikšminga grėsmė, o 2023 metais įvardino Rusiją kaip didžiausią grėsmę pačiai JK¹⁰⁸. Po Brexit, JK pradėjo naudotis savo nepriklausomybe nuo ES institucinių suvaržymų pozicionuojant save kaip lydere - greitais tempais suteikdama Ukrainai karinę ginkluotę, tolimojo nuotolio raketas ir leidimą smūgiuoti taikiniams Rusijoje, ar dalindamasi žvalgybine informacija, veddama sankcijas¹⁰⁹. Šios šalies įnašas dažnai atvejais būdavo greitesnis nei kontinentinės Europos, o skirtingos vyriausybės išlaikė abipartinį palaikymą, ko reikšmingesnis gestas buvo 2025 metais pasirašyta saugumo partnerystės su Ukraina deklaracija ateinantiems 100 metų¹¹⁰. Visa tai galima įvardinti kaip ženklą JK siekio išlikti geopolitiškai reikšminga Europoje po ES palikimo. Būtų galima ginčyti, jog JK įtaka yra mažinama jos daug mažesnių institucinių ryšių su ES gynybos mechanizmais, nors ji išlieka itin svarbia ir aktyvia NATO nare, tačiau jos galėjimas paveikti ES lygmens strateginės autonomijos siekius ar jų formas bus minimalus, kas galėtų kelti palikimo nuošalyje riziką planavimo lygmenyje, nepaisant JK lyderystės per veiksmus. Tai kelia priešpriešą tarp ES nevaržomo efektyvumo bet negalėjimo prisidėti instituciškai ES lygmenyje, kas skatina siekti tarpvalstybinių koalicijų. Tačiau, kaip matysime, 2025 metais tokios veikimo formos Europoje tampa dominuojančios. Galima aiškiai matyti, jog JK mato Rusiją kaip centrinę grėsmę savo saugumui ir atitinkamai užima aktyvia rolę formuojant atgrasymą Europos lygmeniu.

Švedija ir Norvegija tolygiai įtvirtino savo požiūrį į Rusiją kaip svarbiausią grėsmę karo metu. Švedija, prisijungusi prie NATO 2024 metais, sėkmingai performavo savo gynybos struktūra integravimui į NATO aljansą, per karinį kooperavimą su Suomija ir Baltijos valstybėmis, padidino gynybos biudžetą¹¹¹. Norvegija, jau buvusi NATO, panašiai didina savo grėsmių orientavimą į

¹⁰⁸ United Kingdom, Cabinet Office. *Integrated Review Refresh 2023: Responding to a More Contested and Volatile World*. 2023, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/641d72f45155a2000c6ad5d5/11857435_NS_IR_Refresh_2023_Supply_AllPages_Revision_7_WEB_PDF.pdf [Žiūrėta 2025.04.03]

¹⁰⁹ UK Parliament. *Detailed Timeline of UK Military Assistance to Ukraine (February 2022 to Present)*. House of Commons Library, 2025, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9914/CBP-9914.pdf>. [Žiūrėta 2025.04.02]

¹¹⁰ House of Lords International Agreements Committee. *UK-Ukraine 100-Year Partnership Agreement*. UK Parliament, 2025, <https://lordslibrary.parliament.uk/uk-ukraine-100-year-partnership-agreement-house-of-lords-international-agreements-committee-report/> [Žiūrėta 2025.04.19]

¹¹¹ The Swedish Defence Commission. *Summary of Strengthened Defence Capability – Sweden as an Ally: SOU 2024:6*. Government Offices of Sweden, 2024,

rytus, prioretizuodama Arkties vandenyno saugumą nuo didėjančios Rusijos laivyno aktyvumo ten¹¹². Nyderlandai ir Danija, iki karo turėję platų grėsmių spektrą, taip pat pradėjo jį fokusuoti į Rusiją - abidvi pradėjo didinti gynybos biudžetą, itin reikšmingai remti Ukrainą, prisideda prie NATO misijų rytuose, akcentuoja hibridinių atakų iš Rusijos galimybę¹¹³. Šių valstybių susiderinimas su didžiosiomis Europos valstybėmis matant Rusijos grėsmę kaip didžiausią, net joms vis dar investuojant į kitas sritis kaip kontraterorizmą ar kibernetinį saugumą.

Ketvirtosios kategorijos valstybės 2025-aisiais demonstruoja Rusijos matymo kaip dominuojančios grėsmės normalizavimą Vakarų ir Šiaurės Europoje. Tą ypač įrodo Vokietijos, Prancūzijos, bei Jungtinės Karalystės grėsmės vertinimo Rusijai susivienodinimas, buvęs daug labiau fragmentuotas iki invazijos. Kartu šios valstybės gali pasiekti tikrai daug, tačiau esminė problema yra jų skirtingos Europos gynybos organizavimo vizijos, ypač santykiyje su JAV, ar tame kaip jos prioretizuoja ES rolę, kaip jos interpretuoja strateginės autonomijos viziją ir kokie yra jų gynybos industrijos prioritetai.

4.1.5 Rusija iki šiol yra dominuojanti grėsmė

2025-aisiais septynias valstybes galima priskirti matančioms Rusiją kaip labiausiai dominuojančią grėsmę nacionaliniam saugumui, kuomet šalia kitos grėsmės, kaip terorizmas, migracija, ar kiti dalykai šalia atrodo daug mažiau reikšmingi. Dauguma kategorijose nepaauگو nes tiesiog aukštesnės nėra, nors jos tikrai mato Rusiją kaip dar didesnę grėsmę nei seniau. Jas vienija ne tik geografinis artumas prie Rusijos ar neigiami istorinė patirtis su ja, bet ir instituciniai, kariniai, diplomatiniai atsakai į Rusijos invaziją, gynybos orientavimas į tiesioginės Rusijos invazijos į jas ar hibridinių atakų galimybę.

2021-aisiais Baltijos valstybės jau buvo šioje kategorijoje, tačiau jų grėsmės suvokimas tik dar labiau padidėjo, jose dažnai skamba retorika jog tiesioginė NATO ir Rusijos konfrontacija tėra laiko klausimas. Estijos 2023-ųjų Nacionalinio Saugumo Konceptija įvardino Rusiją kaip egzistencinę grėsmę¹¹⁴, ir valstybė padvigubino gynybos biudžetą ir stengiasi didinti NATO karių

<https://www.regeringen.se/contentassets/79646ada8654492993fe7108d95ac6d5/sammandrag-pa-engelska-av-starkt-forsvarsformaga-sverige-som-allierad-ds-20246.pdf>. [Žiūrėta 2025.04.11]

¹¹² Norwegian Police Security Service (PST). *National Threat Assessment 2025*. 2025, www.pst.no/globalassets/2025/nasjonal-trusselvurdering-2025/_nasjonal-trusselvurdering-2025_uu-engelsk.pdf. [Žiūrėta 2025.04.11]

¹¹³ NL Times. "Amsterdam at Real Risk of Hybrid Attack by Russia; Unprepared for Consequences: Experts." *NL Times*. 2025, <https://nltimes.nl/2025/04/10/amsterdam-real-risk-hybrid-attack-russia-unprepared-consequences-experts>. [Žiūrėta 2025.04.11]

¹¹⁴ Ministry of Defence of Estonia. *National Security Concept of Estonia, 2023*. Ministry of Defence of Estonia. 2023, https://kaitseministeerium.ee/sites/default/files/cesti_julgeolekupoliitika_alused_eng_22.02.2023.pdf. [Žiūrėta 2025.04.15]

dislokavimą¹¹⁵. Latvija gražino karo prievolę ir stiprina gynybą nuo hibridinių bei kibernetinių grėsmių¹¹⁶, o Lietuva išlaiko viena griežčiausių tonų Rusijos atžvilgiu, įvardinant ją kaip teroristinę valstybę¹¹⁷. Visuomenės nuomonės atspindi šių valstybių politiką - pasitikėjimas Rusija itin žemas ir jos grėsmė vertinama itin rimtai, o parama Ukrainai ir NATO palaikymas yra itin dideli¹¹⁸. Šios valstybės išstojo ar planuoja išstoti iš Otavos konvencijos, su siekiu naudoti joje uždraustas priešpėstines minas pasieniams apsaugoti¹¹⁹. Jose taip pat yra skeptiškai žiūrima į JAV bandomą skubinti taiką paliekant Rusijai okupuotas teritorijas, kas daug labiau būtų paranku Rusijai¹²⁰, bei bendrai palaiko Ukrainos pergalės tikslus, daug mažiau dalinasi vakarų baime dėl to kaip atrodytu Rusijos pralaimėjimas ir iš to galimai kilsiančio nestabilumo. Visa tai tik patvirtina jų aiškų Rusijos grėsmės vertinimą.

Suomijos prisijungimas prie NATO 2023 metais buvo itin svarbus poslinkis, tiesiogiai nulemtas Rusijos keliamos grėsmės. 2024 metų dokumentuose gynybos finansavimo didinimas ir šaukimas į kariuomenę didinimas argumentuojami kaip būtinos atgrasymo priemonės prieš Rusijos nenuspėjamumą¹²¹. Suomija taip pat stiprina sienų su Rusija infrastruktūrą bei integruojasi į NATO gynybos planavimą, jos visuomenės palaikymas NATO yra itin aukštas, kaip ir Rusijos keliamos grėsmės pripažinimas¹²². Suomijos vengimas jungtis prie NATO visus tuos metus buvo lemtas noro išlaikyti lankstumą eksportuojant karinės industrijos produkciją, bei tam tikro tariamo neutralumo, su prielaida jog NATO ją gins nuo Rusijos net jai nesant nare¹²³, tačiau Ukrainos invazija parodė jog šie išskaičiavimai nėra vertos priežastys nesijungti.

¹¹⁵ Ministry of Defence of Estonia. *Defence Investments 2024–2028*. Ministry of Defence of Estonia, 2024, https://www.kaitseinvesteeringud.ee/wp-content/uploads/2024/08/RKIK_2024_A5eng_veeb-1.pdf. [Žiūrėta 2025.04.15]

¹¹⁶ Ministry of Defence of Latvia. *Long-Term Development of the National Armed Forces 2025–2036 White Paper*., 2023, <https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/LONG-TERM%20DEVELOPMENT%20OF%20NAF.pdf>. [Žiūrėta 2025.04.16]

¹¹⁷ REZOLIUCIJA DĖL TERORISTINĖS RUSIJOS ĮTAKOS APRIBOJIMO, LR Seimas, 2023: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3ba757c2c7ee11ed9b3c9397e1236c2a?jfwid=-117zm8z7y> [Žiūrėta 2025.04.21]

¹¹⁸ Platukytė, Domantė. "Does Russia Pose Real Threat to Lithuania? Poll Shows Most Lithuanians Think Yes." *LRT*, 2025, https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2254924/does-russia-pose-real-threat-to-lithuania-poll-shows-most-lithuanians-think-yes?srsId=AfmBOooM8NxH-7uZ4Yxb4Gflfc_LTbvYwk_8jNYPqWg9FJtOAyDXXwiq. [Žiūrėta 2025.04.22]

¹¹⁹ Ann Marie Dom, Evelyn. "Baltics and Poland Announce Planned Withdrawal from Landmine Treaty." *Euronews*, 2025, <https://www.euronews.com/2025/03/19/baltics-and-poland-announce-planned-withdrawal-from-landmine-treaty>. [Žiūrėta 2025.03.26]

¹²⁰ Pudāns, Kaspars. "Baltic Region Could Become the Next Stage for Russia's Show of Force, Says Commander of Latvian Armed Forces." *Baltic News Network*., 2025, <https://bnn-news.com/baltic-region-could-become-the-next-stage-for-russias-show-of-force-says-commander-of-latvian-armed-forces-266815>. [Žiūrėta 2025.04.17]

¹²¹ *Government Defence Report Publications of the Ministry of Defence 2024:7*. Ministry of Defence, 2024, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/166004/PLM_2024_7.pdf. [Žiūrėta 2025.04.22]

¹²² *National Risk Assessment 2023: Internal Security*. Publications of the Ministry of the Interior 2023:6, Ministry of the Interior, 2023, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164629/SM_2023_6.pdf. [Žiūrėta 2025.04.13]

¹²³ Chatterjee, Phelan. How Sweden and Finland went from neutral to Nato, BBC. 2023: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61397478> [Žiūrėta 2025.04.13]

Lenkija taip pat išsiskiria savo stipriu ir ilgai truncančiu Rusijos grėsmės suvokimu. Jau buvusi šioje kategorijoje 2021-aisiais, po invazijos Lenkija tik tvirčiau naudojo retoriką vertinant Rusiją kaip didžiausią grėsmę Lenkijai. Lenkija taip pat ėmėsi beprecedenčio kariuomenės atnaujinimo ir didinimo - iškėlė tikslą išplėsti karių skaičių iki 300 tūkstančių, perka tankus, reaktyvinės artilerijos sistemas, naujausius F-35 naikintuvus¹²⁴. Jos karinė doktrina dabar remiasi tapimu regiono hegemonu, turėjimą gebėti sustabdyti Rusiją jau prie sienos¹²⁵. Lenkijos valdžios atstovai, nepriklausomai nuo partijos, įvardina Rusiją kaip neo-imperialistinę valstybę¹²⁶, kurios strateginis tikslas yra destabilizuoti Europą. Jos palaikymas Ukrainai buvo itin didelis, tačiau buvo aptemdytas nesutarimų dėl grūdų importo¹²⁷. Tačiau tai nekoreliavo su Rusijos grėsmės nurašymu, veikiau nacionaliniais ekonominiais interesais, ir jokie rimti politiniai veikėjai Lenkijoje šiuo metu nesiūlo atšildyti ryšių su Maskva. Tuo tarpu 2025 metai rodo Lenkijos balansavimą tarp transatlantinių ir tvirtų ryšių su dabartine JAV administracija ir kuriamų Europos saugumo struktūrų be JAV. Tačiau Lenkijos prezidentas pozityviai reagavo į Prancūzijos siūlymus dėl branduolinio skėčio, bei dar kartą paragino JAV suteikti galimybę naudotis amerikiečių atominiais ginklais¹²⁸, kas tik dar patvirtina matomos Rusijos grėsmės rimtumą.

2021-aisiais Rumunija matė Rusiją kaip didelę, bet ne dominuojančią grėsmę, ir karas ši vertinimą stipriai paveikė. Besiribojanti su Juodąją jūrą, turinti sieną su Ukraina ir Moldova, Rumunija pradėjo jausti realų pažeidžiamumą dėl savo artumo prie aktyvaus karinio konflikto. Tai turėjo ir pasekmių - karinių dronų nuolaužos leidosi jos teritorijoje, didelis Rusijos karinio laivyno aktyvumas Juodojoje jūroje privertė Rumuniją fokusuotis į šią grėsmę.¹²⁹ Dėl šių priežasčių Rumunija pradėjo didinti savo gynybos biudžetą ir modernizuoti ginkluotę, siekti nuolatinio NATO pajėgų dislokavimo regione, pradėjo aktyviau prisidėti prie kolektyvinio atgrasymo planavimo¹³⁰. Ji

¹²⁴ Ministry of National Defence. "Polish Defence in the Perspective of 2032." *Government of Poland*, <https://www.gov.pl/web/national-defence/polish-defence-in-the-perspective-of-2032>. [Žiūrėta 2025.04.28]

¹²⁵ Jackson, James. Poland unveils plan to become major military power" *The Telegraph*. 2025: <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2025/04/27/poland-plan-major-military-power/> [Žiūrėta 2025.04.28]

¹²⁶ Krzysztozek, Aleksandra. "PiS Candidate Goes Hard on Russia, Opts for Cutting Diplomatic Ties after Criticising Zelenskyy." *Euractiv*, 2025, <https://www.euractiv.com/section/politics/news/pis-candidate-goes-hard-on-russia-opts-for-cutting-diplomatic-ties-after-criticising-zelenskyy/> [Žiūrėta 2025.04.01]

¹²⁷ Pryshchepa, Kateryna. "Seeds of Strife: How the Grain Conflict Undermines Ukrainian-Polish Relations." *IPS Journal*, 2024, <https://www.ips-journal.eu/topics/economy-and-ecology/seeds-of-strife-7361/>. [Žiūrėta 2025.04.17]

¹²⁸ Starcevic, Seb. "We Want French Nukes, Polish President Says." *Politico*, 2025, <https://www.politico.eu/article/poland-andrzej-duda-france-nuclear-weapons-emmanuel-macron/>. [Žiūrėta 2025.04.18]

¹²⁹ Pieńkowski, Jakub. "Romania Boosts Defences in Wake of Russian Invasion of Ukraine." *Polish Institute of International Affairs (PISM)*, <https://pism.pl/publications/romania-boosts-defences-in-wake-of-russian-invasion-of-ukraine>. [Žiūrėta 2025.04.23]

¹³⁰ Veress, Csongor B. "Romania Political Briefing: Romania's Strategic Role in European Security: Historical Foundations and Contemporary Relevance." (2024).

aiškiai įvardija Rusiją kaip didžiausią ir išliekančią grėsmę¹³¹. Rumunijos ryšiai su NATO ir JAV pagilėjo, tą tik sutvirtina didelis palaikymas iš visuomenės¹³², vis labiau matančios Rusiją kaip grėsmę.

Čekijos Respublikos pasislinkimas taip yra lemtas vidinės politikos pokyčių bei didėjančio grėsmės suvokimo. Buvusio NATO pareigūno Petr Pavel išrinkimas prezidentu lėmė esminius pokyčius, labiau konfrontacinę retoriką ir Rusijos įvardijimą kaip centrinę grėsmę¹³³. Čekija aktyviai rėmė Ukraina karine parama ir lyderiavo Europos programoje siūsti artilerijos šaudmenis 2024-2025-aisiais¹³⁴. Istorinė atmintis su Prahos pavasariu, kaip ir naujesni įvykiai, kaip Rusijos sabotazo kampanijos 2014 metais susprogdinus amunicijos sandėlius Čekijoje, hibridinių ar kibernetinių atakų grėsmė lėmė platų visuomenės pripažinimą įvardinant Rusiją kaip didžiausią grėsmę.¹³⁵

Apibendrinant, penkta kategorija apima valstybes, kurios ne tik geografiškai yra arčiausiai Rusijos, bet ir reaguoja itin stipriai per institucinę, karinę, bei visuomeninę prizmes į Rusijos veiksmus. Jas nuo kitų valstybių skiria tai, jog dėl grėsmės šaltinių nėra dviprasmiškumo, Rusija yra viena ir esminė grėsmė, šios valstybės aktyviai ruošiasi galimai tiesioginei Rusijos ir NATO konfrontacijai. Rumunijos ir Čekijos atsiradimas šioje kategorijoje tik dar kart įrodo didžiosios dalies Europos persiorientavimą į Rytus, matant Rusiją kaip grėsmę.

4.2 Europos gynybos pajėgumų trūkumas

Kaip galima matyti išnagrinėjus valstybių grėsmių vertinimus, Europos strateginė kakofonija vis dar išlieka, valstybės vis dar teikia skirtingus prioritetus savo gynybos vizijose, tačiau beveik visos pradėjo matyti Rusiją kaip didesnę grėsmę, jei ir ne joms pačioms, tai bent kaip kolektyvinei Europai, tačiau kartu su didėjančia poliarizacija. Ypač svarbus dėmuo, jog didžiausios ir pajėgiausios Europos valstybės- Jungtinė Karalystė, Vokietija ir Prancūzija dabar mato Rusiją

¹³¹ Romania Ministry of National Defence. *Joint Statement by the Defence Ministers of the Bucharest 9*. 2024, english.mapn.ro/cpresa/6332_JOINT-STATEMENT-BY-THE-DEFENCE-MINISTERS-OF-THE-BUCHAREST-9 [Žiūrėta 2025.04.22]

¹³² Rommen, Rebecca. "Romania Taking Strategic Steps to Bolster Defenses Amid Ukraine War." *Business Insider*, 2024, <https://www.businessinsider.com/romania-taking-strategic-steps-to-bolster-defenses-amid-ukraine-war-2024-9>. [Žiūrėta 2025.04.22]

¹³³ *Militarnyi*. "Russia Officially Becomes a Potential Threat to the Czech Republic." *Militarnyi*. 2023, militarnyi.com/en/news/russia-officially-becomes-a-potential-threat-to-the-czech-republic/. [Žiūrėta 2025.04.26]

¹³⁴ Kovanda, Jan. "Ammunition Initiative for Ukraine to Continue, Czech President Says." *Reuters*, 2025, www.reuters.com/world/europe/ammunition-initiative-ukraine-continue-czech-president-says-2025-02-15/. [Žiūrėta 2025.04.26]

¹³⁵ Jireš, Jan. "Russia Is the Most Immediate Threat to the Security of the Czech Republic and Our Allies." *Czech Defence*, 2023, www.czdefence.com/article/jan-jires-russia-is-the-most-immediate-threat-to-the-security-of-the-czech-republic-and-our-allies. [Žiūrėta 2025.04.26]

kaip daug didesnę grėsmę nei prieš karą. Dabar svarbu pamatyti, ar tai persiveda į didesnę investavimą į savo galimybes nuo šios grėsmės apsiginti, būtent per gynybos pajėgumų kooperavimą.

Prieš karą Europa šiuo aspektu buvo įvertinta gana neigiamai, buvo teigiama jog yra kertinių trūkumų Europos kariniuose pajėgumuose kuriems užpildyti prireiks daug laiko - pavyzdžiui, argumentuota, jog 2011 m. Europos kariniai veiksmai Libijoje atskleidė didelį pagrindinių puolamųjų karinių operacijų įgalintojų trūkumą: Jungtinės Valstijos turėjo suteikti svarbiausių pajėgumų, kurių europiečiams trūko, kaip degalų papildymą ore, prieš oro gynybos slopinimą ir žvalgybą, taikinių radimą¹³⁶. Įvertinta, jog Europai būtų buvę ne tik sunku autonomiškai apsiginti nuo Rusijos, bet ir autonomiškai vykdyti žemo intensyvumo karines operacijas, kaip taikos palaikymo misijas.¹³⁷ Diskusijose apie Europos strateginę autonomiją dažnai figūruoja retorika ir ketinimų deklaracijos, bet ką atskleidžia karinių pajėgumų tikrovė? Ar nuo 2022 m. didėjantys gynybos biudžetai lėmė patikimesnę, darnesnę Europos gynybos poziciją? Ar biudžetai labiau fokusavosi į kiekvienos valstybės nacionalinių pajėgumų didinimą, bet tuo pačiu net didesnę atsisakymą kooperuotis, dėl postfunkcionalizmo aiškinimo jog valstybės išorės grėsmės šviesoje nelinks patikėti tokios svarbios suverenumo dalies viršvalstybinėms institucijoms ar galingesnėms sąjungininkėms Europoje? Tai patvirtintų **hipotezę H2**, teigiančią jog Rusijos invazija turėjo tik ribotą poveikį būtent gynybos koordinavimo institucionalizavimui. Dėl to svarbu išsiaiškinti ar ilgą laiką vyraujantys limitai, nuo nepakankamai išvystytų ginklų sistemų ir operatyvinių priemonių iki suskaidytų pirkimų ir koordinavimo vis dar riboja Europos gebėjimą veikti savarankiškai.

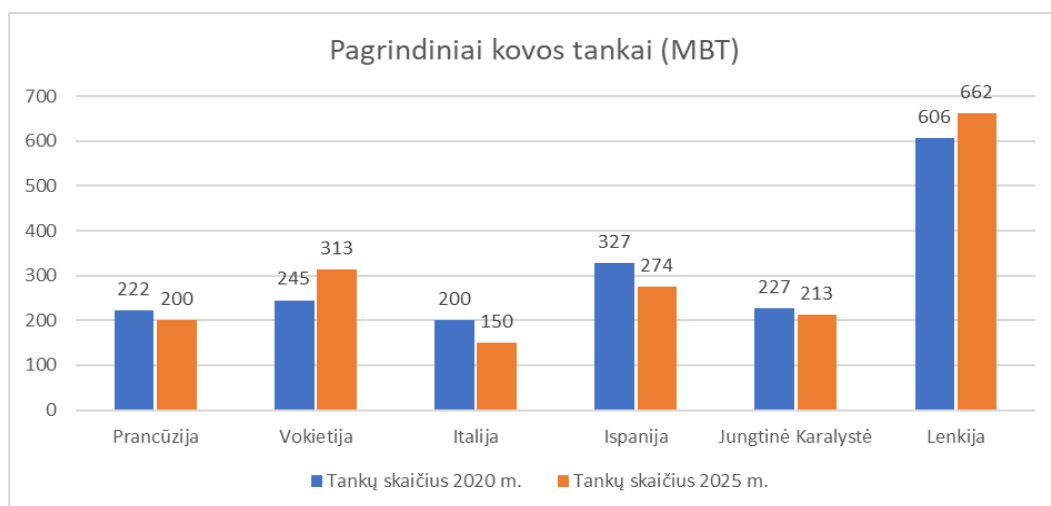
4.2.1 Įprastiniam atgrasymui ir gynybai skirtų ginklų sistemų trūkumas

Atsakymas į hipotezę H2 yra sudėtinis, pirmiausiai reikia pažvelgti ar apskritai paaugę valstybių grėsmių vertinimai išsitransliuoja į gynybos plėtimą nors ir pavieniui, kadangi viena yra pritarti retorinei tendencijai jog Rusija yra grėsmė, o kitkas yra skirti realų biudžetą naujiems pirkimams. Nepaisant politinio sutarimo jog reikia stiprinti Europos gynybą Rusijos invazijos į Ukrainą kontekste, pagreitis yra po truputį pagaunamas tik dabar, o Europa vis dar turi reikšmingų trūkumų konvencinėje gynyboje. Europos NATO valstybės vis dar atstatinėja per dešimtmečius nuo Šaltojo karo mažėjusius tankų ir artilerijos pajėgumus, kadangi plataus masto teritorinės gynybos priemonės visą tą laiką buvo nurašytos į antrą planą dėl fokusavimosi į kontraterorizmą ir misijas

¹³⁶ Philippe Gros, *Libya and Mali Operations: Transatlantic Lessons Learned* (Washington, D.C.: German Marshall Fund of the United States, 2014), psl. 13,

¹³⁷ Meijer, Hugo, 2021. psl. 24

tolimuose regionuose¹³⁸. Per tą laikotarpį itin reikšmingai sumažėjo, dėl paprasčiausio pasenimo ir nurašymo, pagrindinių kovos tankų - MBT (angl. Main battle tanks), pajėgumai, artilerijos, bei šarvuotų transporterių - APC (ang. Armoured personnel carrier) inventoriai, kas yra esminiai komponentai sausumos pajėgų atgrasyme, ir signalizuoja Europos nepakankamą pasiruošimą šioje srityje. Tai yra itin reikšminga, kadangi Rusijos A2/AD sistemos yra sukurtos su siekiu neleisti NATO kontroliuoti oro erdvės konflikto atveju, kas verstų Europos valstybes operuoti sausumos pajėgų kontekste, su ginčijama oro erdve, kas matoma ir kare Ukrainoje. Šiame kontekste, tokios pajėgos kaip tankai tampa ypač svarbiais. Nuo 1990 iki 2020 metų Europos MBT inventoriai sumažėjo 85%, APC 64%, artilerijos pajėgumai 56%¹³⁹. Nuo invazijos pradžios šis sumažėjimo sprendimas kol kas yra tik dalinis. Karas Ukrainoje atnaujino investavimą ir pirkimus Europoje, tačiau progresas dažnai yra komplikuojamas ir lėtinimas vėlavimo pirkimuose dėl diskusijų kokius tankus pirkti, industrinės bazės neišvystymo, politinės fragmentacijos šiais klausimais.

2. pav. Pagrindinių kovos tankų (MTB) pokytis lyderiaujančiose Europos valstybėse.

Sudaryta autoriaus. Šaltiniai: International Institute for Strategic Studies. (2020). *The Military Balance 2020*. Routledge.; International Institute for Strategic Studies. (2025). *The Military Balance 2025*. Routledge.

IISS (International Institute for Strategic Studies) duomenų vertinimas 2025 metais parodo, jog MBT skaičius penkiose didžiausiose Europos kariuomenėse netgi sumažėjo nuo prieškarinio laikotarpio (Nuo 1827 iki 1812), tai pagrinde yra dėl didelio tankų kiekio atiduoto Ukrainai¹⁴⁰, kas

¹³⁸ Meijer, Hugo, 2021. psl. 25

¹³⁹ Ten pat.

¹⁴⁰ International Institute for Strategic Studies. *Building Defence Capacity in Europe: An Assessment*. IISS. 2024, psl. 41

yra netgi teigiamas ženklas, nes tai paskatino valstybes pirkti ir gaminti naujus tankus su siekiu nelikti pažeidžiamomis. Atliepdamos tai, dauguma Šiaurės, Centrinės bei Rytų Europos valstybių siekė praplėsti savo pajėgumus užsakydamos naujus modelius, sistemas iš Vokietijos, Pietų Korėjos bei JAV, kuomet Vakarų Europos valstybės veikiau siekė atstatyti pajėgumus dėl atiduotų Ukrainai ir modernizuoti esamą skaičių šio pobūdžio karinio inventoriaus¹⁴¹. Lenkija ko gero turi ambicingiausius planus, ji siekia pasigaminti 1000 naujų tankų nusipirkus licenziją, šalia didelių pirkimų 546 tankams į kuriuos įeina 180 K2 modeliai iš Pietų Korėjos bei 250 M1A2 naujų bei M1A1 senesnio tipo Abrams tankų iš JAV¹⁴². Vakarų valstybės modernizuoja turimus inventorius, kaip Vokietijos naujų Leopard 2A8 pirkimas su siekiu pakeisti išsiūstus Ukrainai, tačiau ir papildomų 105 tankų pirkimas¹⁴³, ar Italijos daromas Ariete modelio tankų atnaujinimas bei vykdomos derybos dėl naujų KF51 Panther gaminimo¹⁴⁴. Nyderlandai, seniau buvę atstatydinę visus savo turimus tankų pajėgumus, planuoja sugražinti savo MBT pajėgumus pirkdami 46 Leopard 2A8 tankus¹⁴⁵. Tankai yra itin brangi investicija, kurią reikia pagrįsti mokesčių mokėtojams, kas tik dar kartą parodo jog į Rusijos grėsmę žiūroma rimtai.

Taip pat pradedama užsiimti ir artilerijos sistemų atnaujinimu, pagrinde fokusuojantis į savaeiges ir ilgojo nuotolio sistemas. Visos didžiosios valstybės pradėjo pirkimus: Prancūzija užsakė 109 CAESAR MkII sistemas, Vokietija investuoja į PzH 2000 bei RCH 155 platformas, o Švedija bei Jungtinė Karalystė pradėjo pirkti Archer sistemas. Tikimasi jog Europa turės apie 1200 savaeigių 155mm artilerijos sistemų¹⁴⁶, tačiau kol kas dabartiniai inventoriai yra vertinami kaip per maži aukšto intensyvumo konfliktui¹⁴⁷. Taip pat investuojama ir į ilgai Europoje ignoruotą reaktyvinę artileriją, kuomet tokios valstybės kaip Danija, Ispanija, ar Nyderlandai pradėjo pirkti Izraelietiškas PULS salvines sistemas¹⁴⁸, o Lenkija, kaip ir kitose srityse, pradeda tapti žemyno lydere, nusipirkdama daugiau nei 290 K239 Chunmoo sistemų iš Pietų Korėjos bei planuoja pirkti pakankamai HIMARS sistemų iš JAV, kad taptų antra pasaulyje pagal turimą reaktyvinę

¹⁴¹ Ten pat

¹⁴² McCurry, Justin. "Poland to Buy Hundreds of South Korean Tanks and Howitzers amid Ukraine War." *CNN*, 2022, <https://edition.cnn.com/2022/07/27/asia/south-korea-poland-tanks-howitzer-ukraine-intl-hnk-ml/index.html>. [Žiūrėta 2025.04.06]

¹⁴³ Defence Industry Europe. "Germany Approves Major Purchase of 105 Leopard 2A8 Main Battle Tanks." *Defence Industry Europe*, 2024, <https://defence-industry.eu/germany-approves-major-purchase-of-105-leopard-2a8-main-battle-tanks/>. [Žiūrėta 2025.04.06]

¹⁴⁴ Kington, Tom. "Italy Signs Nearly \$1 Billion Deal to Upgrade Ariete Tanks." *Defense News*, 2023, <https://www.defensenews.com/global/europe/2023/08/04/italy-signs-nearly-1-billion-deal-to-upgrade-ariete-tanks/>. [Žiūrėta 2025.04.06]

¹⁴⁵ *International Institute for Strategic Studies. The Military Balance 2025*. IISS, 2025, psl. 52.

¹⁴⁶ IISS, 2024, psl. 71

¹⁴⁷ Ten pat, psl. 47

¹⁴⁸ Ten pat, psl. 48

artilėriją¹⁴⁹. Taigi, kaip matome, Rusijos invazija į Ukrainą turėjo poveikį atskirų valstybių gynybinių pajėgumų plėtojimui.

Tačiau dideli kiekiai savaime nėra viskas. Europos parengtumas yra ribojamas techninės priežiūros linijų stygiaus problemos, amunicijos minėtoms sistemoms stygiaus, bei treniruoto personalo trūkumo. Pavyzdžiui, Vokietijos Bundestago (Parlamento) komisaras ginkluotosioms pajėgoms 2024-ais teigė, jog parengtumo lygis išlieka netolygus, dėl trūkstamų atsarginių dalių įvairioms sistemoms ir personalo stygiaus, taigi nors įranga perkama, bet gebėjimas ją pilnai išnaudoti kol kas atsilieka¹⁵⁰. Pridedant prie to ir kalbant apie mažesnes Europos valstybes, netgi teoriškai įžvelgiami tam tikri probleminiai dėsningumai - mažesnės valstybės, su mažesniais biudžetais, dažnai imituoja didžiąsias ir investuoja į sistemas neinvestuodamos į viską ko reikia jog galėtu su jomis kariauti - amuniciją, atsargines dalis, visą remiančiąją liniją sistemų, personalo, kas sudaro substancialią dalį biudžeto, tačiau taip lengvai neišsitransliuoja visuomenei pagrįsti panaudotus pinigus, tačiau turimų karinių sistemų vaizdiny projektuoja galią ir atgrasymą, kas paaiškina tokius pirkimus¹⁵¹.

Apibendrinant, nors persiorientavimas grėsmės suvokime įvyko pakankamai staigiai, bet atitinkami politiniai sprendimai, planavimas, susitarimai, biudžeto atitinkamas išdėstymas per skirtingus metus, industrinių linijų ribotumas verčia karinį parengtumą atsilikti. Žinoma, tikrai matomas pirkimų suintensyvėjimas, bet jį visada taip pat turi pasivyti parengtumas, amunicijos kiekiai bei integravimas į gynybos planus su kitais daliniais, ties kuo aišku yra dirbama. Esminė problema, įvardinta prieš invaziją šioje srityje, buvo tolygiai mažėjantį šioje skiltyje vardintų sistemų kiekio tendencija. Invazijos metu jų dar sumažėjo dėl atidavimo Ukrainai, bet jos buvo atstatytos - šis šio tipo inventoriaus pirkimas nemažam kiekyje valstybių buvo seniai bemaitytas, ir ši tendencija išlieka ir pradeda lemti kilimą, dar labiau spaudžiamą suvokimo jog ties Rusija kelia grėsmę ne tik Ukrainai, bet ir likusiai Europai. Tačiau šis poskyris pagrinde liėtė Europos valstybes atskirai, siekiant pažvelgti ar iš viso skambi retorika išsitransliavo į brangiai kainuojančius konvencinės gynybos pirkimus. Tankai, artilėrija, panašūs ir tikrai reikšmingi pajėgumai yra lengvai suprantami net ir plačiajai visuomenės daliai, o kitaip reikšmingesni ir labiau tarptautinę dimensiją liečiantys pajėgumai kariniuose paraduose nėra taip lengvai parodomi.

¹⁴⁹ Ten pat.

¹⁵⁰ Ten pat, psl. 78

¹⁵¹ Besancenot, D., & Vranceanu, R. (2025). Explaining the ammunition shortage: the show vs. have military power game. *Defence and Peace Economics*, psl. 1–17.

4.2.2 Modernių ginklų sistemų panaudojimo sudėtingumas

Galima matyti jog Europa daro progresą intensyvinant savo gynybinius pajėgumus, tačiau tam tikri trūkumai, įvardinti prieš karą, vis dar išlieka. 2021 metais mokslininkai įvardino tris esmines kliūtis strateginei autonomijai pasiekti, Europai apsieiti be JAV: kritinę priklausomybę nuo JAV C4ISR sistemų, trūkumus specializuotame kariniame personale, bei rimtus trūkumus karinių pajėgumų mobilumui žemyne. Net jei Europos valstybės padidintų savo pajėgumus moderniomis sistemomis, buvo perspėjama jog joms būtų sunku jomis operuoti dėl rimtų struktūrinių problemų¹⁵². Nors politikų suvokimas dėl strateginės autonomijos poreikio po invazijos drastiškai pasikeitė, tačiau Europos gebėjimas naudoti modernias ginklų sistemas be JAV būtų ribojamas minėtų trijų struktūrinių trūkumų, kurie stipriai veikia kolektyvinių pajėgumų kooperavimą.

Viena iš svarbiausių spragų Europos gynyboje yra vadovavimo, kontrolės, ryšių, kompiuterių, žvalgybos, stebėjimo bei išžvalgyimo arba C4ISR (angl. *command, control, communications, computers, intelligence, surveillance, and reconnaissance*) sistemose. Dažnai apibūdinamos kaip modernių kariuomenių „nervinės sistemos“, C4ISR išlieka sritimi kurioje Europa vis dar yra stipriai priklausoma nuo JAV¹⁵³. Nors Prancūzija ir Vokietija pradėjo pirkimų programas pažangioms SIGINT (elektroninės žvalgybos) bei ISR (žvalgybos, stebėjimo bei išžvalgyimo) platformoms, kaip Prancūzijos nauja Archange ar Vokietijos Pegasus sistemos, tačiau jos vis dar nėra operaciniame lygmenyje ir turėtų tai pasiekti tik 2026 metais¹⁵⁴. Taip pat Europa neturi daug tokių esminių platformų kaip orinio ankstyvo perspėjimo ir kontrolės (AEW&C) orlaivių. JK savo turimą tokių orlaivių flotilę išleido „pensijon“ 2021 m. tikėdamasi juos pakeisti 2023 m., tačiau dabar nusimato jog naujieji orlaiviai bus operuojami tik 2026 metais¹⁵⁵. Tuo tarpu NATO bendri (nepriklausantys jokiai valstybei atskirai) atstatydinti orlaiviai nebus atstatyti naujais iki 2031 metų¹⁵⁶. Nors kai kurios Europos valstybės teikė Ukrainai ISR paramą, bet ji savo mastu JAV yra neprilyginama¹⁵⁷. Trumpai tariant, nors pirkimai suintensyvėjo, Europai kol kas atsilieka nuo JAV šioje srityje ir galimybių turėti autonomiją nuo JAV C4ISR srityje kol kas neturi ir tam dar prireiks laiko. Esminė problema yra ta, jog norint kad šie Europos pajėgumai būtų reikšmingi, gebėtų atstoti JAV išvystytus pajėgumus, jie turi būti kolektyviniai ir integruoti, ko kol kas nėra.

¹⁵² Meijer, Brooks psl. 26-27

¹⁵³ IISS, 2024, psl. 9

¹⁵⁴ IISS, 2024. psl. 23

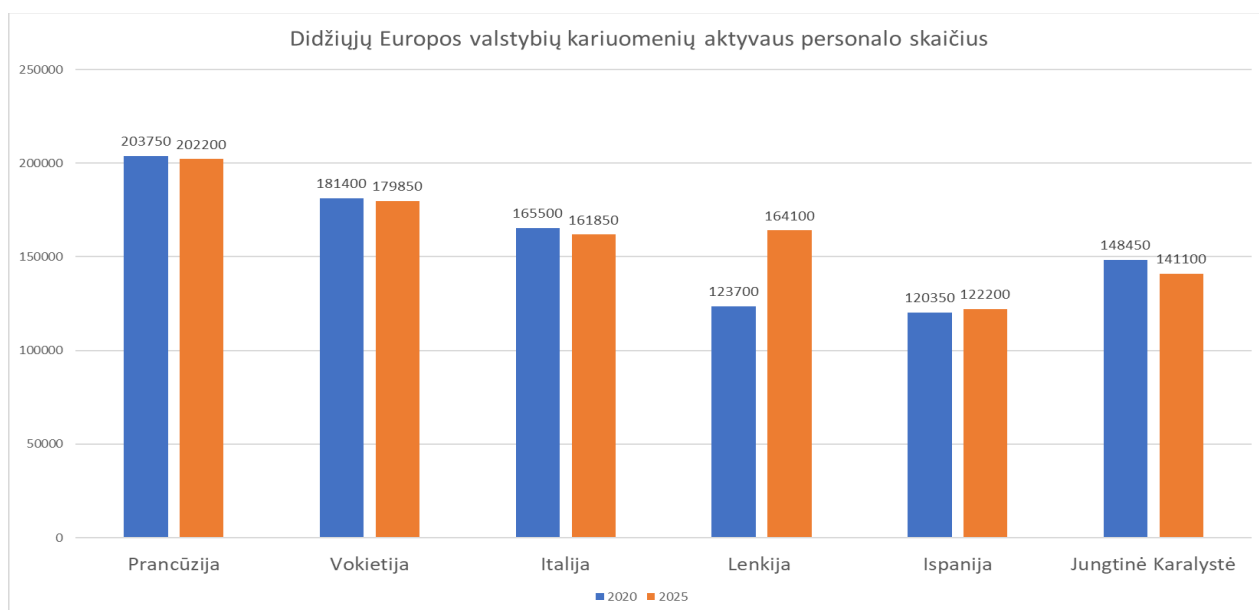
¹⁵⁵ Ten pat.

¹⁵⁶ Ten pat.

¹⁵⁷ Ten pat.

Net ir tai padarius instituciškai, JAV lenkia Europą įdirbyje šioje srityje, sukauptoje per dešimtmečius ir testuota realiuose konfliktuose.

Taip pat paraleliai egzistuoja kita giluminė problema - Europos kariuomenės vis dar susiduria su problemomis pritraukiant aukštos kvalifikacijos personalą reikalingą operuoti prieš tai išvardintas sistemas. Tai yra itin aktualu valstybėse tik su profesionaliosiomis kariuomenėmis, kuriose jos turi konkuruoti su privačiuoju sektoriumi, paprastai mokančiu daugiau, pritraukiant inžinierius, kibernetinio saugumo specialistus, technikus¹⁵⁸. Kaip atsakant į tai, nemaža dalis valstybių, ypač Rytų ir Šiaurės Europoje, kaip Latvija ir Lietuva grąžino šauktinius, siekdamos padidinti rezervus ir labiau pritraukti galimus specialistus¹⁵⁹. Tačiau tai tik ribotai sprendžia platesnį Europos masto trūkumą treniruotiems specialistams karinėje aukštųjų technologijų srityje. Net ir įsigijus sistemas, reikia žmonių kurios su jomis dirbtų, kas parodo trintį tarp ambicijų modernizuotis ir plėstis ir karinio personalo trūkumo lemiamo suvaržymo. Šis išsiskyrimas taip pat matomas ir aktyvaus karinio personalo didžiosiose ES valstybėse pokytyje nuo 2020 iki 2025 m., galima matyti jog karas mažėjančios trajektorijos drastiškai šiose valstybėse, išskyrus Lenkijoje, nepaveikė.

3. pav. Aktyvaus karinio personalo pokytis lyderiaujančiose Europos valstybėse.

Sudaryta autoriaus. Šaltiniai: International Institute for Strategic Studies. (2020). *The Military Balance 2020*. Routledge.; International Institute for Strategic Studies. (2025). *The Military Balance 2025*. Routledge.

¹⁵⁸ Ten pat, psl. 78

¹⁵⁹ Ten pat, psl. 79-81

Europos Gynybos Agentūra, siekdama pritraukti techninius specialistus, inžinierius ir kibernetinio saugumo personalą, inicijavo talentų programas, finansuojamas stažuotes¹⁶⁰, tačiau šios programos yra palyginus mažesnio masto nei esami poreikiai. Ypač integruotos kolektyvinės gynybos institucijos negali sėkmingai pritraukti personalo, visų pirma dėl to jog atskiros valstybės kol kas nekuria reikšmingų kolektyvinių pajėgumų, bet taip pat jog tokios institucijos nelabai galėtų pasinaudoti patriotizmo korta, neretai lemiančią žmonių pasirinkimą eiti į karinę profesiją.

Kita įvardinta struktūrinė problema buvo karinis mobilumas. Tai būtų apima galėjimą didelio masto kariniams vienetams ar karinei įrangai, ginkluotei būti transportuojamiems Europoje didelio masto karo atveju. Nuo invazijos pradžios ES, NATO, bei valstybės narės drastiškai išplėtė programas šiems trūkumams šalinti. ES inicijavo Karinio mobilumo veiksmų planą ir finansavimą abipusio naudojimo (civiliams ir gynybai) transporto projektams¹⁶¹, taip pat atnaujino TEN-T (transeuropinio transporto tinklo) taisyklės bei inicijavo „Karinio mobilumo išipareigojimą“, įpareigojančius valstybes nars spartinti tarpvalstybinį mobilumą ir tobulinti infrastruktūrą didelių gabaritų karinei įrangai¹⁶². Vokietija, Lenkija ir Nyderlandai bei Baltijos šalys stiprina esminius logistinius koridorius, įvardinant konkrečius tiltus, kelius, tunelius kuriuos reikia tobulinti, o valstybės kaip Graikija, Bulgarija ir Rumunija tobulina savo uostus karinėms reikmėms¹⁶³. NATO pratybos, kaip Steadfast Defender 2025-aisias, testavo greitojo reagavimo pastiprinimų logistinius pajėgumus¹⁶⁴. Tokie trūkumai, kaip pasenusi infrastruktūra, išsiskiriančios nacionalinės reguliacijos, finansavimo trūkumas, vis dar išlieka¹⁶⁵, tačiau karinio mobilumo gerinimas aiškiai tapo vienu iš strateginių prioritetų. ES šioje srityje, dėl savo specifikos ir turimų galių, rado nišą savo lyderystei gynyboje - jos ilgalaikis tikslas yra „karinis Šengenas“, kas būtų sklandus, tarpvalstybinis sunkiųjų pajėgų mobilumo įgyvendinimas žemyne galintis atgrasyti ir galėti greitai

¹⁶⁰ Soler, Paula. "‘Skilled Workers Wanted’: The EU’s Defence Industry Struggles to Find the Right Talent." *Euronews*, 2025, <https://www.euronews.com/my-europe/2025/02/26/skilled-workers-wanted-the-eus-defence-industry-struggles-to-find-the-right-talent>. [Žiūrėta 2025.04.08]

¹⁶¹ Chihai, Mihai Sebastian. *Military Mobility 2.0 Revisited: Lessons Learnt*. European Policy Centre, 2024, https://www.epc.eu/content/Military-mobility-2_0.pdf [Žiūrėta 2025.04.08]

¹⁶² European Commission. "Trans-European Transport Network (TEN-T)." *Mobility and Transport*, 2024, https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/infrastructure-and-investment/trans-european-transport-network-ten-t_en. [Žiūrėta 2025.04.08]

¹⁶³ Odessa Journal. "Greece, Bulgaria and Romania Have Decided to Create a Military Corridor." *The Odessa Journal*, 2024, <https://odessa-journal.com/greece-bulgaria-and-romania-have-decided-to-create-a-military-corridor>. [Žiūrėta 2025.04.08]

¹⁶⁴ IISS, 2024, Psl. 87

¹⁶⁵ Laura Kayali, 'Europe's Ability to Deter Putin Hampered by "Unbelievable" Red Tape: French General', Politico, 5 August 2024, <https://www.politico.eu/article/french-general-army-mobility-militarytroop-movements-exercise-red-tape-russiaukraine-war/> [Žiūrėta 2025.04.08]

sustiprinti NATO rytinį flangą be reikšmingesnio vėlavimo. Ši sritis ko gero yra labiausiai matanti Europos valstybių kooperavimąsi ir ėjimą kolektyvinės gynybos link.

Apibendrinant, nors karas Ukrainoje perstruktūravo ir apskritai iškėlė į prioritetus Europos gynybos strategiją, strateginė autonomija vis dar lieka ateities tikslu nei realia galimybe 2025-aisiais, tačiau kartinis lūžis yra įvykęs, jos jau pradedama siekti bendrai Europos lygmeniu, tačiau kol Europa nesumažina trūkumo tarp įrangos pirkimų ir personalo trūkumo, C4ISR pajėgumų, bei mobilumo, ji vis dar kol kas išlieka priklausoma nuo išorinės paramos plataus karinio konflikto atveju.

4.2.3 Institucionalizuoto karinio bendradarbiavimo sunkumai

Prieš invaziją kaip dar vienas iš esminių ES struktūrinių trūkumų gynyboje buvo įvardintas jos negebėjimas sukurti nuolatinės ir autonomiškos vadovavimo ir kontroliavimo, arba C2 (ang. Command and control) infrastruktūros, ką analitikai įvardino kaip didelį trūkumą siekiant strateginės autonomijos¹⁶⁶. Tai itin trukdo ES veikti savarankiškai. Iki karo ES neturėjo veikiančio operacijų štabo, daugiausiai pasikliovė NATO bei nacionalinių vyriausybių struktūromis koordinuojant ir planuojant karines operacijas. Išsiskiriantys interesai, ypač tarp Prancūzijos, Vokietijos bei Jungtinės Karalystės, neleido rasti susitarimo dėl centralizuotos karinio valdymo struktūros. Čia labiausiai pasireiškė Prancūzijos pasisakymas už tokio pobūdžio struktūra kaip siekti strateginės autonomijos, kuomet Jungtinė Karalystė, nors ir nebesanti ES, bet per daug reikšminga gynyboje, jog būtų ignoruojama, tam oponavo, teigdamą jog tai duplikuotų NATO. Tuo tarpu Vokietija taip pat labiau linko prie NATO išlaikymo, tačiau propagavo inkrementalią integraciją daugiausiai dėmesio skiriant civilių ir karių koordinacijai. To rezultatas buvo jog ES pagrindinė C2 struktūra, Kariuomenės operacijų ir vykdymo centras (MPCC), 2021-aisias teturėjo 25 žmonių personalą ir vykdė tik mažo masto patariamojo pobūdžio misijas¹⁶⁷.

Nuo invazijos ES pradėjo bandyti užlopyti šias institucines spragas, tačiau svarbūs trukdžiai vis dar išlieka. Ji išsikėlė tikslą jog MPCC pasiektų pilnus operacinius pajėgumus ir galėtų vadovauti vienai vidutinio dydžio vykdomajai misijai ar dviems mažesnėms, ir buvo nuspręsta kad ji bus vadovaujamoji struktūra ES kovinių grupių ir naujai įkurto greitojo dislokavimo pajėgumų

¹⁶⁶ Meijer, Brooks. Psl. 29

¹⁶⁷ Ten pat, psl.29-31

vadovaujamoji struktūra.¹⁶⁸ Nors tai kol kas neatstoja NATO lygmens strateginei vadavietei, tai vis tiek yra substancialus pokytis su prieš tai buvusia situacija. Taip pat Civilinių operacijų vadovavietės (CivOpsHQ) įsteigimas turėtų pagerinti civilinių ir karinių misijų integravimą, kas turėtų pagerinti ES gebėjimą koordinuoti kompleksinius atsakus į įvairaus pobūdžio krizes¹⁶⁹. Visgi MPCC rolė vis dar tebėra palyginus žemos skalės¹⁷⁰, ji neturi pajėgumų savarankiškai planuoti ar vadovauti aukšto intensyvumo operacijoms, jų atveju ES vis dar pasikliauja NATO pajėgumais bei JAV lyderyste¹⁷¹. Kol kas nėra jokių iniciatyvų tarp ES valstybių narių su tikslu siekti gilesnės politinės integracijos kuri implementuotų vieningą karinę valdymo struktūrą būtent ES rėmuose. Dėl to pagrinde ES stinga strateginio autonomiškumo norint veikti nepriklausomai karinėse situacijose be išorės pagalbos. Tačiau lygiagrečiai ES padarė svarbius žingsnius stiprinant savo gynybos industrinius ir finansinius pajėgumus, kas leistų ateityje žengti didesnės integracijos link. 2025 m. kovą Europos Komisija pradėjo savo „Readiness 2030“ programą prieš tai vadintą „ReArm Europe“, su siekiu mobilizuoti apie 800 milijardų eurų ilgalaikiam finansavimui, įskaitant 150 milijardų eurų kolektyvinių viešųjų pirkimų paskoloms, tai susiejant su diegiamu Europos gynybos mechanizmu, kurio tikslas yra palengvinti bendrus karinės technikos ir sistemų įsigijimus bendram naudojimui¹⁷². Nors šie mechanizmai tikrai turėtų prisidėti prie gynybos pajėgumų didinimo, tai neišsprendžia institucinių ir politinių trikdžių bendram vadovavimui ar operaciniam integravimui. Vienas svarbesnių ES savo pozicionavimo gynyboje pavyzdžių buvo jūrinė operacija „Aspides“ 2025 m. pradžioje, vykdyta Raudonojoje Jūroje su siekiu apsaugoti komercinių laivų saugumą nuo Hučių iš Jemeno atakų¹⁷³. Nors ji turėjo ribotus įgaliojimus, tai žymi ES didėjančią pasiryžimą naudoti kietosios galios įrankius globaliai, bei didėjančią pasitikėjimą savo operaciniais pajėgumais keisti ES saugumo užtikrinimo rolę nestabiliuose regionuose.

Vienas iš itin reikšmingų įvykių buvo neformalios „Weimar+“ grupės sukūrimas 2025 m. vasarį, kuris išplėtė iki tol buvusį Prancūzijos, Vokietijos bei Lenkijos aljansą prijungiant Jungtinę Karalystę, su siekiu stiprinti Europos gynybos kooperavimąsi vis didėjančio nerimo dėl JAV

¹⁶⁸ Genini, Davide. "How the war in Ukraine has transformed the EU's Common Foreign and Security Policy." *Yearbook of European Law* (2025)

¹⁶⁹ "Common Security and Defence Policy: New Headquarters for the EU's Civilian Missions." *Insight EU Monitoring*, 2025, https://ieu-monitoring.com/editorial/common-security-and-defence-policy-new-headquarters-for-the-eus-civilian-missions/547917?utm_source=ieu-portal. [Žiūrėta 2025.04.11]

¹⁷⁰ European Parliament. "Implementation of the Common Security and Defence Policy – Annual Report 2023." *Official Journal of the European Union*, C/2024/6740, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/6740/oj/eng> [Žiūrėta 2025.04.18]

¹⁷¹ Nordin, Johannes. *Strategic Autonomy, Anyone? Charting Europe's Shifting Security Debates and 2024–2029 Priorities*. Institute for Security and Development Policy, 2025,

¹⁷² European External Action Service. *White Paper for European Defence – Readiness 2030*. 2025, https://www.eeas.europa.eu/eeas/white-paper-for-european-defence-readiness-2030_en. [Žiūrėta 2025.04.11]

¹⁷³ Reykers, Yf. "The EU should get serious about maritime security in the Middle East and the Gulf." 2025.

patikimumo valdant D. Trumpui kontekste¹⁷⁴. Nors vis dar ieškoma kaip konkrečiai ši grupė veiks ir kokia bus jos funkcija, tačiau ši iniciatyva rodo norą tarp pagrindinių Europos demokratių galių kooperuotis gynyboje anapus ES struktūros ribų, klojant pamatus autonomiškos Europos galimybei. Tačiau tam tikros kliūtys vis dar išlieka, Europai vis dar stinga vieningo, didelio masto karinių operacijų štabo, kuris leistų vykdyti aukšto intensyvumo operacijas visiškai autonomiškai. Išsiskiriančios strateginės vizijos, teisiniai trikdžiai ar nacionalinių prioritetų išsiskyrimai trukdo gilesnei integracijai, išliekanti ES valstybių tendencija prioretizuoti dvišalius susitarimus, ypač kriziniais laikotarpiais, vis dar yra vienas esminių barjerų instituciniui kooperavimuisi¹⁷⁵, taip pat ES stinga vieno autoriteto kuriam būtų suteikta galia harmonizuoti planavimą, karines doktrinas tarp valstybių narių.

Apibendrinant, nors nuo invazijos pradžios buvo matomi reikšmingi žingsniai priekini stiprinant Europos institucinius ir operacinius gynybos pajėgumus, struktūras, per tokių mechanizmų kaip MPCC plėtimą, finansinio kooperavimosi mechanizmus ar vykdomas misijas, tai vis dar neišpildo visiškos strateginės autonomijos, kadangi tiesiog to įvykdymui kliudo valstybių noras išlaikyti savo pačių karinę autonomiją. Pakol ES neturės aiškos gynybos valdymo architektūros, galinčios apeiti politines skartis su siekiu gebėti operuoti greitai ir ryžtingai, ji išliks struktūriškai priklausoma nuo NATO ir JAV karinės lyderystės svarbiausioms gynybos iniciatyvoms. Galima teigti jog nors strateginė autonomija nebėra tolimesnė svajonė ar koks nors abstraktus idealas, vis dar trūksta tam tikrų esminių žingsnių, Rusijos invazija į Ukrainą pakankamai reikšmingai Europos nepaskatino, kad ji būtų įgyvendinta.

4.2.4 Europos gynybos pramonės bazės susiskaidymas

2021 m. prieš invaziją vienas kaip esminių barjerų Europos strateginei autonomijai buvo įvardinta Europos industrinės bazės fragmentacija. Vertinant paklausą, ES valstybės narės aiškiai rinkosi nacionalinius lygmenis o ne bendrus pirkimus, tarp 2006 ir 2015 m. tik 25% visų pirkimų gynybai buvo bendri, o tokiuose esminiuose sektoriuose kaip jūrinės gynybos platformos ar oro pajėgos bendri pirkimai tesiekė atitinkamai 7% ir 32.6% visų pirkimų. Pasiūlos pusėje Europos gynybinė bei technologinė industrija taip buvo pažymėta fragmentacijos, žemo efektyvumo bei

¹⁷⁴ “Weimar+ Statement by Germany, France, Poland, Italy, Spain, the United Kingdom, the European External Action Service and the European Commission.” *GOV.UK*, 2025, <https://www.gov.uk/government/news/weimar-statement-by-germany-france-poland-italy-spain-the-united-kingdom-the-european-external-action-service-and-the-european-commission>. [Žiūrėta 2025.04.17]

¹⁷⁵ Nordin, Johannes. Psl. 42-44

duplikavimosi: ES naudojo 178 skirtingas ginklų sistemas palyginus 30 naudojamų JAV¹⁷⁶. Nacionaliniai prioritetai bei išsiskiriančios strategijos kliudė integracijai, kuomet kiekviena paskira valstybė matė savo gynybos industriją kaip suverenumo simbolį. To rezultatas buvo didelis pasiklivimas JAV technologijomis, tiekimo linijų fragmentacija, bei negebėjimas generuoti finansus tikrai didelės ir reikšmingoms ginklų sistemos, ką bendri pirkimai ir integracija leistų.

Atsakydama į tai po invazijos ES pradėjo platų spektrą iniciatyvų tvarkytis su šia problema, kas signalizuoja pokytį nuo retorikos į realias institucines reformas. Viena iš ambicingiausių iniciatyvų yra Europos Gynybos Industrinė Strategija (EDIS), pradėta 2024 m. kovą. Joje išsikelti pamatuojami tikslai fragmentacijai mažinti, iki 2030 m. siekiant jog 40% pirkimų būtų bendri, 50% sistemų turėtų būti sukurtos EDTIB, bei 35% visos rinkos vertės turėtų būti generuojama tarp ES valstybių narių¹⁷⁷. Siekiant paremti šią strategiją, ES įkūrė Europos Gynybos Industrijos Programą (EDIP), kuri skirs 1,5 milijardo eurų nuo 2025 iki 2027 metų iš ES biudžeto pagelbėti finansuoti bendrus projektus ir skatinti inovacijas. Taip pat Europos Gynybos Fondas (EDF) skatina tyrimus ir gamybą, skirdamas daugiau nei 1 milijardą eurų 2025 metais su siekiu skatinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą inovacijose. Taip pat tokie trumpalaikio finansavimo mechanizmai kaip Amunicijos gamybos paramos aktas (ASAP) bei Europos Gynybos Industrijos Stiprinimo per bendrus viešuosius pirkimus aktas (EDIPRA) buvo sukurti jog patenkintų skubius poreikius, ASAP suteikė 500 milijonų eurų 31 projektui skirtai didinti amunicijos bei raketų gamybą¹⁷⁸, o EDIPRA skyrė apie 300 milijonų eurų remti bendrus viešuosius pirkimus įvairioms kritinės svarbos sistemoms¹⁷⁹, kas bendrai pakeitė tendenciją vykdyti fragmentuotus nacionalinio lygmens pirkimus. Minėtoji „Readiness 2030“ iniciatyva taip pat fokusuos 800 milijardų eurų finansavimą būtent bendriems projektams, didinti produkciją, investuoti naujos kartos technologijų kūrimą bei būtent sieks atgaivinti industrines linijas plataus masto gamybai kurios per dešimtmečius mažo investavimo iširo. Vokietija paskirai paskelbė skirsianti 500 milijardų eurų ilgalaikiui gynybos atnaujinimui, sieks didinti karių skaičių bei sieks integruoti savo industrinę bazę su bendromis

¹⁷⁶ Meijer, Brooks, psl. 31

¹⁷⁷ European Commission. *European Defence Industrial Strategy (EDIS): Factsheet*. Directorate-General for Defence Industry and Space, 2024, https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/333faee1-a851-44a6-965b-713247515d39_en?filename=DEFIS_EDIS_factsheet.pdf. [Žiūrėta 2025.04.20]

¹⁷⁸ European Commission. “The Commission Allocates €500 Million to Ramp Up Ammunition Production, Out of a Total of €2 Billion to Strengthen EU's Defence Industry.” *European Commission Press Corner*, 2024, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1495. [Žiūrėta 2025.04.20]

¹⁷⁹ EU Allocates EUR 300 Million for Defence Procurement Projects among Member States.” *Defence Industry Europe*, 2024, <https://defence-industry.eu/eu-allocates-eur-300-million-for-defence-procurement-projects-among-member-states/> [Žiūrėta 2025.04.20]

Europos struktūromis¹⁸⁰. Tai jau duoda tam tikrą rezultatą - nuo 2022 m. vasario iki 2024 m. rugsėjo net 52% naujų gynybos platformų gamybos kontraktų, užsakytų Europos valstybių, buvo iš Europietišκών įmonių, o tik 34% kontraktų atiteko JAV¹⁸¹, kas rodo stiprų pokytį nuo ikikarinio laikotarpio. Tokios iniciatyvos kaip Leopard 2A8 tankų konsorciūmas, susidedantis iš Vokietijos, Italijos bei Čekijos¹⁸² tik patvirtina augantį kooperavimą karinės industrijos kooperavime.

Tačiau politinė įtampa tam tikrais klausimais išlieka, kaip, pavyzdžiui, iškilęs Prancūzijos ir Vokietijos nesutarimas dėl to ar gynybos fondai turėtų remti tik ES esančias kompanijas ar taip pat turėtų leisti įsitraukti NATO sąjungininkams, kaip JK ar JAV - Prancūzija galiausiai sutiko jog būtų leidžiama 35% EDIP finansuotiems projektams kilti iš ES nepriklausančių tiekėjų, tačiau išlaikant ES tiekėjus kaip prioritetą¹⁸³. Taip pat nevertėtų mąstyti jog autonomijos siekiai nesulauks priešinimosi iš kitos pusės - NATO generalinis sekretorius Mark Rutte perspėjo jog ES neturėtų statyti barjerų kurie mažintų transatlantinį bendradarbiavimą¹⁸⁴. Taip pat, su bendrais gynybos biudžetais palyginus mažas EDIP finansavimas iškėlė klausimų dėl to ar ES savo ambicijas pagrįs atitinkamais resursais¹⁸⁵. Kitas pavyzdys jog Europai vis dar trūksta industrinių pajėgumų buvo tai jog nepavyko išpildyti pažado per metus iki 2024 m. kovo suteikti Ukrainai milijoną 155mm amunicijos vienetų¹⁸⁶. Tačiau tai taip pat buvo naudingas pamatuojamas ženklas jog Europai reikia didinti savo industrinius pajėgumus.

Apibendrinant, 2025-aisiais ES ir Europa bendrai ėmėsi substancialių bei beprecedenčių žingsnių siekiant ištaisyti fragmentaciją savo gynybos industrijoje. Tokios programos kaip EDIS, EDIP, bei „Readiness 2030“ pradeda leisti labiau derinti pirkimus bei gamybą europiniu lygmeniu, kas duoda pozityvių rezultatų per matomą bendrų pirkimų didėjimą. Tačiau tai labiau yra ES

¹⁸⁰ Readiness 2030: How Is Europe Planning to Rearm and Can It Afford It? Euronews, <https://www.euronews.com/my-europe/2025/03/26/readiness-2030-how-is-europe-planning-to-rearm-and-can-it-afford-it>. [Žiūrėta 2025.04.15]

¹⁸¹ Schreer, Ben. "Europe's Defence Procurement Since 2022: A Reassessment." *International Institute for Strategic Studies*, October 23 (2024).

¹⁸² Italy Partners with Leonardo and KNDS to Acquire 300 Leopard 2A8 Tanks." *Army Recognition*, 2023, <https://armyrecognition.com/news/army-news/2023/italy-partners-with-leonardo-and-knds-to-acquire-300-leopard-2a8-tanks>. [Žiūrėta 2025.04.16]

¹⁸³ Kayali, Laura, and Joshua Posaner. "France and Germany Can't Agree on How to Fight Europe's Wars." *Politico*, 2024, <https://www.politico.eu/article/france-germany-macron-scholz-russia-defense-policy-european-union/> [Žiūrėta 2025.04.15]

¹⁸⁴ NATO Chief Rutte Warns EU against Defence Industry 'Barriers.'" *Reuters*, 2025, <https://www.reuters.com/world/europe/nato-chief-rutte-warns-eu-against-defence-industry-barriers-2025-01-13/>

¹⁸⁵ Greenacre, Martin. "We Need Actions, Not Words, Defence Industry Tells EU Leaders." *Science|Business*, 2024, <https://sciencebusiness.net/news/dual-use/we-need-actions-not-words-defence-industry-tells-eu-leaders> [Žiūrėta 2025.04.21]

¹⁸⁶ Šotová, Zuzana, et al. "Why the EU Fails to Deliver on Arms Pledges to Ukraine." *VSquare*, 2024, <https://vsquare.org/eu-fails-arms-pledges-ukraine-absent-ammo/>. [Žiūrėta 2025.04.21]

pagalba valstybėms narėms didinti savo pajėgumus, ir mažinti skirtumus įrangoje. Tam tikri barjerai išlieka- politiniai nesutarimai, ribotas centralizuotas finansavimas, bei kai kur dar išliekantis nacionalinis protekcionizmas vis dar mažina ES galimybes kurti vientisą gynybos industrijos ekosistemą ES lygmeniu. Bet svarbiausiai yra tai, jog Rusijos invazija nelėmė reikšmingos, institucionalizuotos gynybos integracijos kuriant vieną vadavietę anapus NATO, apie jokus gynybos kompetencijų perdavimus viršvyriausybiniams ES institucijom neužsiminta, kas **patvirtina hipotezę H2**, jog bendros gynybos kooperacija, institucionalizavimas dėl invazijos buvo tik daliniai. Kai kuriose srityse dar koegzistuoja išsiskyrimai, kaip skirtingos naujos kartos naikintuvų kūrimo programos parodo jog nacionalines ambicijas kai kuriais atvejais vis dar užkerta kelią kooperotis ir pasiekti daugiau. Žinoma, trajektorija, lyginant su prieš kariniu laikotarpiu tikrai yra pozityvi, tačiau kol kas industrinė autonomija vis dar išlieka veikiau ateities tikslu.

4.3 Ar Europiečiai gali išbalansuoti Rusiją be JAV?

Tai ar Europa galėtų atremti Rusiją be strateginio JAV rėmimo tampa vis aktualesniu klausimu, kadangi JAV pradėjo būti vis labiau politiškai nestabilia savo geopolitinėje orientacijoje, bei po D. Trumpo grįžimo į Baltuosius rūmus linkstama prie labiau transakcinės retorikos ir reikalavimo Europai galėti pačiai pasirūpinti savo saugumu. Taip pat sumažėjo ir Ukrainos palaikymo retorika, kuomet jai buvo trumpai nutraukta parama ar žvalgybinės informacijos teikimas, nekalbant apie Trumpo ar ypač viceprezidento J.D. Vance kartojamų Rusijai palankių naratyvų¹⁸⁷, kas sukurstė baimes Europoje dėl JAV patikimumo ir ilgalaikių saugumo garantijų. Europos struktūrinės nepriklausomybės nuo JAV poreikis ir tai liečianti retorika kaip esminės priežastis įvardina tiesiog Rusijos keliamą grėsmę ar tiesiog Europos siekį būti atskiru reikšmingu geopolitiniu aktoriumi. Tokios priežastys egzistavo nuo pat invazijos pradžios, o antroji priežastis - visuomet, tačiau negalima nuneigti jog tai tapo akcentuojama D. Trumpo perrinkimo kontekste, dėl ko kyla **hipotezė H3**, jog sprendimai susiję su tuo reikšmingai pradėti vykdyti tik po D. Trumpo perrinkimo. Išsiaiškinus kaip invazija paveikė visą Europos gynybos sektorių, šiame skyriuje aiškinamasi kaip naujausi įvykiai paveikia Europos orientavimąsi naujoje politinėje realybėje bei ar dabartiniai pajėgumai leistų atremti Rusiją be JAV pagalbos.

¹⁸⁷ Chao-Fong, Léonie. "How Trump Is Driving US towards Russia – a Timeline of the President's Moves." *The Guardian*, 2025, <https://www.theguardian.com/us-news/2025/mar/09/trump-ukraine-russia-explainer> [Žiūrėta 2025.03.09]

4.3.1 Europos grėsmės suvokimas JAV įsitraukimo sumažėjimo atveju

Prieš invaziją darytame tyrime buvo manoma, jog net sumažėjus JAV įsitraukimui tai substancialiai nepaveiktų Europos valstybių ir iš to didesnės vienybės neatsirastų, pagrinde argumentuojant jog nors JAV atsitraukus Vokietija ir Jungtinė karalystė paslinktų savo Rusijos grėsmės vertinimą link didesnio, tačiau Prancūzija išliktų kategorijoje, nematančioje Rusijos kaip lygiavertiškai svarbios grėsmės, ir tas lemtų jog reikšmingos koalicijos nesusiformuotų¹⁸⁸. Kaip šiame tyrime matėme, tai nepasitvirtino, greičiausiai būtent dėl to, jog tyrime nebuvo numatyta Rusijos invazija į Ukrainą ir visos to pasekmės, galima būtų teigti jog pats tyrimas nuvertino Rusijos agresyvumą, kuris paveikė Europą daug plačiau nei buvo tikėtasi.

Prasidedant 2024 m. ir dar labiau 2025 m., Rusijos invazijos į Ukrainą kontekste Europai atsirado naujas nerimo šaltinis - itin padidėjęs neužtikrintumas dėl JAV valdančios Trumpo administracijos pasiryžimo palaikyti Europos saugumą, kas net atnaujino Ukrainos karo svarbą, kuri buvo pradėjusi su laiku iš lėto mažėti, ypač po dėmesį nutraukusio Izraelio ir Palestinos karo. JAV pradėjus vis labiau linkti prie Rusiją palaikančios retorikos, Europos neįtraukimo į derybas dėl paliaubų, bei ypač po nepavykusio Trumpo-Zelenskio susitikimo Baltuosiuose rūmuose, kuomet laikinai buvo nutraukta karinė parama Ukrainai¹⁸⁹, Europoje buvo sugrįžusios baimės dėl saugumo, kurios ko gero paskutinį sykį buvo viršytos tik invazijos pradžioje. Tai suveikė ne tik kaip padidėjusi baimė dėl Rusijos puolimo, bet ir tam tikras „įžeidimas“ Europai kaip reikšmingam geopolitiniam aktoriui. Į tai reaguodami Europos lyderiai buvo priversti persvarstyti savo priklausomybę nuo JAV regioniniam saugumui, šis Europos palikimas už borto derybose atnaujino diskusijas dėl strateginės autonomijos poreikio ir galėjimo turėti savarankišką saugumo aparatą. Netgi Jungtinė Karalystė pradėjo permastyti savo priklausomybę atominame atgrasyme nuo kooperavimosi su JAV nešančiųjų raketų srityje¹⁹⁰. Žinoma, nors šios diskusijos pagyvėjo po minėtų įvykių, jau 2024 m. po Trumpo išrinkimo buvo galima pastebėti nerimą keliančių ženklų - tuomet diskusijos Europoje sukosi iš esmės apie tai ką darys Ukrainą, jog ji bus verčiama sutikti su jai nepalankiomis paliaubų sąlygomis atiduodant Rusijai užimtas teritorijas - esminis dalykas yra tai, jog šiose diskusijose figūravo tik JAV, Ukraina, bei Rusija, diskursas formavosi taip tarsi ES,

¹⁸⁸ Meijer, Brooks psl. 33-34

¹⁸⁹ Roth, Andrew, and Oliver Holmes. "US Suspends All Military Aid to Ukraine in Wake of Trump-Zelenskyy Row." *The Guardian*, 2025, <https://www.theguardian.com/world/2025/mar/04/us-military-aid-ukraine-pause-trump-zelenskyy-updates>. [Žiūrėta 2025.04.19]

¹⁹⁰ Quinn, Ben. "US Support to Maintain UK's Nuclear Arsenal Is in Doubt, Experts Say." *The Guardian*, 2025, <https://www.theguardian.com/world/2025/mar/08/us-support-uk-nuclear-arsenal-in-doubt-trident-france>. [Žiūrėta 2025.04.19]

bendrai demokratinė Europa neegzistuos¹⁹¹ (o kas dar svarbiau jog tos diskusijos kilo iš pačios ES valstybių narių), tarsi viskas ką JAV nuspręs kartu derybose su Rusija negali būti paveikta Europos, nors 2022 metais apie jos veiksmus ir atsaką ir tebuvo girdima.

Europos lyderiai į tai reaguoja didindami gynybos koordinavimą bei spartindami planus dėl strateginės autonomijos pasiekimo, išvardintus praeituose skyriuose. Prancūzijos prezidentas bei naujas Vokietijos kancleris (iki JAV posūkio buvęs stipriu pro-atlantistu) pasisakė už suverenumą turinčią Europos gynybos poziciją, akcentuojant didesnius gynybos biudžetus ir gilesnę karinę integraciją Europos viduje¹⁹². Būtent šiame kontekste susikūrė minėtoji Weimar+ grupė, skirta koordinuoti esmines gynybos iniciatyvas mažėjančio JAV įsitraukimo kontekste. Tačiau dar svarbesnis atsakas buvo Jungtinės Karalystės bei Prancūzijos 2025 m. kovą inicijuota „Norinčiųjų Koalicija“, susidedanti iš 31 valstybės, pasirengusių suteikti Ukrainai saugumo garantijų - ši koalicija įsipareigoja teikti nuolatinę karinę ir ekonominę paramą Ukrainai, bei yra pasiryžusi dislokuoti taikos palaikymo pajėgas jei būtų pasiektos visapusiškos paliaubos ar taikos susitarimai, atgrasant Rusijos pajėgas¹⁹³. Koalicija buvo įkurta 2025 metų Londone susitikime, vestame JK ministro pirmininko bei Prancūzijos bei Ukrainos prezidentų, ši koalicija iškėlė keturių punktų planą - išlaikyti karinę paramą, tęsti sankcijas Rusijai, garantuoti Ukrainos dalyvavimą derybose, bei dislokuoti taikos palaikymo pajėgas (nuo 10000 iki 30000 daugiavalstybines pajėgas) jei būtų pasiektos paliaubos.

Koalicija pradėjo operacinį planavimą, įsteigiant sausumos, jūros, oro, regeneracijos ir rekonstrukcijos grupes, finalizuojančias dislokavimo struktūras, logistiką, bei ilgalaikę paramą¹⁹⁴. Diskusijose taip pat minėta jog Rusijai nebūtų nuimamos jokios sankcijos tik dėl dalinių paliaubų, o nuolaidos priklausys tik nuo pamatuojamos ir ilgalaikės taikos. Viešoji nuomonė Europoje taip pat didžiąja dalimi pritaria šiam strateginiam posūkiui, apklausos rodo padidėjusį palaikymą karinių biudžetų didinimui, o vyriausybės tuo remdamosis bei tą atliepdamos bei didindamos kooperavimą, o tuo tarpu Europos Komisija ir NATO vadovybė pabrėžia būtinybę atstatyti Europos karinius

¹⁹¹ Afridi, Shahid Jan, and Qaisar Ali. "Trump New Approaches (Ceasefire Agreement) toward Russia-Ukraine Conflicts and Its Implications for Regional Security." *Social Science Review Archives* 3.2 (2025): 214-229.

¹⁹² Nordin, Johannes, psl. 44

¹⁹³ Everything We Know So Far About the 'Coalition of the Willing' for Ukraine." *Euronews*, 2025, <https://www.euronews.com/my-europe/2025/04/02/everything-we-know-so-far-about-the-coalition-of-the-willing-for-ukraine>. [Žiūrėta 2025.04.10]

¹⁹⁴ Defence Ministers from 'Coalition of the Willing' for Ukraine Meet Once Again Without the US." *Euronews*, 2025, <https://www.euronews.com/my-europe/2025/04/10/defence-ministers-from-coalition-of-the-willing-for-ukraine-meet-once-again-without-the-us>. [Žiūrėta 2025.04.10]

pajėgumus, kas yra daroma per anksčiau minėtą „Readiness 2030“ programą¹⁹⁵. Nepaisant šio turimo pagreičio, grėsmių vertinimo išsiskyrimai Europoje vis dar egzistuoja ir gali šioms ambicijoms kliudyti pilnai išpildyti savo potencialą, o minėtajai koalicijai sunkiai sekasi surinkti reikalingus karių skaičius taikos palaikymo pajėgoms, mažesnėms šalims bijant jog jos pačios liks nepakankamai apgintos¹⁹⁶, o didesnės valstybės ir taip susiduria su karių skaičiaus mažėjimu dėl anksčiau tyrime išvardintų priežasčių.

Galima interpretuoti, jog susiformavusi koalicija yra dvejetainis atsakas į JAV spaudimą - ji ir parodo Europos pasiryžimą užtikrinti garantijas be JAV paramos, tačiau tuo pačiu pats koalicijos iškeltas tikslas yra pozityvus atsakas į Trumpo reikalavimus - jog Europa užtikrintų pasiektą taiką be JAV (nors JAV atstovai tarėsi su Europa jog teiks jai žvalgybinę bei logistinę pagalbą¹⁹⁷). Europa yra skeptiška dėl to jog Putinas laikysis paliaubų ir ar Trumpui iš viso pavyks jas pasiekti, tačiau siekia parodyti Trumpui jog yra galinti išpildyti savo dalį susitarime jei jis būtų pasiektas¹⁹⁸. Kitas itin svarbus klausimas yra, ar pasiektos paliaubos ir taiką palaikančių karių linija iš esmės reikštų *de facto* pritarimą jog Rusija išlaikys okupuotas teritorijas? Nes nors Europa smerkia Trumpo reikalavimus pripažinti tas teritorijas *de facto*, tačiau pats taikos palaikymas kuriam Europa pritaria dalinai tai *de facto* ir pripažina, kitaip sakant, vėl matome išsiskyrimą tarp retorikos ir veiksmų. Paliaubų kritikai ir teigia, jog tai būtų esamo *status quo* išaldymas, jog tai prieštarauja Europos ne kartą išreikštam Ukrainos pergalės (visų teritorijų susigrąžinimo) palaikymui, be to teigiama jog pajėgu dislokavimas be sutartų konkrečių sienų ribų keltų pavojų taikos palaikytojams¹⁹⁹. Paliaubų proponentai teigia jog dabartinį rusų lėtą judėjimą priekinė sustabdysiančios paliaubos testuotų Rusijos pažadus laikytis taikos ir leistų Ukrainos kariuomenei atsigaivinti ir persigrupuoti, ar gal net diplomatinėmis priemonėmis diskutuoti Rusijos atsitraukimą

¹⁹⁵European Commission. “Questions and Answers on ReArm Europe Plan/Readiness 2030.” *European Commission Press Corner*, 2025, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_25_790. [Žiūrėta 2025.04.30]

¹⁹⁶Kravchuk, Vira. “The Times: ‘Coalition of the Willing’ for Ukraine Struggles to Materialize amid Europe Hesitation.” *Euromaidan Press*, 2025, <https://euromaidanpress.com/2025/04/30/the-times-coalition-of-the-willing-for-ukraine-struggles-to-materialize-amid-europe-hesitation/>. [Žiūrėta 2025.04.30]

¹⁹⁷Fratsyvir, Anna. “US Signals Support for Europe's Peacekeeping Coalition in Ukraine, Telegraph Reports.” *The Kyiv Independent*, 2025, <https://kyivindependent.com/us-signals-support-for-ukraine-peacekeeping-coalition-telegraph-reports/> [Žiūrėta 2025.04.30]

¹⁹⁸Gray, Andrew, and Benoit Van Overstraeten. “Europeans Discuss Ukraine Peace Force but Big Questions Unanswered.” *Reuters*, 2025, <https://www.reuters.com/world/europe/europeans-discuss-ukraine-peace-force-big-questions-unanswered-2025-04-10/>. [Žiūrėta 2025.04.29]

¹⁹⁹Litra, Leo. “From Willing to Able: A European Reassurance Force for Ukraine.” *European Council on Foreign Relations*, 2025, <https://ecfr.eu/article/from-willing-to-able-a-european-reassurance-force-for-ukraine/>. [Žiūrėta 2025.04.29]

nuo okupuotų teritorijų²⁰⁰, nors tai šis paskutinis punktas yra mažai tikėtinas, jau veikiau galima tikėtis jog Rusijos režimas žlugtų dėl ekonominių priežasčių ir tuomet Ukraina tai išnaudotų teritorijas atsiimant. Galutinio atsakymo kol kas nėra matyti, vien dėl to ar paliaubos bus pasiektos, dar akcentuojama jog reikia išsiaiškinti kaip taikos palaikytojai derintų veiksmus šalia Ukrainos kariuomenės jog nekiltų nesusipratimų, o Ukraina teigia jog nepripažins paliaubų kurios iš esmės atiduotų teritorijas okupantams²⁰¹. Taigi nors ši koalicija yra pateikiama kaip taikos garantas, galima ginčyti jog ji iš esmės palaikytų paliaubas, kurios būtų naudingos Rusijai, nebent Ukraina atnaujinus pajėgumus kontratakuotų, bet tai iškeltų virtualią kitų klausimų, kaip į tai reaguotų JAV ar ir net pati Europa.

Visgi prieštaravimas tarp Europos pažadų palaikyti Ukrainos pergalę ir pragmatiško poreikio sustabdyti kovos veiksmus rodo realybę jog šiuo metu Europa neturi pajėgumų skirti pakankamai paramos Ukrainai pakeisti karo eigą ir jog nereikėtų laukti ką nutars Trumpas. Geopolitinė reikšmė Europai yra svarbi, tačiau nebuvimas pakviesta prie derybų nors ir gali būti suvedama kaip Trumpo kaltė, tačiau faktas yra tas jog Europa per tris metus nuo karo pradžios nepadarė pakankamai jog turėtų tokią autonomišką geopolitinę reikšmę ir bendrus interesus kurie darytų ją neįmanoma ignoruoti. Tačiau vis dėl to ši koalicija rodo Europos dar naujesnį persiorientavimą link siekio galėti apsieiti be JAV, netgi pats pasiryžimas siųsti karius, nors ir tik taikos palaikymui, rodo koks stiprus pokytis įvyko grėsmių suvokime bei kariniame bei politiniame lygmenyje nuo iki invazinio laikotarpio. Poskyrio pradžioje minėtame tyrime, teigusiam jog net JAV atsitraukus Europa nesusivienytų Rusijos grėsmės matyme ir nebūtų pasiruošusi Rusijos agresijai, nebuvo numatyta įvykių chronologija - kaip tik Rusijos agresija prasidėjo anksčiau nei JAV pasitraukimas, kas turėjo efektą panaikinti abejones dėl Rusijos grėsmės, ir tai veikė kaip pamatas vienyti ir siekti autonomijos po JAV atsitraukimo. Žinoma, šiuo metu pajėgumų ir susiderinimo autonomijai trūksta, kaip ir vieno autoriteto/lyderio kuriam būtų patikėta kalbėti visų Ukrainą palaikančių Europos valstybių ir jų turimų kolektyvinių pajėgumų vardu.

²⁰⁰Hendrix, Steve, and Ellen Francis. "Europe Pushes for Greater Role in Ukraine Talks, Postwar Security." *The Washington Post*. 2025, <https://www.washingtonpost.com/world/2025/03/13/european-union-nato-ukraine/> [Žiūrėta 2025.04.30]

²⁰¹The Kyiv Independent news desk. "Ukraine, Europe's Ceasefire Proposal Includes US Security Guarantees, No Recognition of Crimea, Reuters Reports." *The Kyiv Independent*, 2025, <https://kyivindependent.com/ukraine-europes-ceasefire-proposal-includes-us-security-guarantees-no-recognition-of-crimea-reuters-reports/>. [Žiūrėta 2025.04.28]

4.3.2 Karinis Europos gebėjimas išbalansuoti Rusiją: Konvencinė gynyba ir branduolinis atgrasymas

Europai Rusijos grėsmės akivaizdoje tapo strategiškai svarbu sparčiau didinti savo gynybinius pajėgumus ir mažinti priklausomybę nuo JAV. Invazija parodė visai Europai jog esminis strateginės autonomijos dėmuo yra gebėjimas atgrasyti Rusiją. Dėl to šiame poskyryje ir reikia išsiaiškinti, kiek galių balansas pasikeitė įvertinant Rusijos galimybes ir Europos atsaką į tai, ar kokie veiksniai ją riboja, aiškinantis esminius klausimus apie Europos kredibilitumą siekiant autonomijos ir kolektyvinės gynybos išpildymo. Prieš karą buvo vertinta jog Europa stipriai atsilieka nuo Rusijos²⁰², tačiau karas Ukrainoje tikrai pakenkė Rusijos įvaizdžiui, dabar dažnai komentuojama jog Rusija neturi šansų prieš visą Europą jeigu nenugali vienos Ukrainos. Šio poskyrio tikslas nėra piešti hipotetinio karo tarp Rusijos ir Europos be JAV pagalbos scenarijų, su siekiu pamatuoti kas laimėtų, o veikiau analizuoti kaip ir ar karas Ukrainoje ir santykių su JAV atšalimas lemia ES pajėgumų kismą gebėjimo atgrasyti link.

Kalbant apie Rusiją, jos gynybos biudžetas išaugo 41,9% nuo 2023 iki 2024 metų, pasiekdamas 145,9 milijardus dolerių, kas yra maždaug 461,6 milijardo dolerių realia perkamąja galia pariteto sąlygomis - valstybės pirkimų sistema išlieka gana ekonomiškai efektyvi dėl žemų gamybos kainų didelio naudojimosi likusiomis sovietinėmis platformomis²⁰³. Visgi sankcijos ir ribota prieiga prie aukšto lygmens vakarų elektronikos paveikė pajėgumus susijusius su tikslu smūgiavimu taikiniams²⁰⁴, tačiau Rusija adaptavosi plėsdama gamybą per partnerystes su Iranu bei Šiaurės Korėja, taikydama lankstesnius gamybos būdus kaip 3d spausdinimą dronų dalims²⁰⁵, bendrai perorientuojant savo gynybos produkciją į sekinamąjį karą ir pirmenybe teikiant kiekiui o ne tikslumui²⁰⁶. 2025-aisiais Rusija turi apie 1,134 milijono aktyvaus karinio personalo bei 1,5 milijono rezervistų. Jos sausumos pajėgumai, nepaisant išsekimo, vis dar turi apie 2730 tankų apie 18000 artilerijos sistemų, bei 14000 šarvuotų transporterių²⁰⁷. Palyginus, Jungtinė Karalystė, Prancūzija bei Vokietija kartu teturi apie 1000 tankų ir apie 6000 artilerijos sistemų, tik kartu su Ispanija bei ypač tendencijomis Lenkijoje šis skirtumas išlyginamas, pridėjus kitas valstybes Rusija aplenkiamą tankuose²⁰⁸, tačiau, žinoma, iškyla neišspręstas Europos gynybos koordinavimo klausimas.

²⁰² Meijer, Brooks psl. 36-42

²⁰³ IISS, 2025. Psl. 8; 152

²⁰⁴ Ten pat, psl. 165

²⁰⁵ Ten pat, psl 152

²⁰⁶ Ten pat, psl. 58

²⁰⁷ IISS, 2025 psl. 180-196

²⁰⁸ Ten pat, psl. 52-69

C4ISR srityje Rusija turi apie 100 karinių palydovų, įskaitant ankstyvojo perspėjimo, saugios komunikacijos, navigacijos sistemas²⁰⁹, elektroninio karo (EW) sistemas bei vis didėjančius dronų pajėgumus. Tačiau karas Ukrainoje atskleidė šių sistemų trūkumus integruojant jas į mūšius bei užtikrinant saugią komunikaciją - jos pajėgumai pasirodė esantys netolygus taktinei sinchronizacijai bei pažeidžiami trikdymui ir kibernetinėms atakoms²¹⁰. Tuo tarpu Europos C4ISR infrastruktūra, nors ir yra tobulinama, vis dar išlieka fragmentuota, nepaisant pratybų jos sistemų sąveika vis dar yra lėtinama nacionalinių sistemų nevienodo išvystymo. Tik kelios Europos valstybės, kaip Prancūzija, Vokietija, JK bei Italija teturi savus karinių palydovų pajėgumus, kuomet kitos pasikliauna NATO ar komercinėmis partnerystėmis²¹¹, kas kelia klausimus apie dėl atsparumo didelio konflikto atvejui.

Atominių ginklų srityje Rusija turi apie 4299 branduolines galvutes iš kurių apie 1600 yra dislokuotos²¹². Tuo tarpu Prancūzija turi apie 290, o Jungtinė Karalystė 225²¹³, kas gali būti nepakankama iš Europos pusės užtikrinti atgrasymą pagal abipusio sunaikinimo doktriną, kokią turi JAV. Žinoma, reikia turėti omenyje tokį dalyką - karas Ukrainoje parodė Rusijos kaip popierinio tigro pobūdį, atominiai ginklai yra itin brangus dalykas išlaikyti, dėl to nežinome kiek tų Rusijos bombų iš tiesų veikia. Prancūzija išlaiko savo nepriklausomybę nuo NATO struktūrų, tačiau pradėjo, kaip jau buvo minėta, kelti idėją skirti Europai savo branduolinį skėtį - idėją, kurią Lenkija išreiškė norą pasinaudoti. Tuo tarpu JK, esanti lankstesnė savo rolėje NATO branduolinėje dimensijoje, vis dar yra stipriai priklausoma nuo JAV paramos savo Trident sistemoms, tačiau dėl mažėjančio patikimumo, kaip minėta, persvarsto savo priklausomybę nuo jos ir masto pakeisti šias sistemas ar adaptuoti naudojimui be JAV. Vokietija ir kitos ES valstybės susidurtų su dideliais politiniais, teisiniais, strateginiais barjeriais kuriant savo branduolinio atgrasymo pajėgumus, tačiau naujas Vokietijos kancleris teigė jog Vokietija galėtų prisidėti prie JK ir Prancūzijos branduolinių programų finansavimo²¹⁴. Vienintelės naujos branduolinės valstybės Europoje galimybė, kuri yra bent šiek įmanoma, galėtų būti Lenkija - jos prezidentas D. Tuskas minėjo jog „konvencinių ginklų įsigijimai nėra pakankama“ - tačiau tai interpretuojama veikiau kaip strateginė retorika su siekiu

²⁰⁹ Ten pat, 181.

²¹⁰ IISS, Psl. 72

²¹¹ Wolff, Guntram B., Armin Steinbach, and Jeromin Zettelmeyer. "The Governance and Funding of European Rearmament." *Bruegel Policy Brief*, no. 15/ 2025, <https://www.bruegel.org/policy-brief/governance-and-funding-european-rearmament>. [Žiūrėta 2025.04.18]

²¹² Kristensen, Hans M., Matt Korda, Eliana Johns, and Mackenzie Knight. "Russian Nuclear Weapons, 2024." *Bulletin of the Atomic Scientists*, vol. 80, no. 2. 2024, pp. 118–145.

²¹³ International Campaign to Abolish Nuclear Weapons. "Countries with Nuclear Weapons." *ICAN*, https://www.icanw.org/nuclear_arsenals. [Žiūrėta 2025.04.18]

²¹⁴ Quinn, Ben. 2025,

įtikinti JAV Europos nepalikti, kaip ir siekis sužaisti su Prancūzijos ir JK interesais aktyviau elgtis gynyboje, ir taip pat buvo sukritikuota kitų valdžios atstovų kaip beatodairiška retorika²¹⁵. Visgi apklausos rodo jog net 52,9% lenkų palaiko savo branduolinio ginklo turėjimo idėją²¹⁶. Žinoma, kol kas tai gali atrodyti arčiau fantazijų srities, tačiau istorinė patirtis antrajame pasauliniame kare rodo jog Lenkija sąjungininkais negali akiai pasikliauti- nors Nacistinei Vokietijai ir SSRS pasidalinus Lenkiją Vakarai paskelbė karą Hitleriui, tačiau prasidėjo vadinamasis „Keistasis karas“ kuomet jokių veiksmų sausumoje nebuvo imtasi, trukęs iki kol Vokietija įsiveržė į Vakarų Europą. JAV siūlomas *de jure* Krymo ir *de facto* okupuotų teritorijų Ukrainoje pripažinimas²¹⁷, kas duotų rimtą smūgį tarptautinei tvarkai iš esmės legitimuojant teritorijų atėmimą jėga, ar ypač visiškas JAV pasitraukimas iš NATO galėtų būti pakankamai katalizuojančiais veiksniais kurie galėtų versti Europą imtis branduolinės proliferacijos, į ką Rusija, ypač Lenkijos atveju, tikrai vienaip ar kitaip reaguotų, kas visą situaciją darytų dar pavojingesnę.

Pastangos išbalansuoti Rusiją konvenciškai ir strategiškai be JAV paramos susiduria su įvairiomis problemomis. Manoma, jog Europai prireiktų apie 10-15 metų jog išvystytų pajėgas ir sistemas, industrinę bazę ir koordinacijos mechanizmus leidžiančius veikti autonomiškai²¹⁸. Tačiau skirtumas su prieškariniu laikotarpiu yra tas, jog tuomet buvo sakoma, kad tiek reiktų nuo tada jei Europa nuspręstų to siekti²¹⁹, o dabar link to jau pradedama eiti. Kol kas labiausiai šia linkme spaudžia eiti Prancūzija, o kitos valstybės, ypač jaučiančios didžiausią Rusijos grėsmę, mato jog tokio laikotarpio neužtenka²²⁰ ir Rusija gali pulti anksčiau, dėl to stengiasi įtikinti D. Trumpo administracijai, kaip tik siekia skatinti NATO ir transatlantinę integraciją, akcentuoja savo gynybos biudžetų kėlimą virš 2% nuo BVP ir siekia šią minimalią kartelę didinti²²¹, jog atlieptų Trumpo

²¹⁵ Głowacki, Bartosz, and Aaron Mehta. "A Nuclear Poland? Logistics, Political Challenges Ahead of Potential Warsaw Deal." *Breaking Defense*, 2025, <https://breakingdefense.com/2025/03/a-nuclear-poland-logistics-political-challenges-ahead-of-potential-warsaw-deal/>. [Žiūrėta 2025.04.26]

²¹⁶ Dziennikarze Onet Wiadomości. "Czy Polska powinna dysponować bronią atomową? Jest sondaż." *Onet Wiadomości*, 2025, <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/czy-polska-powinna-dysponowac-bronia-atomowa-jest-sondaz/htfpq9w>. [Žiūrėta 2025.04.26]

²¹⁷ York, Chris. "Ukraine Has No Great Options If Trump Recognizes Crimea as Russian." *The Kyiv Independent*, 2025, <https://kyivindependent.com/ukraine-has-no-great-options-if-us-recognizes-crimea-as-russian/>. [Žiūrėta 2025.04.25]

²¹⁸ Kowal, Pawel. "A Central European Perspective on EU Strategic Autonomy." *GIS Reports*, 2024, <https://www.gisreportsonline.com/r/strategic-autonomy-2/>. [Žiūrėta 2025.04.25]

²¹⁹ Lippert, Barbara, Nicolai von Ondarza, and Volker Perthes. "European strategic autonomy: actors, issues, conflicts of interests." 2019: 39.

²²⁰ Gady, Franz-Stefan. "NATO's Confusion Over the Russia Threat." *Foreign Policy*, 2024, <https://foreignpolicy.com/2024/02/27/russia-ukraine-nato-europe-war-scenarios-baltics-poland-suwalki-gap/>. [Žiūrėta 2025.04.09]

²²¹ Gavin, Gabriel. "Keep Trump Sweet with Defense Spending, Russia's Neighbors Tell Europe." *Politico*, 2025, <https://www.politico.eu/article/defense-spending-donald-trump-europe-lithuania-keir-starmer-emergency-meeting-white-house/>. [Žiūrėta 2025.04.23]

grasinius neginti valstybių kurios šio įsipareigojimo nevykdo, kadangi iš jų perspektyvos laikotarpis pasiekti strateginei autonomijai nuo JAV yra per ilgas. Europos gebėjimas išbalansuoti Rusiją susiduria su trimis esminėmis problemomis: dydžiu, greičiu, bei susiderinimu²²². Jos industrinė bazė bando taisyti savo fragmentaciją, sukeltą dešimtmečius stagnacijos²²³, o tokių svarbių aspektų kaip šaudmenų gamyboje šiuo metu vis dar yra nepajėgi atliepti poreikius²²⁴. Modernizacija visada užtrunka ilgai, kadangi yra stabdoma darbo jėgos trūkumų, vėlavimų pirkimuose, bei politinių diskusijų įvairūs ES lygmens projektai bando tai spręsti, tačiau jų rezultatų dar reiks sulaukti²²⁵. Susiderinimas yra atskira rimta problema - nepaisant didėjančių bendrų projektų, pajėgumų kūrimo, sprendimų priėmimas vis dar yra dominuojamas nacionalinių interesų, ir pilnos kooperacijos pajėgumas veikiant plataus masto karo sąlygomis yra nepasiektas, ²²⁶. Tačiau augantis gynybos koordinavimas rodo pozityvia tendenciją link regioninės tarpusavio priklausomybės. Apskritai progresą tikrai galima matyti: demokratinės Europos gynybos biudžetai bendrai paaugo apie 50% nuo 2014 metų²²⁷, Vokietija ir Lenkija lyderiauja modernizacijoje, įvairios daugiašalės programos siekia didinti vietinius pajėgumus, o Švedijos ir Suomijos prisijungimas prie NATO drastiškai pagerina NATO regioninį pasiruošimą ir mažina Baltijos šalių atkirtimo galimybes bei pozicijas Arkties regione²²⁸. Jeigu bus išlaikyti, šie žingsniai į priekį turėtų leisti Europai gebėti atgrasyti ar sustabdyti Rusijos agresiją, tačiau esminis testas išlieka išlaikyti šį politinį konsensą. Kitas pozityvesnis ženklas yra tai, jog nors dažnai argumentuojama jog Europa kartu sunkiai įveiktų Rusiją be JAV, ką jau kalbėti atskirai, tačiau tuo pačiu Rusija ekonomiškai užima vienuoliktą vietą pasaulyje, ją lenkia tokios valstybės kaip Italija, Prancūzija, JK, Vokietija, ir ne kartu, o kiekviena atskirai. Tuo tarpu Rusija skatina gynybos biudžetą ir piliečių išlaikymą per kuriamą infliaciją, valdžia tampa pagrindiniu pinigų šaltiniu, tačiau tuo pačiu nurungia tikrą pelną kuriantį privatų sektorių. Norint jog burbulas nesprogu karą palaikyti reikia, bet kuo ilgiau jis tęsis tuo didesnis ekonominis nuosmūkis po to seks.

2025 metai žymi kertinius pokyčius. Nors Rusijos kariuomenė yra nusilpusi, ji siekia pesiginkluoti, o Europa siekia susiimti ir pasiekti pagreitį siekiant aplenkti Rusiją gynybos srityje, įskaitant parengtumą veikti autonomiškai, suderintai. Įvertinus šiame skyriuje įvertintus veiksnus,

²²² IISS, 2024. Psl. 71

²²³ Ten pat, psl. 29

²²⁴ Ten pat, psl. 47

²²⁵ IISS, 2025. psl. 59

²²⁶ Ten pat.

²²⁷ Ten pat, psl. 62

²²⁸ Ten pat, psl. 6

galima teigti jog **hipotezė H3 pasitvirtina iš dalies**, ypač retoriniame lygmenyje, kadangi išsikeltų tikslų konversijos į rezultatus dar teks palaukti. Kol kas tai veikiausiai yra ateities tikslai nei realybė, dėl to ateinantys metai bus esminiai parodant ar dabartinė retorika apie tikslus perausis į rezultatus siekiant didesnės autonomijos ar kaip tik didesnio integravimosi ir priklausomumo nuo JAV.

4.4 Strateginės kakofonijos kismo teorinė interpretacija

Šio tyrimo empirinė dalis parodo kompleksinius dėsningumus Europos strateginio susiderinimo evoliucijoje nuo Rusijos invazijos į Ukrainą pradžios. Viena vertus, karas suveikė kaip galingas bei vienijantis išorės šokas, privertęs daugelį ES bei NATO valstybių pakeisti savo vertinimus grėsmių prizmėje, pakeičiant iki tol daug kur vyravusį neutralų ar nuvertinantį Rusijos kaip grėsmės vertinimą į daug rimtesnį, matant ją kaip dominuojančią ar bent lygiaverčią rimtą grėsmę. Tai itin matosi tokiose didžiosiose Europos valstybėse kaip Prancūzija, Vokietija, Jungtinė Karalystė, kurios dabar visos patenka į kategoriją valstybių, matančių Rusiją kaip didžiausią grėsmę, nepaisant jog vis dar egzistuoja ir kitos svarbios grėsmės. Tačiau tuo pačiu, šis supanašėjimas grėsmių vertinime iš karto neišsitransliavo į vieningą gynybos politiką ar bendrą strateginę poziciją. Tačiau tikrai išsitransliavo į vieningesnę užsienio politiką- iškart po invazijos ES ir valstybės narės įvedė bendras sankcijas Rusijai, tiekė ginklus Ukrainai, greitino jos žingsnius priėmimo į ES kelyje. Tokie solidarūs ir koordinuoti veiksmai atspindėjo pirminio šoko poveikį visuomenėms bei valstybių lyderiams. Tačiau 2023-2024 m. solidarumas pradėjo aižėti ir nacionalinės preferencijos iškilo į priekį. Apklausos ir politiniai debatai rodė didėjančias abejones dėl karinės paramos, o vidinis politinis spaudimas kai kuriose valstybėse politiką pakeitė. Trumpiau tariant, pradinę vienybę po invazijos pakeitė atsinaujinusios fragmentacijos sugrįžimas, paaiškinamas išliekančios strateginės autonomijos atitinkamose srityse, įvardintose šiame tyrime, tačiau dabar, 2025 m. vėl matome trajektorijos vienybės link atsinaujimą dėl šoko iš JAV. Nepaisant daug žadančių ženklų, kaip „Norinčiųjų koalicijos“ suformavimas ar 800 milijardų eurų „Readiness 2030“ iniciatyva, prireikė trijų metų nuo invazijos pradžios jog to būtų imtasi, ir būtų galima klausti ar tai iš viso būtų buvę daryta jei nereikėtų atsakyti į nenusipėjimą Trumpo politiką, nors Rusijos grėsmė kaip buvo taip ir išliko nepriklausomai nuo to kas valdo JAV. Vis dar išlieka daug išsiskyrimų kariniuose pirkimuose, strateginiame planavime, ar instituciniame kooperavimesi. Šiame skyriuje siekiama išsiaiškinti kaip galima šią fragmentaciją ir vykusią Europos strateginės kakofonijos evoliuciją suprasti teoriškai, naudojantis dvejomis vienas kitą papildančiomis perspektyvomis: svyruojančios pusiausvyros teorija ir postfunkcionalizmu.

4.4.1 Svyruojantys pokyčiai ir netolygios trajektorijos: svyruojančios pusiausvyros teorijos perspektyva

2022 m. invazija suveikė kaip pertraukiamasis veiksnys ES iki tol gyvavusioje strateginėje kakofonijoje parodančioje bendroje gynybos politikoje, buvusioje stagnuojančioje ar net neigiamoje trajektorijoje. Svyruojančios pusiausvyros teorija socialiniuose moksluose teigia jog politinės sistemos dažniausiai rodo ilgus inercijos ir stagnacijos ženklus kuriuos pertraukia trumpai trunkantys ir greiti, didelio masto pokyčiai²²⁹. Institucinė ir kognityvinė inercija ilgą periodą politiką išlaiko stabilia, tačiau ištikus dideliui išorės šokui, aktoriai trumpam persiorganizuoja, susivienija ir priima drąsius ir svarbius sprendimus, su siekiu atsigriebti už prarastą laiką. Invazija suveikė kaip toks šokas: iki 2022 metų, Europos gynybos kooperavimas slinko ilgais tarpvyriausybinių institucijų biurokratiniais koridoriais, tačiau ankstyvaisiais 2022 m. valstybės staigiai įvykdė sinchronizuotus veiksmus, Europa sujungė savo jėgas jog atremtų karo iššūkį, sujungiant savo resursus ir priimant beprecedentes priemones²³⁰, kaip pirmosiomis karo savaitėmis įvestas sankcijas Rusijos ekonomikai ir energetikai, koordinavimą karinėje paramoje, kas aiškiai rodė per trumpą laiko tarpą pasiektus itin svarbius susitarimus, kai įprastoje aplinkoje tokiems sprendimams prireiktų daugelio metų diskusijų. Šie pokyčiai, šios teorijos logikos rėmuose, atitinka pirmą žingsnį kreivoje politikos trajektorijoje, ji šauna aukštyn dėl staiga susiderinimo, o po to, kaip pamatysime, sekantis žingsnis būna slinkimas žemyn artėjant, nors ir nebūtinai pasiekiant, buvusį *status quo*.

Ši kreivos trajektorijos metafora pakankamai gerai atspindi bendras ES tendencijas. Pirmiausiai, teorijos teigimu, valstybės susivienijo per išvardintus veiksmus, ES parama Ukrainai greitai pasiekė sumas viršijančias dešimtis milijardų eurų, o Europos Komisija patvirtino obligacijos gynybai finansuoti. Tačiau tam šie pasiekimai negalėjo pranokti institucinių kliūčių, įsitvirtinusių ES, kurios su laiku pradėjo rodyti iki karo egzistavusius stabdžius, per ilgą laiką nusistovėję pirkimų įpročiai pradėjo rodyti jų nepakankamumą Ukrainos ar pačių ES narių gynybos finansavimui, o veto galios naudojimas euroskeptiškose valstybėse pradėjo vis labiau kliudyti reikalingiems sprendimams. Duomenys rodo jog ES parama Ukrainai pradėjo tolygiai mažėti nuo

²²⁹ Beyer, Daniela, Christian Breunig, and Marco Radojevic. "Punctuated equilibrium theory." *The Routledge handbook of European public policy*. Routledge, 2017. 42-51.

²³⁰ Grevi, Giovanni. "The War in Ukraine Will Either Forge or Splinter Europe." *Carnegie Europe*. 2024, <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2024/04/the-war-in-ukraine-will-either-forge-or-splinter-europe?lang=en>. [Žiūrėta 2025.04.24]

2023 metų pirmojo ketvirčio²³¹, kaip ir parama Ukrainai ES visuomenės tarpe: aukštumos pasiektos pradžioje, su laiku irgi pradėjo mažėti, ypač 2023 metais²³². Tai chronologiškai koreliuoja su nepavykusia Ukrainos kontrataka 2023 metais. Kaip jau buvo minėta šio tyrimo pradžioje, labiau nei bet kada pastarųjų laikų istorijoje buvo sekama visa konflikto eiga ir naujienos iš fronto (galbūt dėl to jog pastaruoju metu nebūdavo daug karų su aiškiu frontu), ir Europos nuotaikos buvo pakilios iki pat pirmų ženklų dėl šio kontrpuolimo sėkmės. Buvo pripažįstama jog norint išlaikyti entuziazmą tolimesnei karinei paramai reikia gauti aiškiai matomų rezultatų, kuriais būtų galima kapitalizuotis tolimesniam rėmimui. Deja, veikiau populistinės partijos Europoje, Vengrija, kiti prie Rusijos linkstantys politiniai aktoriai naudojo nepasisekusią kontrataką kaip esminį argumentą teigiant jog karinė parama Ukrainai neveikia, o po to pradėtos skleisti ir kalbos apie korupciją ir pavogtus milijardus, ką savo retorikoje perėmė ir D.Trumpas ir jo šalininkai, tuo pačiu ir skatinę šias kalbas. Kalbant apie veiksmus atnaujinant bei tobulinant gynybos industriją, valdymo organizavimą, kaip jau buvo atrasta empirinėje analizėje, visa tai veikiau pradėjo formotis ir įgyti aiškesnę formą po Trumpo perrinkimo ir jo sekusių veiksmų, o ne po pačios invazijos pradžios. Rusijos invazijos į Ukrainą pradžia laikinai padidino vienybę padedant spręsti Ukrainai situaciją fronte, kaip sankcijos Rusijai ar karinė bei finansinė parama, tačiau gilesnė saugumo strategijos integracija ir atitinkami veiksmai delsė.

Kalbant teorijos rėmuose, reikia suprasti jog tai, kad Europa negrįžo visiškai į pradinę pusiausvyrą yra lemiamą ir to, jog invazija į Ukrainą nėra vienos dienos įvykis, kaip, tarkim, 2001 m. Rugsėjo 11 atakos, buvusios pakankamas išorės šokas palikti pakankamai didelius institucinius pokyčius JAV ir pakeisti visą valstybės gynybos, politinę, kultūrinę kryptis, ar kokia nors smulkesnė ataka, kuri sukeltų šoką ir susirūpinimo išreiškimus, bet ne realius veiksmus. Šis karas yra ilgalaikis šokas, kurio eigoje vis įvykdavo mažesnių šokų neleidžiančių padėti politinės darbotvarkės į stalčių, ar tai būtų Rusijos grasinimai branduoliniu ginklu ar vis nauji karo nusikaltimai, kas paveikia jog negrįžtama visiškai prie buvusio *status quo*. Bet tuo pačiu galima matyti ir jog su laiku prie tų šokų priprantama, Rusijos vykdomi bombardavimai prieš civilius naujų veiksmų, naujų raudonųjų linijų peržengti nebeverčia, prie to priprantama ir jėgos traukiančios reikšmę žemyn neretai nugali.

²³¹“Ukraine Support Tracker: European Aid Shows Little Dynamism.” *Kiel Institute for the World Economy*, 2024, <https://www.ifw-kiel.de/publications/news/european-aid-shows-little-dynamism/>. [Žiūrėta 2025.04.24]

²³²Consolini, Michele. “Support for Ukraine Still High among EU Citizens but Some Fall off Apparent among Certain Groups.” *Eurofound*, 2025, <https://www.eurofound.europa.eu/en/resources/article/2025/support-ukraine-still-high-among-eu-citizens-some-fall-apparent-among>. [Žiūrėta 2025.04.30]

Iš svyruojančios pusiausvyros perspektyvos, atsinaujinanti fragmentacija nėra nesėkmė, o veikiau normalus grįžimas į pusiausvyrą po išorės šoko²³³. Institucinės taisyklės, veto teisės, biudžetų limitų diktuojama realybė sukuria stiprius grįžtamuosius ryšius, kurie veikia kaip vidinė jėga grįžti į iki šoko buvusią politiką. Kaip ši teorija teigia, jog ilgais periodais politika nesikeičia dėl institucinių barjerų ir politinės inercijos²³⁴, taip ir po šoko tie patys veiksniai pradeda kelti ES giluminius suvaržymus į viršų. Išorės šokas sukelia aktyvumo šuolį, arba, teorijos terminais, „adapatyvų persitvarkymą“, tačiau dėmesiui sumažėjus, politikos trajektorija pradeda krypti atgal, ką ir matome strateginės kakofonijos atveju per visas jos nagrinėtas prizmes- jos evoliucija, jos veikimas kaip jėgos tempiančios Europą link fragmentacijos kai išorės sąlygos apimsta, atitinka nuspėjamą trajektorijos kelią svyruojančios pusiausvyros teorijoje. Institucinė inercija padaro jog vienybės protrūkis bus sekamas stagnacijos, dėl to matomas dėsningumas yra teoriškai paaiškinamas. Politikos fragmentacija nėra netikėtas posūkis, ji šios teorijos yra nuspėjama dėl giluminių struktūrinių kliūčių.

4.4.2 Politizavimas ir nacionaliniai suvaržymai: postfunkcionalizmo perspektyva

Svyruojanti pusiausvyra paaiškina kaip šokas veda prie politikos pokyčių, tačiau nesigilina į valstybių vidaus politinius veiksnius. Dėl to reikalingas antras teorinis lygmuo, naudojant postfunkcionalizmą, pabrėžiantį kaip vidaus politika ir identitetas mažina ES integraciją kertiniuose sektoriuose, šiuo atveju gynyboje. Posfunkcionalistai teigia, jog kuomet tam tikros politikos sritys būna pakankamai politizuotos, nacionalinio tapatumo probleminiai klausimai ir rinkėjų norai dominuoja galutinius politikos sprendimus²³⁵. Gynybos ir saugumo klausimai yra esminiai didžiojoje politikoje: jie liečia suverenumo ir nacionalinio pasididžiavimo sferas, tai nėra vien tik technokratiniai kompromisai, dėl to šių sferų perleidimas ES ar apskritai kitoms valstybėms, ko reikėtų gynybos koordinavimui, šias sferas susiklosčius tinkamoms sąlygoms gali įaudrinti. Pagal šią teoriją, net tokios bendros grėsmės kaip Rusija pilnai nepašalins šių vidaus veiksmų. Ši politizacija veikia kaip spaudimas integracijai žemyn, kuomet gynybos klausimai pradedami diskutuoti ES mastu, politikai turi omenyje jog rinkėjams rūpi nacionalinė kontrolė²³⁶.

Praktikoje tai reiškia jog ES valstybės narės priiminės sprendimus dėl karinės paramos ir industrinės politikos per nacionalinių interesų prioretizavimą. Kaip ryškiausias pavyzdys, Vengrija

²³³ Beyer, psl. 42-51

²³⁴ Ten pat

²³⁵ Hooghe, Marks. 2009 psl 2-23

²³⁶ Ten pat

ir Slovakija, veikiamos vidaus politikos ir nacionalinių interesų atsisakė siųsti karinę paramą Ukrainai, Vengrijos užsienio reikalų premjeras pasakė labai nedviprasmiškai - „Vengrija nesiuntė ir niekada nesiųsti jokių ginklų Ukrainai“²³⁷, o Slovakijos nauja valdžia šią poziciją atkartojė. (sakinys kaip iš esmės blokuoja visą ES paramą) Šie prieštaravimai kilo veikiau ne iš karinės strategijos, o identiteto ir vidaus politikos išskaičiavimų, lėmusių tokių vyriausybių atėjimą į valdžią pirmoje vietoje. Tačiau tai yra labiausiai šiame spektre nutolusios valstybės. Bendresnis pavyzdys būtų Prancūzijos ir Vokietijos susiginčijimas dėl strateginės doktrinos ir ginklavimo projektų. Nepaisant E. Makrono norų siekti Europos strateginės autonomijos, Vokietija išlieka atsargi dėl santykių su JAV gadinimo²³⁸. Šie nesutarimai apima ir konkrečius klausimus, kaip oro gynybos sistemų ar tankų įsigijimą: Prancūzija siekia jog būtų kuriama grynai europietiška gynybos linija, o Vokietija renkasi standartinę JAV įrangą²³⁹- tai iliustruoja kaip ES gynybos koordinavimo susitarimai gali būti vilkinami kuomet klausimai liečia nacionalinius pramonės interesus.

Kitas postfunkcionalistinio susiskaldymo poveikio ES fragmentacijai ir reikšmės pokyčiui geopolitinėje arenoje yra lanksčių koalicijų, besiformuojančių už ES ribų, iškilimas. Vietoje vieningo 27 ES valstybių narių fronto, dalis valstybių sukūrė „Weimar+“ grupę su siekiu duoti daugiau paramos Ukrainai²⁴⁰, bei tais pačiais 2025 metais susiformavusi „Norinčiųjų koalicija“, sudaryta iš apie 30 valstybių iš ES ir NATO, su siekiu remti Ukrainą dėl JAV paramos. Galima teigti jog tokios grupės yra tiesioginis padarinys postfunkcionalistinės logikos apibūdinamo ES paraližavimo, kuomet viena valstybė stipriai vilkina bet kokius reikšmingus veiksmus, jie turi būti atskiedžiami jog patenkintų Vengriją, dėl to norint pasiekti bendrą konsensusą atspindintį daugumą reikia specialių aljansų iš panašiai mąstančių valstybių. Tokios koalicijos taip pat parodo valstybių norą daryti susitarimus veikiau su patikimais partneriais nei siekti viršnacionalinių įsipareigojimų ES formatu, reikalaujančių sutikimo iš geopolitiškai išsiskiriančių stovyklų. Šios koalicijos taip turėtų veikti kaip ženklas ES, jei ji nori išlikti geopolitiškai svarbia, susigrąžinti reikšmę turėtą pirmaisiais karo metais, ji turi rasti būtų priimti reikšmingus sprendimus apeinant Vengriją ar kitas valstybes stipriai išsiskiriančias nuo bendro konsenso Europoje Rusijos atžvilgiu. Tai yra įdomi paradoksinė situacija, kuomet tam tikras integracijos mažėjimas darytų ES stipresnė.

²³⁷“Hungary, Slovakia Remain Opposed to Sending Any Arms to Ukraine.” *AP News*, 2023, <https://apnews.com/article/czech-slovakia-hungary-poland-arms-ukraine-7e982a83cba428b9b967c8dd8d26fd31>. [Žiūrėta 2025.04.13]

²³⁸ Kayali, Laura. 2024

²³⁹ Ten pat.

²⁴⁰“Weimar+ Foreign Ministers Agree to Increase Aid to Ukraine – Declaration.” *Ukrinform*, 2025, <https://www.ukrinform.net/rubric-politics/3976941-weimar-foreign-ministers-agree-to-increase-aid-to-ukraine-declaration.html#:~:text=Read%20also%3A%20The%20Coalition%20of,backed%20up%20with%20resolute%20action> [Žiūrėta 2025.04.27]

Postfunkcionalizmas rodo jog tokios dinamikos nėra siurprizas. Kuomet Europos gynyba pereina į nacionalines darbotvarkes, vyriausybės susidurs su balsuotojų ir kitų parlamentarų stipriomis nuomonėmis ir klausimai įgyja nacionalinio identiteto reikšmę ir atitinkamą politizaciją, tai išsitransliuoja į ES integracijos iniciatyvų pagreičio praradimą²⁴¹, kadangi gynybos kooperacijos idėjos vietinių populistų yra pateikiamos kaip besikertančios su nacionaliniu suverenumu. Taip ne vienas didelės reikšmės ES klausimas tapo ideologiškai politizuotas, kuomet populistai ir radikalesni nacionalistai formuoja debatus, teigdami jog integracija yra grėsmė nacionaliniam identitetui²⁴². Sutarčių reformos ES saugumo ir gynybos integracijos srityje susiduria su nuolatinio spaudimu iš valstybių vidaus, dėl to politiniai lyderiai bijo jog per daug didelis „nusileidimas“ ES ar apskritai tokių sričių kontrolės perdavimas ES provokuotų didesnę euroskeptiškumą ar net pakankamą palaikymą Brexit tipo referendumams, ar tiesiog populistų išrinkimui į nacionalinę vyriausybę, kas ne tik užkirstų kelią siekiamoms reformoms bet ir kardinaliai pakeistų valstybės geopolitinę kryptį ir panaikintų padarytus darbus, ką matėme Slovakijos atveju, dėl to ir karinė parama Ukrainai bei investavimas į savo gynybą išlaiko ne visiškai su ES integruotas formas.

Postfunkcionalizmas taip pat padeda paaiškinti linkimą prie horizontalios diferenciacijos gynybos integracijoje, kaip minėtasis PESCO. Jo aktyvavimas gali būti matomas kaip atsakas į padidėjusį saugumo ir gynybos politikos politizavimą iš euroskeptikų, kas leidžia valstybėms narėms dalyvauti atskiruose projektuose, vengiant projektų su aukštu potencialu kritikai iš valstybių vidaus. Būtent vertikali integracija bus kontestuojama. Prancūzijoje (rodos, strateginės autonomijos lopšyje) labiau vertikalią integraciją skatinanti Europos gynybos bendrija buvo stipriai kritikuota, politizuota, kėlė poliarizaciją, kas galiausiai vedė prie nesėkmių.²⁴³

Paprastiau tariant, gynyba išlieka suverenitetą apibrėžiančia sritimi, dėl to kilus aukštai politizacijai valstybės išlaiko savo išimties teises. Valstybių vidaus koalicijos tokiais klausimais brėžtų raudonąsias linijas ir klausytų, kas kontroliuoja valstybės ginklus ir kur bus dislokuojami kariai, dėl to tai veiks kaip veiksnys lėtinantis gilesnę integraciją gynyboje. To rezultatas yra šiame tyrime pastebima išliekanti kakofonija - kiekvienos valstybės pozicija yra formuojama per vidinės politikos ir ateinančių rinkimų išskaičiavimus. Tą būtent ši teorija ir nuspėja, jog kelias link tolimesnės integracijos bus blokuojamas ne valios stygiaus ar neteisingi vertinimai, bet įsišakniję

²⁴¹ Hooghe, Liesbet, and Gary Marks. Psl

²⁴² Balfour, Rosa, et al. *Europe's troublemakers: the populist challenge to foreign policy*. Brussels: European Policy Centre, 2016.

²⁴³ Leuffen, Dirk, et al. "Security and defence." *Integration and differentiation in the European Union: Theory and policies* (2022): 281-335.

vidiniai valstybių apribojimai. Iš šios perspektyvos strateginės kakofonijos išlikimas atrodo beveik neišvengiamas. Žinoma, atskira šiame tyrime nagrinėta dimensija, būtent Rusijos grėsmės suvokimas, stipriai paveikia vidaus politikas, tokiose valstybėse integraciją ir apskritai gynybą prieš Rusiją kritikuojantys politiniai veikėjai egzistuoja, tačiau atitinkamai nuo to kiek ta grėsmė rimtai ir plačiai vertinama jie turi mažesnį palaikymą.

Reziumuojant, tiek svyruojančios pusiausvyros teorija, tiek ir postfunkcionalizmas padeda paaiškinti netolygią ES trajektoriją siekiant strateginės autonomijos, bendrą strateginės kakofonijos išlikimą Europoje. Pirminė vienybė gali būti interpretuojama kaip ilgalaikės pusiausvyros pertraukimas, kuomet bandoma „atpirkti“ iššvaistytą laiką pusiausvyros, stagnacijos metu, o vėlesnis slinkimas į buvusią fragmentaciją parodo įsitvirtinusią institucinę inerciją. Žinoma, ar bus sugrįžta visiškai prie buvusios trajektorijos priklauso nuo to kiek struktūrinių pokyčių, ypač instituciniame lygmenyje, yra priimama. Papildant, postfunkcionalistinė prizmė parodo kaip valstybių vidaus politika ir identiteto politizavimas gali užgniaužti turimą pagreitį strateginiams veiksams, ypač tokioje reikšmingoje ir populistų politizuojamoje srityje kaip gynyba, jos integravimas ES lygmeniu ar koalicijose. Kartu šios teorijos aiškina jog tai kas atrodo kaip tiesiog nuviliantis vienybės iširimas ar pasyvumas iš tiesų yra nuspėjamas Europos politinės ir institucinės architektūros padarinys. Kitaip tariant, ES išliekanti strateginė kakofonija ir tai kaip ji kinta gali būti struktūriškai suprantama ir teoriškai paaiškinama ar net nuspėjama žiūrint per svyruojančios politinės dinamikos ir politizuojamos integracijos logiką.

Išvados

Taigi, visgi kaip strateginė kakofonija pakito, reaguojant į išorės sukrėtimus? Šio tyrimo eigoje išaiškėjo kompleksiniai ryšiai tarp Rusijos invazijos į Ukrainą bei naujausių transatlantinių dinamikų poveikio Europai, klausiant kaip jai sekasi judėti link didesnio savarankiškumo, ar vis dar tie patys ilgalaikiai veiksniai ją išderina.

Šiame tyrime strateginė kakofonija buvo interpretuojama kaip kompleksinė sąvoka, savo esmėje esanti antiteze strateginės autonomijos sąvokai - kartu joms sukuriant spektrą, kuriame Europa gali svyruoti. Apsibrėžta, jog strateginė kakofonija yra apimanti tris dimensijas: Europos valstybių grėsmių vertinimo; Bendrą Europos gynybos pajėgumų; Struktūrinės priklausomybės nuo JAV. Tiek iš strateginės autonomijos, tiek ir strateginės kakofonijos sąvokos kartu šio tyrimo kontekste iškelia nepriklausomybės nuo JAV ir gebėjimo atgrasyti Rusiją savarankiškai dimensijas, kurios yra tarpusavyje susipynusios. Siekiant atsakyti į tai, kaip invazija į Ukrainą paveikė Europos

strateginę kakofoniją, iš minėtų tiriamųjų trijų dimensijų buvo išvestos hipotezės, sukurtos remiantis teorinėmis prielaidomis, aktualiomis šio tyrimo problematikai:

Hipotezė H1: Rusijos invazija į Ukrainą turėjo dvilypį poveikį Europos valstybių grėsmių vertinimams - didinant daugumos valstybių grėsmių vertinimus dėl Rusijos, tačiau tuo pačiu turint poliarizuojantį poveikį Europai.

Ši hipotezė pasitvirtino - Rusijos invazija turėjo dvilypį poveikį paslenkant daugumą valstybių grėsmių vertinimuose aukšty, bet tuo pačiu iškristalizuojant Rusijai labiau palankius politinius aktorius, ar tai būtų atskiros politinės partijos, ar valdančiosios vyriausybės, diktuojančios valstybių kryptį, kas turi poliarizuojantį poveikį visai Europai. Rusijos grėsmė tapo nebeįmanoma ignoruoti, visos Europos valstybės vienaip ar kitaip turėjo pasirinkti pusę šiame konflikte. Prieš karą grėsmių vertinimams viena iš svarbiausių buvo geografinė dimensija - paprasčiausiai kiek valstybės nutolusios nuo Rusijos. Kai kurios Viduržemio regiono valstybės Rusiją mato kaip grėsmę, kuomet kai kurios Rytų Europos valstybės laikosi labiau kompromisinės politikos Rusijos atžvilgiu. Vietoje to, Europoje susikuria daug naujų skirčių linijų - valstybių viduje tarp valdžios ir visuomenės, tarp valstybių besifokusuojančių į NATO kaip esminį gynybinį aljansą ir ieškančių naujo ES ar Europos pagrindu orientuoto aljanso varianto pozicijų, ar netgi tų aljansų viduje dėl išsiskiriančių tikslų Rusijos atžvilgiu. Šios tendencijos vis dar yra stipriai susijusios su kiekvienos valstybės atskira istorine patirtimi, vidine politika, energetinės priklausomybės nuo Rusijos lygmeniu - tai vis dar lemia kaip valstybių vyriausybės interpretuoja Rusijos grėsmę.

Hipotezė H2: Rusijos invazija į Ukrainą turėjo ribotą poveikį Europos gynybos pajėgumų koordinavimo institucionalizavimui.

Ši hipotezė pasitvirtino. Nors judėjimas link stipresnės demokratinės Europos tikrai yra pastebimas per individualių valstybių masiškai perkamus tankus, artilerijos sistemas, kitus pajėgumus, tačiau ši drastiškai pasikeitusi trajektorija neišsitransliuoja į esminius sprendimus inicijuojant integraciją gynybos lygmenyje Europos mastu. 2025-aisiais ES ir Europa bendrai ėmėsi substancialių bei beprecedenčių žingsnių siekiant ištaisyti fragmentaciją savo gynybos industrijoje. Tokios programos kaip EDIS, EDIP, bei „Readiness 2030“ pradeda labiau derinti pirkimus bei gamybą europiniu lygmeniu, kas duoda pozityvių rezultatų per matomą bendrų pirkimų didėjimą. Didelė integracija yra pastebima karinio mobilumo srityje, kurioje ES užima tikrai reikšmingą lyderystę dedant pamatus gebėjimui transportuoti didelius Europos karinius pajėgumus. Tačiau, žinoma, šių pajėgumų sukūrimo kol kas dar reiks palaukti. Dauguma sričių, kurių galia remiasi gebėjimu jas vykdyti koordinuotai, centralizuotai, atitinkamai yra dažnai labiausiai pražiūrimos,

arba tiesiog nėra noro į jas investuoti dėl sunkaus pardavimo visuomenėms, iš to kylančio valstybių noro išlaikyti autonomiją sprendimuose liečiančiose jų karinius pajėgumus.

Hipotezė H3: Rusijos invazija į Ukrainą turėjo mažesnę poveikį Europos veiksams mažinant struktūrinę priklausomybę nuo JAV nei D. Trumpo perrinkimas.

Ši hipotezė pasitvirtino tik iš dalies. Retoriniame lygmenyje strateginės autonomijos sąvoka, vengta JAV valdant J. Bideno administracijai, po Europos santykių su JAV atšalimo pasidarė populiari net ir tarp buvusių stiprių transatlantinių ryšių šalininkų. Tačiau, nors pastebimas noras ir atitinkamos iniciatyvos giliau kooperuoti gynybą, kol kas atitinkamų sprendimų, kurie kontrastuotų su ES vykdyta politika skatinant realią gynybos integraciją, nėra matoma. Kol kas tai veikiau yra ateities tikslai nei realybė, dėl to ateinantys metai bus esminiai parodant ar dabartinė retorika apie tikslus peraugę į rezultatus siekiant didesnės autonomijos ar kaip tik didesnio integravimosi ir priklausomumo nuo JAV. Šiose diskusijose figuruojanti naujai sukurta „Norinčiųjų koalicija“ yra dvejobas Europos atsakas į JAV spaudimą - ji ir parodo Europos pasiryžimą užtikrinti garantijas be JAV paramos, tačiau tuo pačiu pats koalicijos iškeltas tikslas yra pozityvus atsakas į Trumpo reikalavimus, o kol kas valstybės, rimčiausiai vertinančios Rusijos grėsmę (5 kategorija), labiau yra linkusios akcentuoti transatlantinių ryšių svarbą nei siekias strateginei autonomijai, tačiau tuo pačiu juos vertina teigiamai, kadangi mato tai kaip paskatą vakarų Europos valstybėms labiau įsitraukti į Europos Rytų flango gynybą.

Svyruojančios pusiausvyros teorija ir postfunkcionalizmas padeda paaiškinti netolygią ES trajektoriją siekiant strateginės autonomijos, bendrą strateginės kakofonijos išlikimą Europoje, nepaisant optimistiškų vertinimų karo pradžioje. Naudojantis svyruojančios pusiausvyros teorija, minėtoji pirminė vienybė gali būti interpretuojama kaip ilgalaikės pusiausvyros pertraukimas, kuomet bandoma „atpirkti“ iššvaistytą laiką, vykusį stagnacijos metu, o vėlesnis slinkimas į buvusią fragmentaciją parodo įsitvirtinusią institucinę inerciją, kuri ištaisyta instituciškai buvo tik dalinai, veikiau akcentuojant tiesiog ES finansinę paramą individualių valstybių siekias stiprinti savo gynybą ar norą remti Ukrainą karine parama. D. Trumpo perrinkimas suveikė kaip antras šokas, tik šį sykį, kol kas labiau retoriniame lygmenyje, paskatinęs siekti strateginės autonomijos, kuri pirmus tris karo metus buvo nemaža dalimi ignoruojama. Papildant, postfunkcionalistinė prizmė parodo kaip valstybių vidaus politika ir identiteto politizavimas gali užgniaužti turimą pagreitį strateginiams veiksams, ypač tokioje reikšmingoje ir populistų politizuojamoje srityje kaip gynyba, jos integravimas ES lygmeniu ar koalicijose. Kartu šios teorijos aiškina jog tai kas atrodo kaip tiesiog nuviliantis vienybės iširimas ar pasyvumas iš tiesų yra nuspėjamas Europos politinės ir institucinės architektūros padarinys. Kitaip tariant, ES išliekanti strateginė kakofonija ir tai kaip ji

kinta gali būti struktūriškai suprantama ir teoriškai paaiškinama ar net nuspėjama žiūrint per svyruojančios politinės dinamikos ir politizuojamos integracijos logiką.

Grįžtant prie pačioje tyrimo pradžioje kvestionuotos ES kaip vientiso geopolitinio akatoriaus reikšmės dinamikos, ji buvo pasiekusi savo reikšmės epogėjų 2022 metais būtent dėl to, jog tik tuomet ji pradėjo vykdyti sprendimus kurie vėlavo jau mažiausiai nuo Krymo aneksijos laikų. Aišku, galima ginčyti jog tuometinė reakcija nebuvo ES kaip viršvalstybinės institucijos kaltė, o veikiau kolektyvinės Europos, kuri tuo metu jautė didesnę interesą išlaikyti ekonominius ryšius su Rusija, dėl tuo metu daug labiau išsiskyrusių jos grėsmių įvertinimo Europoje. Žinoma, ES buvo ir vis dar yra labiausiai Ukrainos tikslus remianti jėga, o jos palikimą už paliaubų derybų stalo galima paaiškinti D. Trumpo didesne simpatija autoritarams. Tačiau tai jog „Norinčiųjų Koalicija“, atskiri didžiųjų Europos demokratijų lyderiai figuruoja dabartinėse diskusijose, rodo kad ES yra iš dalies apeinama. To priežastis yra iš esmės viena. Visada rodos jog ES vienybę parodo jos plėtimasis, tačiau galbūt dabar (ar ypač kartiniais 2023 metais) vienybę ir ryžtą būtų parodę tam tikras „sumažėjimas“, kaip koks nors Vengrijos izoliavimas nuo galėjimo stabdyt karinę paramą ar veto teisės atėmimas, kvalifikuotos daugumos įvedimas kertiniuose balsavimuose. Tai iš esmės buvo ta institucinė raudonoji linija, kurios ES neperžengė, kuri signalizavo jog tuo metu peržengsiamos raudonosios linijos išsisėmė. Dabar tos svarbos, kuri leistų žengti tokį žingsnį, nebėra, galimai prireiks kitos krizės.

Kodėl šiame tyrime kaip kertinis momentas įvardinti 2023 metai, nepavykęs Ukrainos kontrpuolimas? Tam buvo daug esminių priežasčių, kaip šios nesėkmės fronte išnaudojimas populistiniams naratyvams apie bevaisę karinę paramą, galiausiai ir pačių Vakarų nusilpusi parama ir susidomėjimas karu, tolygiai mažėjęs per Izraelio-Gazos karą, bet atsinaujinęs dabartinių diskusijų dėl paliaubų kontekste. Tačiau tie metai parodė dar vieną atsakymo į šio tyrimo klausimą variantą. Kaip karas Ukrainoje pakeitė ES strateginę kakofoniją? Žinoma, šiame tyrime ištirta kaip pasikeitė atitinkamų kakofonijos dimensijų rodikliai. Tačiau gal pasikeitė pati struktūra? Prieš karą Europa tiesiog išsiskyrė savo Rusijos grėsmės vertinimuose. Tačiau galbūt karas strateginę kakofoniją Rusijos grėsmės atžvilgiu pakeitė kakofonija Europoje ties tuo kaip turi atrodyti Ukrainos pergalė, ar kaip (ir ar) turi baigtis Rusijai? Dabartinėse paliaubų diskusijose akcentuojama jog sankcijų Rusijai atšaukimo ar sušvelninimo galimybė bus tik tuomet jei bus pasiektos visapusiškos ir ilgalaikės paliaubos. Tačiau tai rodo jog su Rusija tiltai nebuvo sudeginti, arba bent duodami ženklai jog juos galima pradėti atstatinėti. Žinoma, pati paliaubų tikimybė atrodo nepaprastai maža, Putinas negali sau leisti karo sustabdyti, o jo valstybė negali sau leisti to karo

tęsti, tad kol kas geriausia kryptis Europai būtų apsidrausti kuo greičiau realizuojant savo išsikeliamus strateginius tikslus.

Kalbant apie **rekomendacijas ateities tyrimams**, pirmiausiai šiame tyrime pateikiamas modelis ir struktūra gali būti naudojama atliekant panašius tyrimus ateityje, būtų tikrai įdomu pamatyti kokia situacija pagal šiame tyrime įvardinamus kintamuosius Europoje bus 2030-aisiais, kuomet nemaža šiuo metu keliamų tikslų didesniai autonomiškumui turėtų būti realizuojami arba bent įgyti aiškesnės pamatuojamas formas. Kalbant apie susijusius tyrimus, kurie galėtų remtis šio tyrimo spragomis, būtų galima labiau iširti pačią svyruojančios pusiausvyros teoriją, jei persveriančių momentų vienu metu būna daugiau nei vienas, ar ypač jei jie kreipia politiką į skirtingas puses. Taip pat svarbu būtų tirti kaip paskiri lyderiai veda ES strateginę konvergenciją, pvz. E. Macron, U. von der Leyen ar F. Merz.

Literatūros sąrašas

1. Afridi, Shahid Jan, and Qaisar Ali. "Trump New Approaches (Ceasefire Agreement) toward Russia-Ukraine Conflicts and Its Implications for Regional Security." *Social Science Review Archives* 3.2 (2025): 214-229.
2. APNews "Hungary, Slovakia Remain Opposed to Sending Any Arms to Ukraine." *AP News*, 2023, <https://apnews.com/article/czech-slovakia-hungary-poland-arms-ukraine-7e982a83cba428b9b967c8dd8d26fd31>.
3. Balfour, Rosa, et al. *Europe's troublemakers: the populist challenge to foreign policy*. Brussels: European Policy Centre, 2016.
4. Barnett, M. N., & Finnemore, M. (2004). *Rules for the world: International organizations in global politics, rules for the world*. Ithaca: Cornell University Press
5. Bartosz Brzeziński, Wojciech Kość. Why Poland dumped Ukraine to help its farmers, politico.eu. 2023, <https://www.politico.eu/article/poland-farmer-law-and-justice-agriculture-grain-war-ukraine-russia/>
6. Baumgartner, F. R., Breunig, C., Green-Pedersen, C., Jones, B. D., Mortensen, P. B., Nuytemans, M., & Walgrave, S. (2009). punctuated equilibrium in comparative perspective. *American Journal of Political*
7. Baumgartner, F. R., Green-Pedersen, C., & Jones, B. D. (2006). comparative studies of policy agendas. *Journal of European Public Policy*, 13(7), 959–974.
8. Baumgartner, Frank R., and Bryan D. Jones. *Agendas and instability in American politics*. University of Chicago Press, 2010.
9. Beyer, Daniela, Christian Breunig, and Marco Radojevic. "Punctuated equilibrium theory." *The Routledge handbook of European public policy*. Routledge, 2017. 42-51.

10. Bergbauer, Stephanie, S. Bergbauer, and M. Glaeser. *Explaining European identity formation*. Cham: Springer, 2018.
11. Bergmann, Julian, and Arne Niemann. "Mediating international conflicts: The European Union as an effective peacemaker?." *JCMS: Journal of common market studies* 53.5 (2015): 957-975.
12. Besancenot, D., & Vranceanu, R. (2025). Explaining the ammunition shortage: the show vs. have military power game. *Defence and Peace Economics*, 1–17.
<https://doi.org/10.1080/10242694.2025.2460447>
13. Biffi, Gudrun. "Migration Policies in Western Europe and the EU-Enlargement." *from OECD Proceedings. Migration Policies and EU Enlargement: The Case of Central and Eastern Europe. OECD. Paris* (2001): 155-168.
14. Bosse, G. 2022. Values, Rights, and Changing Interests: The EU's Response to the War Against Ukraine and the Responsibility to Protect Europeans. *Contemporary Security Policy* 43 (3): 531–546.
15. Chao-Fong, Léonie. "How Trump Is Driving US towards Russia – a Timeline of the President's Moves." *The Guardian*, 2025, <https://www.theguardian.com/us-news/2025/mar/09/trump-ukraine-russia-explainer>
16. Chihai, Mihai Sebastian. *Military Mobility 2.0 Revisited: Lessons Learnt*. European Policy Centre, 2024, https://www.epc.eu/content/Military-mobility-2_0.pdf
17. Cioffi-Revilla, Claudio. "The political uncertainty of interstate rivalries: A punctuated equilibrium model." *The dynamics of enduring rivalries* (1998): 64-97.
18. Consolini, Michele. "Support for Ukraine Still High among EU Citizens but Some Fall off Apparent among Certain Groups." *Eurofound*, 2025, <https://www.eurofound.europa.eu/en/resources/article/2025/support-ukraine-still-high-among-eu-citizens-some-fall-apparent-among>.
19. Davidson, Jason W. "The End of Strategic Cacophony? The Russo-Ukrainian War and the Future of NATO." (2022).
20. De France, Olivier, and Nick Witney. *Europe's strategic cacophony*. London: European Council on Foreign Relations, 2013.
21. Defence Industry Europe. "Germany Approves Major Purchase of 105 Leopard 2A8 Main Battle Tanks." *Defence Industry Europe*, 2024, <https://defence-industry.eu/germany-approves-major-purchase-of-105-leopard-2a8-main-battle-tanks/>.
22. Defence Ministers from 'Coalition of the Willing' for Ukraine Meet Once Again Without the US." *Euronews*, 2025, <https://www.euronews.com/my-europe/2025/04/10/defence-ministers-from-coalition-of-the-willing-for-ukraine-meet-once-again-without-the-us>.
23. Dempsey, Judy. Judy Asks: Is Europe Serious About Defense? Carnegie Europe, 2022
24. Diez, Thomas, Stephan Stetter, and Mathias Albert. "The European Union and border conflicts: the transformative power of integration." *International organization* 60.3 (2006): 563-593.
25. Diez, Thomas. "Europe as a discursive battleground: Discourse analysis and European integration studies." *Cooperation and conflict* 36.1 . 2001: psl. 5-38.
26. Dziennikarze Onet Wiadomości. "Czy Polska powinna dysponować bronią atomową? Jest sondaż." *Onet Wiadomości*, 2025, <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/czy-polska-powinna-dysponowac-bronia-atomowa-jest-sondaz/htfpq9w>.

27. EU Allocates EUR 300 Million for Defence Procurement Projects among Member States.” *Defence Industry Europe*, 2024, <https://defence-industry.eu/eu-allocates-eur-300-million-for-defence-procurement-projects-among-member-states/>
28. European Commission. "Trans-European Transport Network (TEN-T)." *Mobility and Transport*, 2024, https://transport.ec.europa.eu/transport-themes/infrastructure-and-investment/trans-european-transport-network-ten-t_en.
29. European Commission. “Questions and Answers on ReArm Europe Plan/Readiness 2030.” *European Commission Press Corner*, 2025, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_25_790.
30. European Commission. “The Commission Allocates €500 Million to Ramp Up Ammunition Production, Out of a Total of €2 Billion to Strengthen EU's Defence Industry.” *European Commission Press Corner*, 2024, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_1495.
31. European Commission. 2024. *The European Defence Industrial Strategy*. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/edis-our-common-defence-industrial-strategy_en
32. European Commission. *European Defence Industrial Strategy (EDIS): Factsheet*. Directorate-General for Defence Industry and Space, 2024, https://defence-industry-space.ec.europa.eu/document/download/333faee1-a851-44a6-965b-713247515d39_en?filename=DEFIS_EDIS_factsheet.pdf.
33. European Council, Strategic autonomy, strategic choices. 2021
34. European External Action Service. *White Paper for European Defence – Readiness 2030*. 2025, https://www.eeas.europa.eu/eeas/white-paper-for-european-defence-readiness-2030_en.
35. European Parliament. "Implementation of the Common Security and Defence Policy – Annual Report 2023." *Official Journal of the European Union*, C/2024/6740, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/6740/oj/eng>
36. Everything We Know So Far About the 'Coalition of the Willing' for Ukraine.” *Euronews*, 2025, <https://www.euronews.com/my-europe/2025/04/02/everything-we-know-so-far-about-the-coalition-of-the-willing-for-ukraine>.
37. Everts, Philip, and Pierangelo Isernia. *Public opinion, transatlantic relations and the use of force*. Springer, 2015.
38. Fernández, Óscar, et al. "The impact of Russia’s 2022 invasion of Ukraine on public perceptions of EU security and defence integration: A big data analysis." *Journal of European integration* 45.3 (2023): 463-485.
39. Fratsyvir, Anna. “US Signals Support for Europe's Peacekeeping Coalition in Ukraine, Telegraph Reports.” *The Kyiv Independent*, 2025, <https://kyivindependent.com/us-signals-support-for-ukraine-peacekeeping-coalition-telegraph-reports/>
40. Gady, Franz-Stefan. “NATO’s Confusion Over the Russia Threat.” *Foreign Policy*. 2024, <https://foreignpolicy.com/2024/02/27/russia-ukraine-nato-europe-war-scenarios-baltics-poland-suwalki-gap/>.
41. Gaffney, John, ed. *Political parties and the European Union*. Routledge, 2002.
42. Gavin, Gabriel. “Keep Trump Sweet with Defense Spending, Russia’s Neighbors Tell Europe.” *Politico*, 2025, <https://www.politico.eu/article/defense-spending-donald-trump-europe-lithuania-keir-starmer-emergency-meeting-white-house/>.
43. Gehring, Kai. "Can external threats foster a European Union identity? Evidence from Russia’s invasion of Ukraine." *The Economic Journal* 132.644 (2022): 1489-1516.

44. Genini, Davide. "How the war in Ukraine has transformed the EU's Common Foreign and Security Policy." *Yearbook of European Law* (2025)
45. Głowacki, Bartosz, and Aaron Mehta. "A Nuclear Poland? Logistics, Political Challenges Ahead of Potential Warsaw Deal." *Breaking Defense*, 2025, <https://breakingdefense.com/2025/03/a-nuclear-poland-logistics-political-challenges-ahead-of-potential-warsaw-deal/>.
46. Graf, Timo Alexander. "Unity in the face of threat? Exploring the empirical relationship between strategic threat perceptions and public support for a common European army in Germany." *European Security* 29.1 (2020): 55-73.
47. Graf, Timo, Markus Steinbrecher, and Heiko Biehl. "From reluctance to reassurance: Explaining the shift in the Germans' NATO alliance solidarity following Russia's invasion of Ukraine." *Contemporary Security Policy* 45.2 (2024): 298-330.
48. Gray, Andrew, and Benoit Van Overstraeten. "Europeans Discuss Ukraine Peace Force but Big Questions Unanswered." *Reuters*, 2025, <https://www.reuters.com/world/europe/europeans-discuss-ukraine-peace-force-big-questions-unanswered-2025-04-10/>.
49. Greenacre, Martin. "We Need Actions, Not Words, Defence Industry Tells EU Leaders." *Science|Business*, 2024, <https://sciencebusiness.net/news/dual-use/we-need-actions-not-words-defence-industry-tells-eu-leaders>
50. Grevi, Giovanni. "The War in Ukraine Will Either Forge or Splinter Europe." *Carnegie Europe*, 2024, <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2024/04/the-war-in-ukraine-will-either-forge-or-splinter-europe?lang=en>.
51. Hendrix, Steve, and Ellen Francis. "Europe Pushes for Greater Role in Ukraine Talks, Postwar Security." *The Washington Post*, 2025, <https://www.washingtonpost.com/world/2025/03/13/european-union-nato-ukraine/>
52. Hooghe, L., Marks, G., Lenz, T., Bezuijen, J., Ceka, B., & Derbryan, S. (Forthcoming). *Measuring international authority: A postfunctionalist theory of governance* (Vol. Volume III). Oxford: Oxford University Press.
53. Hooghe, Liesbet, and Gary Marks. "A postfunctionalist theory of European integration: From Permissive Consensus to constraining dissensus." *British journal of political science* 39.1 (2009): 1-23.
54. Hooghe, Liesbet, and Gary Marks. "Grand theories of European integration in the twenty-first century." *Journal of European Public Policy* 26.8 (2019)
55. Huysmans, Jef. *The politics of insecurity: Fear, migration and asylum in the EU*. Routledge, 2006.
56. Insight Eu monitoring "Common Security and Defence Policy: New Headquarters for the EU's Civilian Missions." *Insight EU Monitoring*, 2025, https://ieu-monitoring.com/editorial/common-security-and-defence-policy-new-headquarters-for-the-eus-civilian-missions/547917?utm_source=ieu-portal.
57. International Campaign to Abolish Nuclear Weapons. "Countries with Nuclear Weapons." *ICAN*, https://www.icanw.org/nuclear_arsenals.
58. *International Institute for Strategic Studies. Building Defence Capacity in Europe: An Assessment*. IISS, 2024, psl. 41
59. *International Institute for Strategic Studies. The Military Balance 2025*. IISS, 2025, psl 52.
60. York, Chris. "Ukraine Has No Great Options If Trump Recognizes Crimea as Russian." *The Kyiv Independent*, 2025, <https://kyivindependent.com/ukraine-has-no-great-options-if-us-recognizes-crimea-as-russian/>.

61. Italy Partners with Leonardo and KNDS to Acquire 300 Leopard 2A8 Tanks." *Army Recognition*,. 2023, <https://armyrecognition.com/news/army-news/2023/italy-partners-with-leonardo-and-knds-to-acquire-300-leopard-2a8-tanks>.
62. Järvenpää, Pauli, Claudia Major, and Sven Sakkov. "European strategic autonomy: operationalising a buzzword." *International Centre for Defence and Security* 38 (2019).
63. Jireš, Jan. "Russia Is the Most Immediate Threat to the Security of the Czech Republic and Our Allies." *Czech Defence*, 2025, www.czdefence.com/article/jan-jires-russia-is-the-most-immediate-threat-to-the-security-of-the-czech-republic-and-our-allies.
64. Jones, B. D., & Baumgartner, F. R.
65. Jones, B. D., & Baumgartner, F. R. (2005). *The politics of attention: How government prioritizes problems*. Chicago: Chicago University Press.
66. Kayali, Laura, and Joshua Posaner. "France and Germany Can't Agree on How to Fight Europe's Wars." *Politico*,. 2024, <https://www.politico.eu/article/france-germany-macron-scholz-russia-defense-policy-european-union/>
67. Kakachia, Kornely. Georgia, Moldova, Ukraine - the case for granting EU candidacy. *euobserver*, 2022.
68. Kiel "Ukraine Support Tracker: European Aid Shows Little Dynamism." *Kiel Institute for the World Economy*,. 2024, <https://www.ifw-kiel.de/publications/news/european-aid-shows-little-dynamism/>.
69. Kington, Tom. "Italy Signs Nearly \$1 Billion Deal to Upgrade Ariete Tanks." *Defense News*,. 2023, <https://www.defensenews.com/global/europe/2023/08/04/italy-signs-nearly-1-billion-deal-to-upgrade-ariete-tanks/>.
70. Kovanda, Jan. "Ammunition Initiative for Ukraine to Continue, Czech President Says." *Reuters*,. 2025, www.reuters.com/world/europe/ammunition-initiative-ukraine-continue-czech-president-says-2025-02-15/.
71. Kowal, Pawel. "A Central European Perspective on EU Strategic Autonomy." *GIS Reports*,. 2024, <https://www.gisreportsonline.com/r/strategic-autonomy-2/>.
72. Kravchuk, Vira. "The Times: 'Coalition of the Willing' for Ukraine Struggles to Materialize amid Europe Hesitation." *Euromaidan Press*, 2025, <https://euromaidanpress.com/2025/04/30/the-times-coalition-of-the-willing-for-ukraine-struggles-to-materialize-amid-europe-hesitation/>.
73. Kristensen, Hans M., Matt Korda, Eliana Johns, and Mackenzie Knight. "Russian Nuclear Weapons, 2024." *Bulletin of the Atomic Scientists*, vol. 80, no. 2. 2024, pp. 118–145. Taylor & Francis,
74. Laura Kayali, 'Europe's Ability to Deter Putin Hampered by "Unbelievable" Red Tape: French General', *Politico*, 5 August 2024, <https://www.politico.eu/article/french-general-army-mobility-militarytroop-movements-exercise-red-tape-russiaukraine-war/>
75. Lepeu, J. 2025. Ukraine the de-targetization of EU sanctions and the rise of the European Commission as architect of EU foreign policy *International Politics*
76. Leuffen, Dirk, Berthold Rittberger, and Frank Schimmelfennig. *Integration and differentiation in the European Union*. Springer International Publishing, 2022.
77. Leuffen, Dirk, et al. "Postfunctionalism." *Integration and Differentiation in the European Union: Theory and Policies* (2022): 143-168.
78. Leuffen, Dirk, et al. "Security and defence." *Integration and differentiation in the European Union: Theory and policies* (2022): 281-335.
79. Leustean, Lucian N. "What is the European Union? Religion between neofunctionalism and intergovernmentalism." *International Journal for the Study of the Christian Church* 9.3 (2009): 165-176.

80. Lika, Liridon, and Dealan Riga. "EU Geopolitical Actorness in a Changing World." 2024
81. Lippert, Barbara, et al. "European strategic autonomy: actors, issues, conflicts of interests." (2019): 39.
82. Lippert, Barbara, Nicolai von Ondarza, and Volker Perthes. "European strategic autonomy: actors, issues, conflicts of interests." (2019): 39.
83. Litra, Leo. "From Willing to Able: A European Reassurance Force for Ukraine." *European Council on Foreign Relations*, 2025, <https://ecfr.eu/article/from-willing-to-able-a-european-reassurance-force-for-ukraine/>.
84. Lundgren, Magnus, Theresa Squatrito, and Jonas Tallberg. "Stability and change in international policy-making: A punctuated equilibrium approach." *The Review of International Organizations* 13.4 (2018): 547-572.
85. Mader, Matthias, et al. "International threats and support for European security and defence integration: Evidence from 25 countries." *European journal of political research* 63.2 (2024): 433-454.
86. Mader, Matthias. "Increased support for collective defence in times of threat: European public opinion before and after Russia's invasion of Ukraine." *Policy studies* 45.3-4 (2024): 402-422.
87. Maurer, Andreas. "Less Bargaining-More Deliberation The Convention Method for Enhancing EU Democracy." *Internationale Politik und Gesellschaft* 1 (2003): 167-191.
88. Maurer, Heidi, Kolja Raube, and Richard G. Whitman. "'Zeitenwende' as coming of age? EU foreign & security policy through war & peace." *European security* 33.3 (2024): 345-363.
89. McCurry, Justin. "Poland to Buy Hundreds of South Korean Tanks and Howitzers amid Ukraine War." *CNN*, 2022, <https://edition.cnn.com/2022/07/27/asia/south-korea-poland-tanks-howitzer-ukraine-intl-hnk-ml/index.html>.
90. Meijer, Hugo, and Stephen G. Brooks. "Illusions of autonomy: Why Europe cannot provide for its security if the United States pulls back." *International security* 45.4 (2021):
91. *Militarnyi*. "Russia Officially Becomes a Potential Threat to the Czech Republic." *Militarnyi*, 2023, militarnyi.com/en/news/russia-officially-becomes-a-potential-threat-to-the-czech-republic/.
92. Moravcsik, Andrew. "Introduction: integrating international and domestic theories of international bargaining." *Double-edged diplomacy: international bargaining and domestic politics* (1993): 3-42.
93. Moravcsik, Andrew. "Preferences and power in the European Community: a liberal intergovernmentalist approach." *JCMS: Journal of Common Market Studies* 31.4 (1993): 473-524.
94. Moravcsik, Andrew. "Taking preferences seriously: A liberal theory of international politics." *International organization* 51.4 (1997): 513-553.
95. Moravcsik, Andrew. *The choice for Europe: Social purpose and state power from Messina to Maastricht*. Routledge, 2013.
96. NATO Chief Rutte Warns EU against Defence Industry 'Barriers'." *Reuters*. 2025, <https://www.reuters.com/world/europe/nato-chief-rutte-warns-eu-against-defence-industry-barriers-2025-01-13/>
97. Nordin, Johannes. *Strategic Autonomy, Anyone? Charting Europe's Shifting Security Debates and 2024–2029 Priorities*. Institute for Security and Development Policy, 2025,
98. Odessa Journal. "Greece, Bulgaria and Romania Have Decided to Create a Military Corridor." *The Odessa Journal*, 2024, <https://odessa-journal.com/greece-bulgaria-and-romania-have-decided-to-create-a-military-corridor>.
99. Pashkov, Michailo, Foreign policy of Ukraine in the context of geopolitical processes. Razumkov centre, 2024, <https://razumkov.org.ua/images/2024/02/29/2024-PAKT-5.pdf>.

100. Pasichnyk, Vasyl. "Geopolitical strategies in the Russian-Ukrainian war (2022–first half of 2024)." *3C* 34.6: 15.
101. Peterson, James W. "Theoretical approaches: Models of power, systems theory, critical junctures, legacies, realism, and realism revised." *Russian-American relations in the post-Cold War world*. Manchester University Press, 2020. 12-
102. Philippe Gros, *Libya and Mali Operations: Transatlantic Lessons Learned* (Washington, D.C.: German Marshall Fund of the United States, 2014), p. 13,
<https://www.frstrategie.org/sites/default/files/documents/publications/autres/2014/2014-gros-gmf-libya-mali.pdf>.
103. Princen, Sebastiaan. "Punctuated equilibrium theory and the European Union." *Frameworks of the European Union's Policy Process*. Routledge, 2017. 48-64.
104. Quinn, Ben. "US Support to Maintain UK's Nuclear Arsenal Is in Doubt, Experts Say." *The Guardian*, . 2025, <https://www.theguardian.com/world/2025/mar/08/us-support-uk-nuclear-arsenal-in-doubt-trident-france>.
105. Readiness 2030: How Is Europe Planning to Rearm and Can It Afford It?" *Euronews*,. 2025, <https://www.euronews.com/my-europe/2025/03/26/readiness-2030-how-is-europe-planning-to-rearm-and-can-it-afford-it>.
106. Reykers, Yf. "The EU should get serious about maritime security in the Middle East and the Gulf." 2025.
107. Riddervold, Marianne, and Pernille Rieker. "Finally coming of age? EU foreign and security policy after Ukraine." *European security* 33.3 (2024): 497-516.
108. Rodt, Annemarie Peen. *The European Union and military conflict management: Defining, evaluating and achieving success*. Routledge, 2014.
109. Rommen, Rebecca. "Romania Taking Strategic Steps to Bolster Defenses Amid Ukraine War." *Business Insider*, 2024, <https://www.businessinsider.com/romania-taking-strategic-steps-to-bolster-defenses-amid-ukraine-war-2024-9>.
110. Rosamond, Ben. "Theories of European integration." (2000).
111. Roth, Andrew, and Oliver Holmes. "US Suspends All Military Aid to Ukraine in Wake of Trump-Zelenskyy Row." *The Guardian*, 2025, <https://www.theguardian.com/world/2025/mar/04/us-military-aid-ukraine-pause-trump-zelenskyy-updates>.
112. Schaub, Max. "Threat and parochialism in intergroup relations: Lab-in-the-field evidence from rural Georgia." *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences* 284.1865 (2017): 20171560.
113. Schmidt, Susanne K. "Mutual recognition as a new mode of governance." *Journal of European Public Policy* 14.5 (2007): 667-681.
114. Schreer, Ben. "Europe's Defence Procurement Since 2022: A Reassessment." *International Institute for Strategic Studies*, October 23 (2024).
115. Steiner, Nils D., et al. "Rallying around the EU flag: Russia's invasion of Ukraine and attitudes toward European integration." *JCMS: Journal of Common Market Studies* 61.2 (2023): 283-301.
116. Sutton, Brett. "The rationale for qualitative research: A review of principles and theoretical foundations." *The Library Quarterly* 63.4 (1993): 411-430.
117. Šotová, Zuzana, et al. "Why the EU Fails to Deliver on Arms Pledges to Ukraine." *VSquare*, 25 2024, <https://vsquare.org/eu-fails-arms-pledges-ukraine-absent-ammo/>.

118. The Kyiv Independent news desk. "Ukraine, Europe's Ceasefire Proposal Includes US Security Guarantees, No Recognition of Crimea, Reuters Reports." *The Kyiv Independent*, 2025, <https://kyivindependent.com/ukraine-europes-ceasefire-proposal-includes-us-security-guarantees-no-recognition-of-crimea-reuters-reports/>.
119. UK gov "Weimar+ Statement by Germany, France, Poland, Italy, Spain, the United Kingdom, the European External Action Service and the European Commission." *GOV.UK*, 2025, <https://www.gov.uk/government/news/weimar-statement-by-germany-france-poland-italy-spain-the-united-kingdom-the-european-external-action-service-and-the-european-commission>.
120. Ukrinform "Weimar+ Foreign Ministers Agree to Increase Aid to Ukraine – Declaration." *Ukrinform*, 2025, <https://www.ukrinform.net/rubric-politics/3976941-weimar-foreign-ministers-agree-to-increase-aid-to-ukraine-declaration.html#:~:text=Read%20also%3A%20The%20Coalition%20of,backed%20up%20with%20resolute%20action>
121. Van den Abeele, Eric. "Towards a new paradigm in open strategic autonomy?." *ETUI Research Paper-Working Paper* (2021).
122. Visoka, Gëzim, and John Doyle. "Neo-functional peace: The European Union way of resolving conflicts." *JCMS: journal of common market studies* 54.4 (2016): 862-877.
123. Wanted': The EU's Defence Industry Struggles to Find the Right Talent." *Euronews*, 2025, <https://www.euronews.com/my-europe/2025/02/26/skilled-workers-wanted-the-eus-defence-industry-struggles-to-find-the-right-talent>.
124. Webber, Douglas. "Trends in European political (dis) integration. An analysis of postfunctionalist and other explanations." *Journal of European Public Policy* 26.8 (2019): 1134-1152.
125. Wolff, Guntram B., Armin Steinbach, and Jeromin Zettelmeyer. "The Governance and Funding of European Rearmament." *Bruegel Policy Brief*, no. 15/2025. 2025, <https://www.bruegel.org/policy-brief/governance-and-funding-european-rearmament>.
126. Zielonka, Jan. "Europe as a global actor: empire by example?." *International affairs* 84.3 (2008): 471-484.
127. Zielonka, Jan. *Explaining Euro-paralysis: why Europe is unable to act in international politics*. Springer, 1998.

DIRBTINIO INTELEKTO NAUDOJIMO DEKLARACIJA

Vardas, pavardė: Gytautas Petrauskas

Studento pažymėjimo numeris:

773214

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams:

☒ Aš **nenaudojau** dirbtinio intelekto įrankių pateikiamame darbe.

☐ Aš **naudojau** vieną ar kelis dirbtinio intelekto įrankius pateikiamame darbe.

Jei taip, kokius?

Dirbtinio intelekto įrankius naudoju kritiškai, kaip pagalbines priemones. Prisiimu visą atsakomybę už darbe pateiktą informaciją, argumentus ir galutinius darbo rezultatus.

 (Parašas)
.....

Prašome pažymėti „x“ taikytiniems punktams bei paaiškinti, kaip naudojote dirbtinį intelektą:

Aš naudoju dirbtinio intelekto įrankius šiam/-iems tikslui/-ams:

1. ☐ **Idėjų generavimui** (pavyzdžiui: argumentų ar kontra-argumentų generavimui, struktūros plano sudarymui, galimų tyrimo klausimų generavimui)

Paaiškinkite:

2. ☐ **Informacijos paieškai** (pavyzdžiui: papildomos literatūros ar kontekstinės informacijos paieškai)

Paaiškinkite:

3. ☐ **Kaip rašymo asistentą** (pavyzdžiui: gramatinių ar stiliaus klaidų taisymui, vertimui, pastraipų perstruktūravimui ir pan.)

Paaiškinkite:

4. ☐ **Vizualinės medžiagos kūrimui** (pavyzdžiui: naujo paveikslėlio, žemėlapių sukūrimui ar redagavimui)

Paaiškinkite:

5. ☐ **Kaip mokymosi pagalbininką** (pavyzdžiui: papildomam medžiagos paaiškinimui paprastesne kalba, sąvokų ar teorinių koncepcijų palyginimui, žinių patikrinimo užduočių generavimui ir pan.)

Paaiškinkite:

6. ☐ **Duomenų analizei** (pavyzdžiui: skaičiavimui, kodavimui, kokybinių ar kiekybinių duomenų vizualizacijai, lentelės ar grafiko sukūrimui)

Paaiškinkite:

7. ☐ **Efektyvumo didinimui** (pavyzdžiui: tekstų santraukų kūrimui, išnašų formatavimui ir pan.)

Paaiškinkite:

8. ☐ **Kitu būdu.**

Paaiškinkite:

9. **Kokių žingsnių ėmėtės siekdami sumažinti dirbtinio intelekto daromų klaidų ar neatsakingo naudojimo tikimybę?**

Paaiškinkite:

Priedas nr. 1

Pateikiamas analizuotų valstybių sąrašas ir nurodomi pagrindiniai šaltiniai, naudoti nustatyti Rusijos grėsmės vertinimą

Vengrija

- National military strategy of Hungary: <https://defence.hu/news/national-military-strategy-of-hungary.html>
- Schmidt, Andrea, and Viktor Glied. "Pragmatic foreign policy of Hungary in the shadow of the Russian-Ukrainian war." *Eastern Journal of European Studies* 15 (2024).
- 2025 Will Be the Year of Breakthrough in the Hungarian Defence Forces as Well, Ministry of Defence." *defence.hu*, 2025, <https://defence.hu/news/2025-will-be-the-year-of-breakthrough-in-the-hungarian-defence-forces-as-well.html>.
- "Hungary's Orbán Vows to Maintain Russia Ties." *Euractiv*, 2023, <https://www.euractiv.com/section/global-europe/news/hungarys-orban-vows-to-maintain-russia-ties/>.

Serbija

- NATIONAL SECURITY STRATEGY OF THE REPUBLIC OF SERBIA Belgrade, Ministry of defence, Republic of Serbia, 2021: https://www.mod.gov.rs/multimedia/dodaci/prilog2_strategijanacionalnebezbednostirs_eng_1731678276.pdf
- WHITE PAPER ON DEFENCE OF THE REPUBLIC OF SERBIA, Ministry of defence, Republic of Serbia 2023: https://www.mod.gov.rs/multimedia/dodaci/bela_knjiga_odbrane_republike_srbije_2023_1731677444.pdf
- Total defence concept, Ministry of defence, Republic of Serbia, 2024: https://www.mod.gov.rs/multimedia/dodaci/koncept_totalne_odbrane_en/index_en.html#p=2
- Zorić, Bojana. "Under Pressure at Home and Abroad – What Path Will Serbia Take?" *European Union Institute for Security Studies*, 2025
- Samorukov, Maksim, and Vuk Vuksanovic. "Untarnished by War: Why Russia's Soft Power Is So Resilient in Serbia." *Carnegie Politika*, Carnegie Endowment for International Peace, 2023
- Serbian Leader Lashes Out at the West over Kosovo Vote." *AP News*, 2023, <https://apnews.com/article/serbia-kosovo-election-boycott-vucic-ec944380dec66fc68c3e42cde3f0e9a7>.

Bulgarija

- Министерство на отбраната на Република България. *Национална отбранителна стратегия 2025*. 2025. <https://www.strategy.bg/strategicdocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1695>.
- Министерство на вътрешните работи на Република България. *Национална стратегия за интегрирано гранично управление в Република България 2024–2027 г.* 2024. <https://www.strategy.bg/strategicdocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1696>.
- Kobeszko, Łukasz. "A Country of Interim Governments: The Political Crisis in Bulgaria and the Attempts to Solve It." *OSW Commentary*, 3 June 2024. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2024-06-03/a-country-interim-governments-political-crisis-bulgaria-and>.
- Todorov, Svetoslav. "Bulgaria's Pro-Russian President Eyes Opportunity in Political Chaos." *Balkan Insight*, 2024, <https://balkaninsight.com/2024/12/02/bulgarias-pro-russian-president-eyes-opportunity-in-political-chaos/>.
- Mateeva-Kazakova, Maria. "The Resurgence of the Russian Dilemma on the Bulgarian Political Scene." *Robert Schuman Foundation*, 2024. <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/751-the-resurgence-of-the-russian-dilemma-on-the-bulgarian-political-scene>.
- Gençtürk, Ahmet. "Bulgaria Has Been Consistent in Its Support for Ukraine's Right to Self-Defence: Prime Minister." *Anadolu Agency*, 2025. <https://www.aa.com.tr/en/europe/bulgaria-has-been-consistent-in-its-support-for-ukraine-s-right-to-self-defence-prime-minister/3472023>.
- Filippov, Anton. "Why Bulgaria's New Pro-Western Government Could Be a Problem for Ukraine." *European Pravda*, 2025. <https://www.eurointegration.com.ua/eng/news/2025/01/21/7203029/>.

Airija

- Department of Defence and Defence Forces Strategy Statement 2023–2026: <https://assets.gov.ie/273347/81698c68-9e4a-4954-973d-c34c718064dc.pdf>
- Murray, Shona. "Martin: Ireland Will Not Block EU Defence Plans Amid Russian Threat." *Irish Examiner*, 2025, <https://www.irishexaminer.com/news/politics/arid-41567155.html>

Portugalija

- Assembleia da República. *Cenário Macroeconómico Defesa Nacional 2024*. Nota Explicativa, 2024, <https://app.parlamento.pt/webutils/docs/doc.pdf?Inline=true&fich=43bab0bc-b942-4708-a3c4-248c537fa0ee.pdf&path=S1WniNWTF9QdS%252bxLLT8eHM5ZAN04esQcBljg1DMmoTkKNF%252bRAk%252bKiZpZMZvDbv%252fEYeMnV5Qj3gLwnlZjuqweN%252fLYcLT56MbNeSKj7BYjWKnxm254LltwPWY0BKJnhyB4iommx7%252bQEvERzTPz6edXSTPXNGrjCC761co%252fUfzTAc8vDEQ%252f4mPLJH87M5Tlz%252bwPKfCatSyJxL64KT7adN9XdKy4TiH%252bozPsWkhdU7Z2sbNeeaxoEvLE6i0kOFk8Fq24ivLijk3IcpFprQzpTtMe9RglTut%252b4Dn7N4AQEq4ZV2eY70BRdtGZqBXV3s%252for6hdAqMMRPrIF5ePy7IYmmw3mm4%252bAGbUZk07YXf5F%252fcQTGamebG4IAG66WwJeqKeeycki%252f1L84nHRRWf%252b7p%252bPdxeA%253d%253d>.
- Ministério da Defesa Nacional de Portugal. *Estratégia de Defesa Nacional Ambiente, Segurança e Alterações Climáticas 2023*. https://www.defesa.gov.pt/pt/comunicacao/documentos/Lists/PDEFINTER_DocumentoLookupList/Estrategia-De
- Notícias ao Minuto. "Propagandista Russo Volta a Falar de Portugal: 'Quanto Custa Lisboa?'" *Notícias ao Minuto*, 2023, <https://www.noticiasao minuto.com/mundo/2726675/propagandista-russo-volta-a-falar-de-portugal-quanto-custa-lisboa>.

Austrija

- Federal Ministry of the Interior, Austria. *Austrian Security Strategy 2024*. https://www.bmi.gv.at/502/files/240904_Sicherheitstrategie_A4_EN_BF.pdf.
- Reuters. "Austria Expelling Four Russian Diplomats." *Reuters*, 2022, <https://www.reuters.com/world/europe/austria-says-it-is-expelling-four-russian-diplomats-2022-04-07/>. Politico. "How Austria Became Putin's Alpine Fortress." *Politico*, 2023, <https://www.politico.eu/article/austria-russia-vladimir-putin-alpine-fortress-ukraine/>.

Šveicarija

- VISION AND STRATEGY OF THE ARMED FORCES OF THE FUTURE, Strengthening Defence Capability, The Swiss Armed Forces, 2024: <https://backend.vtg.admin.ch/fileservice/sdweb-docs-prod-vtgch-files/files/2024/11/04/9db994a5-e25b-489a-abab-630fb6631701.pdf>
- Keystone-SDA. "Swiss Security Strategy Will Prioritise Cyberdefence and NATO Cooperation." *SWI swissinfo.ch*, 2024, <https://www.swissinfo.ch/eng/swiss-politics/federal-government-focuses-on-hybrid-conflicts-and-nato-cooperation/88621635>.
- FOREIGN POLICY STRATEGY 2024–27, Federal Department of Foreign Affairs, 2024: https://www.eda.admin.ch/content/dam/eda/en/documents/publications/SchweizerischeAussenpolitik/aussenpolitische-strategie-2024-27_EN.pdf

Slovakija

- Ministry of Defence of the Slovak Republic. *Defence Strategy of the Slovak Republic 2021*. 2021. https://www.mosr.sk/data/files/4291_defence-strategy-of-the-slovak-republic-2021.pdf.
- Ministry of Foreign and European Affairs of the Slovak Republic. *Annual Report 2023*. 2024. <https://www.mzv.sk/en/web/en/ministry/annual-report>.
- Euractiv. "Slovak Minister: 3% GDP Defence Spending 'Unimaginable'." *Euractiv*, 2024. <https://www.euractiv.com/section/defence/news/slovak-minister-3-gdp-defence-spending-unimaginable/>.
- Ogrodnik, Łukasz. "'Slovakia First': Fico's Fourth Government Changes Foreign Policy Course." *PISM*, 2024. <https://pism.pl/publications/slovakia-first-ficos-fourth-government-changes-foreign-policy-course>.
- Higgins, Andrew. "Slovak Leader Visits Putin, Breaking With E.U.'s Policy of Isolation." *The New York Times*, 2024. <https://www.nytimes.com/2024/12/23/world/europe/slovakia-putin-visit.html>.
- Chastand, Jean-Baptiste. "Slovakia Is on the Verge of Rapprochement With Russia." *Le Monde*, 2023. https://www.lemonde.fr/en/international/article/2023/10/02/slovakia-is-on-the-verge-of-rapprochement-with-russia_6142947_4.html.
- Associated Press. "Slovakia's Pro-Russian Leader Rejects a Call by the EU Not to Attend a Military Parade in Moscow." *AP News*, 2025. <https://apnews.com/article/slovakia-eu-fico-kallas-russia-may-9-98e176a1986b66377086657ae7fe4b8a>.
- Aktuality.sk. "Kým Rusi Vraždili v Buči, On Bol s Ich Veľvyslancom, a Kým Úradník Sedi, On Si Uživa Luxus. Kto Je Juraj Blanár." *Aktuality.sk*, 2023. <https://www.aktuality.sk/clanok/NUexvJJ/kym-rusi-vrazdili-v-buci-on-bol-s-ich-velvyslancom-a-kym-uradnik-sedi-on-si-uziva-luxus-kto-je-juraj-blantar/>.
- Euronews. "Thousands in Slovakia Protest Against What They Say Is PM Fico's Pro-Russia Stance." *Euronews*, 2025. <https://www.euronews.com/my-europe/2025/02/08/thousands-in-slovakia-protest-against-what-they-say-is-pm-ficos-pro-russia-stance>.
- Radio Slovakia International. "While Support for the EU and NATO Continues, Perception of Russia as a Threat Declines." *ENRSI*, 2025. <https://enrsi.rtvs.sk/articles/news/362301/while-support-for-the-eu-and-nato-continues-perception-of-russia-as-a-threat-declines>.

Ispanija

- Ministerio de Defensa de España. *Defence Industrial Strategy 2023*. Ministerio de Defensa, 2023, https://publicaciones.defensa.gob.es/media/downloadable/files/links/d/e/defence_industrial_strategy_2023.pdf.
- Ministerio de Hacienda de España. *National Risk Assessment Addendum 2024*. Ministerio de Hacienda, 2024, <https://www.tesoro.es/sites/default/files/publicaciones/Public%20version%20National%20Risk%20Assessment%20Addendum%202024.pdf>.
- elEconomista.es. "España Compra a Rusia una Cifra Histórica de Gas en Junio y Ya Es su Segundo Proveedor." *elEconomista.es*, 2023, <https://www.eleconomista.es/energia/noticias/11861128/07/22/Espana-compra-a-Rusia-un-3-mas-de-gas-mientras-las-importaciones-de-Argelia-de-hunden-un-41.html>.
- Euronews. "Spain's President Urges Solidarity with Russia's EU Neighbours." *Euronews*, 2025, <https://www.euronews.com/my-europe/2025/03/16/spains-president-urges-solidarity-with-russias-eu-neighbours>.

Graikija

- Greece's Defense Spending: A 12-Year Strategy for Transformation Announced 2025: <https://usadefea.com/wp-content/uploads/2025/04/Greece-12-Yr-Defense-Spending-Plan.pdf>

- STRATEGIC PLAN 2024-2027, HELLENIC REPUBLIC Ministry of Foreign Affairs Directorate for Strategic and Operational Planning, 2023: https://www.mfa.gr/images/docs/Strategic%20Plan%202024-2027_EN.pdf
- Sotiropoulos, Dimitri A. "Long-Term Sympathy Transformed into a Visible Rift: Greece, Russia and the War in Ukraine." *Kolegium Europy Wschodniej*, 2025, <https://www.kew.org.pl/en/2025/01/14/long-term-sympathy-transformed-into-a-visible-rift-greece-russia-and-the-war-in-ukraine/>.

Liuksemburgas

- Luxembourg Defence Guidelines 2035. Government of the Grand Duchy of Luxembourg, 2023, <https://gouvernement.lu/dam-assets/documents/actualites/2023/05-mai/11-guidelines-defence/luxembourg-defence-guidelines-2035-en.pdf>.
- Kreller, Jan, and Florian Javel. "Why Luxembourgers Refuse to Take Up Arms." *Luxembourg Times*, 2025, <https://www.luxtimes.lu/luxembourg/why-luxembourgers-refuse-to-take-up-arms/49947354.html>.

Slovėnija

- Ministry of Defence of the Republic of Slovenia. *Defence of the State*. <https://www.gov.si/en/policies/defence-civil-protection-and-public-order/defence-of-the-state/>.
- Ministry of Defence of the Republic of Slovenia. *DEFENCE WHITE PAPER OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA*, 2020. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MO/Dokumenti/WP2020.pdf>.
- Ministry of Defence of the Republic of Slovenia. *National Security*. <https://www.gov.si/en/policies/defence-civil-protection-and-public-order/national-security/>.
- Vuk, Pavel. "Slovenia's Defence System in Front of the New Strategic Defence Review?" *Euro-Atlantic Council of Slovenia*, 2024, <https://www.euroatlantic.org/wp-content/uploads/2024/09/Slovenias-Defence-System-in-Front-of-the-New-Strategic-Defence-Review-Vuk-ENG.pdf>.
- Milenković, Marko. "Slovenija Lani Močno Povečala Obseg Trgovanja z Rusijo, Vzrok Predvsem v Večji Vrednosti Blaga." *MMC Radiotelevizije Slovenija*, 2023, <https://www.rtv slo.si/gospodarstvo/slovenija-lani-mocno-povecala-obseg-trgovanja-z-rusijo-vzrok-predvsem-v-vecji-vrednosti-blaga/654350>.
- La. Da., M. Z. "V Ljubljani Shod v Podporo Ukrajini, Premier Golob Načrtuje Obisk Kijeva." *MMC Radiotelevizije Slovenija*, 2023, <https://www.rtv slo.si/slovenija/v-ljubljani-shod-v-podporo-ukrajini-premier-golob-nacrtuje-obisk-kijeva/658988>.

Kroatija

- "Croatia to Increase Defence Spending to 3% of GDP by 2030." *Reuters*, 2025, <https://www.reuters.com/world/europe/croatia-increase-defence-spending-3-gdp-by-2030-2025-04-08/>.
- "Croatia Plans the Return of National Service." *Croatia Week*, 2025, <https://www.croatiaweek.com/croatia-plans-the-return-of-national-service/>.
- "Croatia Strengthens Defence in the East of the Country; Elite Armoured Battalion Arrives in Baranja." *Vjesnik*, 2025, <https://vjesnik.com.au/2025/04/croatia-strengthens-defence-in-the-east-of-the-country-elite-armoured-battalion-arrives-in-baranja/>.
- Herszenhorn, David M., and Bojan Pancevski. "Russian Bots Boosted NATO Critic Ahead of Croatian Election, Researchers Say." *Politico*, 2025, <https://www.politico.eu/article/russia-bots-nato-croatia-election-presidential-candidate-eu-donald-trump-zoran-milanovic-campaign/>.

Belgija

- *Belgian Defence*, 2024. Belgian Ministry of Defence, 2024, https://www.abh-ace.be/sites/default/files/News/2024/Landen_en_statistieken/Paper%20BELGIAN%20DEFENCE.pdf.
- *Federal Public Service Foreign Affairs, Foreign Trade and Development Cooperation*. Kingdom of Belgium, <https://diplomatie.belgium.be/en/policy>.
- "Raising Defences: How Belgium Is Getting Ready for War." *The Brussels Times*, 2025, <https://www.brusselstimes.com/1539702/raising-defences-how-belgium-is-getting-ready-for-war>.
- Mattelaer, Alexander. *Re-Empowering Belgian Foreign Policy*. 2024. https://www.egmontinstitute.be/app/uploads/2024/09/Alexander-Mattelaer_Policy_Brief_354_vFinal.pdf?type=pdf
- Walker, Lauren. "Cyberattacks, Fake News and Climate Change: What Are the Biggest Threats to Belgium?" *The Brussels Times*, 2024, <https://www.brusselstimes.com/1288892/cyberattacks-fake-news-and-climate-change-what-are-the-biggest-threats-to-belgium>.

Danija

- Assessment of the espionage threat to Denmark, the Faroe Islands and Greenland, 2023: https://pet.dk/en/-/media/mediefiler/pet/dokumenter/analyser-og-vurderinger/vurdering-af-spionagetruslen-mod-danmark/vurdering-af-spionagetruslen-mod-danmark-2023_uk_web.pdf
- INTELLIGENCE OUTLOOK 2024 An intelligence-based assessment of the external conditions for Danish national security and interests: <https://www.fe-ddis.dk/globalassets/fe/dokumenter/2024/intelligenceoutlook.pdf>

Italija

- Italian Ministry of Defence. *The Chief of Defence Strategic Concept*. 2022, https://www.difesa.it/assets/allegati/24873/chief_of_defence_strategic_concept_2022_.pdf.
- Amante, Angelo. "Italian Minister Blames Russia for Ukraine Truce Failures; Criticises Israel." *Reuters*, 2025, <https://www.reuters.com/world/europe/italian-minister-blames-russia-ukraine-truce-failures-criticises-israel-2025-04-15/>.
- Reuters. "NATO Needs to Focus on Southern Flank to Counter Russia, Italy Says." *Reuters*, 2025, <https://www.reuters.com/world/nato-needs-focus-southern-flank-counter-russia-italy-says-2025-01-09/>.
- Reuters. "Italy President's 'Third Reich' Comments on Russia Spark Rome-Moscow Dispute." *Reuters*, 2025, <https://www.reuters.com/world/europe/italy-presidents-third-reich-comments-russia-spark-row-rome-moscow-row-2025-02-14/>.
- Friedrich-Ebert-Stiftung. "Security Radar 2025: Country Profiles – Italy." *Friedrich-Ebert-Stiftung*, <https://peace.fes.de/security-radar-2025/country-profiles/italy.html>.
- Center for European Policy Analysis (CEPA). "From Russia to Italy: That's Not Amore." *CEPA*, 2025, <https://cepa.org/article/from-russia-to-italy-thats-not-amore/>.
- Voice of America (VOA) News. "Italy's Meloni Says Security Threat Posed by Russia Is Far-Reaching." *VOA News*, 2024, <https://www.voanews.com/a/italy-s-meloni-says-security-threat-posed-by-russia-is-far-reaching-/7910119.html>

Prancūzija

- Ministère des Armées. Building the Combat Power of Tomorrow's Air-Land Battle Forces. 2024, https://www.defense.gouv.fr/sites/default/files/ministere-armees/DP_Eurosatory_2024_UK.pdf.
- Ministère des Armées. La loi de programmation militaire 2024-2030: Les Grandes Orientations. 2024, <https://www.defense.gouv.fr/ministere/politique-defense/loi-programmation-militaire-2024-2030/loi->

[programmation-militaire-2024-2030-](#)

[grandes#:~:text=d%E2%80%99euros%20hors%20pensions,entre%202017%20et%202024.](#)

- Defense News. "France Eyes Aircraft Carrier, Frigate Order in 2025 Spending Plan." Defense News, 2024, <https://www.defensenews.com/global/europe/2024/10/15/france-eyes-aircraft-carrier-frigate-order-in-2025-spending-plan/>.
- Ministère des Armées. French Military Equipment Delivered to Ukraine. 2024, <https://www.defense.gouv.fr/en/news/french-military-equipment-delivered-ukraine>.
- Sarah Marsh, John Irish and Alan Charlish, Europe to use frozen Russian profits to arm Ukraine, Scholz says: <https://www.reuters.com/world/europe/scholz-macron-tusk-seek-bridge-european-divisions-ukraine-2024-03-15/#:~:text=Macron%20reiterated%20his%20warning%20that,but%20European%20security%20at%20stake>
- Reuters. "Macron's Address to the French Nation on Ramping Up Defence Spending." Reuters. 2025, <https://www.reuters.com/world/europe/macrons-address-french-nation-ramping-up-defence-spending-2025-03-05/>.
- Keystone Procurement. "France's Defence Industry in 2025: Strategic Surge, Spending Hike and Industrial Ambitions." Keystone Procurement, 2025, <https://keystoneprocurement.ie/frances-defence-industry-in-2025-strategic-surge-spending-hike-and-industrial-ambitions/>.
- Finabel. Securing Europe: France's Defence Strategy Amidst Rising European Industry Growth and Defence Readiness. 2024, <https://finabel.org/wp-content/uploads/2024/05/IF-PDFs-1.pdf>.
- Weber, Gesine. "Zeitenwende à la française: Continuity and Change in French Foreign and Security Policy." European Security, vol. 34, no. 4, 2025, pp. 1–22. Sarah Marsh, John Irish and Alan Charlish, Europe to use frozen Russian profits to arm Ukraine, Scholz says: <https://www.reuters.com/world/europe/scholz-macron-tusk-seek-bridge-european-divisions-ukraine-2024-03-15/#:~:text=Macron%20reiterated%20his%20warning%20that,but%20European%20security%20at%20stake>
- Vincour, Nicholas. Macron calls Russia threat 'existential' ahead of meeting with Tusk, Scholz: <https://www.politico.eu/newsletter/brussels-playbook/macron-calls-russia-threat-existential-ahead-of-meeting-with-tusk-scholz/>
- Tenenbaum, Elle. Zima, Amelie (2023). *The return to the East: The Russian threat and the French pivot to Europe's eastern flank*. Institut français des relations internationales
- "Macron Wants to Open 'Debate' on European Nuclear Deterrent." Politico, 2025, www.politico.eu/article/emmanuel-macron-nuclear-weapons-europe-open-debate/.
- Ataman, Joseph "French Far-Right Leader Marine Le Pen Found Guilty of Embezzlement, Banned from Running for Office." CNN, 2025, <https://edition.cnn.com/2025/03/31/europe/marine-le-pen-embezzlement-trial-verdict-france-intl/index.html>.

Vokietija

- Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy 2023. Federal Government of Germany, 2023, <https://www.nationalesicherheitsstrategie.de/National-Security-Strategy-EN.pdf>.
- National Security and Defence Industry Strategy. Federal Ministry of Defence, 2024, <https://www.bmvg.de/resource/blob/5873628/138fddf8112609dfdc3ea44a52ba9195/dl-national-security-and-defence-industry-strategy-data.pdf>.
- Scholz, Olaf. "Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022." *Die Bundesregierung*. 2022, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/regierungserklaerung-von-bundeskanzler-olaf-scholz-am-27-februar-2022-2008356>
- "Allies Cheer over Germany's Taurus Announcement as Russia Labels Merz a Nazi." Euractiv. 2025, <https://www.euractiv.com/section/politics/news/allies-cheer-over-germanys-taurus-announcement-as-russia-labels-merz-a-nazi/>.
- Baerbock, Annalena. "Speech by Foreign Minister Baerbock at the Conference 'The National Security Strategy One Year On.'" Federal Foreign Office, 2024, <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/national-security-strategy-2665416>.

- Thureau, Jens. "Germany Reviews US Ties After Zelenskyy–Trump Clash." *Deutsche Welle*, 2025, <https://www.dw.com/en/germany-reviews-us-ties-after-zelenskyy-trump-clash/a-71815496>.
- Pfeifer, Hans. "German Far-Right AfD Sees Historic Gains, Still Out of Power." *Deutsche Welle*, 2025, <https://www.dw.com/en/german-election-2025-far-right-afd-alice-weidel-cdu-friedrich-merz-v1/a-71725460>.

Nyderlandai

- Ministry of Defence of the Netherlands. *Defence White Paper 2024: Strong, Smart and Together*. Ministry of Defence of the Netherlands, 2024, <https://english.defensie.nl/binaries/defence/documenten/publications/2024/09/05/defence-white-paper-2024/NLD+Defence+white+paper.pdf>.
- Ministry of Defence of the Netherlands. *Defence Strategy for Industry and Innovation 2025–2029*. Ministry of Defence of the Netherlands, 2025, <https://english.defensie.nl/binaries/defence/documenten/policy-notes/2025/04/04/defence-strategy-for-industry-and-innovation-2025-2029/Defence+Strategy+for+Industry+and+Innovation+%28D-SII%29+2025-2029+EN.pdf>.
- NL Times. "Amsterdam at Real Risk of Hybrid Attack by Russia; Unprepared for Consequences: Experts." *NL Times*, 2025, <https://nltimes.nl/2025/04/10/amsterdam-real-risk-hybrid-attack-russia-unprepared-consequences-experts>.
- Leiden University. "The Netherlands Should Also Consider the Possibility of Direct Confrontation with Russia." *Leiden University*, 2024, <https://www.universiteitleiden.nl/en/news/2024/02/the-netherlands-should-also-consider-the-possibility-of-direct-confrontation-with-russia>.

Jungtinė Karalystė

- UK Parliament. *The Forthcoming Strategic Defence Review 2025: FAQ*. House of Commons Library, 2025, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-10153/CBP-10153.pdf>.
- United Kingdom, Cabinet Office. *Integrated Review Refresh 2023: Responding to a More Contested and Volatile World*. 2023, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/641d72f45155a2000c6ad5d5/11857435_NS_IR_Refresh_2023_Supply_AllPages_Revision_7_WEB_PDF.pdf
- UK Government. *National Security Risk Assessment Factsheet*. Cabinet Office, 2018, <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a74ce6640f0b61df4778a5b/Factsheet2-National-Security-Risk-Assessment.pdf>.
- UK Government. *National Risk Register 2025*. Cabinet Office, 2025, https://assets.publishing.service.gov.uk/media/67b5f85732b2aab18314bbe4/National_Risk_Register_2025.pdf. Roberts, Peter, and Paul Cornish. *Strategic Defence Review 2025: Rebalancing UK Armed Forces*. University of Exeter, 2025, <https://www.exeter.ac.uk/v8media/research/policy/StrategicDefenceReview2025.pdf>.
- UK Parliament. *Detailed Timeline of UK Military Assistance to Ukraine (February 2022 to Present)*. House of Commons Library, 2025, <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9914/CBP-9914.pdf>.
- House of Lords International Agreements Committee. *UK-Ukraine 100-Year Partnership Agreement*. UK Parliament, 2025, <https://lordslibrary.parliament.uk/uk-ukraine-100-year-partnership-agreement-house-of-lords-international-agreements-committee-report/>.

Norvegija

- Norwegian Ministry of Defence. *The Norwegian Defence Pledge: Long-term Defence Plan 2025–2036*. 2024, www.regjeringen.no/contentassets/0faac3f9efcf4c2fa0f43e2a15bfbcd/en-gb/pdfs/the-norwegian-defence-pledge.pdf.

- Norwegian Police Security Service (PST). *National Threat Assessment 2025*. 2025, www.pst.no/globalassets/2025/nasjonal-trusselvurdering-2025/_nasjonal-trusselvurdering-2025_uu-engelsk.pdf.
- Ekengren, Ann-Marie. "Norway's Foreign and Security Policy: A Challenging Mix of Realism and Idealism." *UI Brief*, no. 8, 2022, www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/ui-publications/2022/ui-brief-no.-8-2022.pdf.

Švedija

- Government Offices of Sweden. *Defence Resolution 2025–2030*. Government Offices of Sweden, 2025, <https://www.government.se/government-policy/total-defence/defence-resolution-2025-2030/>.
- The Swedish Defence Commission. *Summary of Strengthened Defence Capability – Sweden as an Ally: SOU 2024:6*. Government Offices of Sweden, 2024, <https://www.regeringen.se/contentassets/79646ada8654492993fe7108d95ac6d5/sammandrag-pa-engelska-av-starkt-forsvarsformaga-sverige-som-allierad-ds-20246.pdf>.
- Swedish Civil Contingencies Agency. *Current Information on the Security Situation*. Krisinformation.se, 2025, <https://www.krisinformation.se/en/hazards-and-risks/disasters-and-incidents/2022/oro-for-omvarldslaget/about-the-safety-situation>.
- Swedish Security Service. *Serious Security Situation in a Time of Uncertainty*. Säkerhetspolisen. 2025, <https://www.sakerhetspolisen.se/ovriga-sidor/other-languages/english-engelska/press-room/news/news/2025-01-22-serious-security-situation-in-a-time-of-uncertainty.html>.

Čekija

- Ministry of Defence of the Czech Republic. *Defence Strategy of the Czech Republic, 2023*. 2023, www.mo.gov.cz/assets/en/ministry-of-defence/basic-documents/defence-strategy-of-the-czech-republic_2023_final.pdf.
- *Militarnyi*. "Russia Officially Becomes a Potential Threat to the Czech Republic." *Militarnyi*, 2023, militarnyi.com/en/news/russia-officially-becomes-a-potential-threat-to-the-czech-republic/.
- *Politico*. "Czech Secret Service Blames Russia for School Bomb Threats." *Politico*, 2025, www.politico.eu/article/czech-republic-secret-service-michal-koudelka-russia-school-bomb-threats-slovakia/.
- Jireš, Jan. "Russia Is the Most Immediate Threat to the Security of the Czech Republic and Our Allies." *Czech Defence*, 2025, www.czdefence.com/article/jan-jires-russia-is-the-most-immediate-threat-to-the-security-of-the-czech-republic-and-our-allies.

Rumunija

- National Defence Strategy 2020–2024: For a Romania That Is Safe, Developed, and Prosperous in a World Marked by New Opportunities and Challenges. The Presidential Administration, 2020, https://www.presidency.ro/files/userfiles/National_Defence_Strategy_2020_2024.pdf.
- Veress, Csongor B. "Romania's Strategic Role in European Security: Historical Foundations and Contemporary Relevance." China-CEE Institute, 2025, <https://china-cee.eu/2025/01/13/romania-political-briefing-romaniias-strategic-role-in-european-security-historical-foundations-and-contemporary-relevance-3/>.
- Pieńkowski, Jakub. "Romania Boosts Defences in Wake of Russian Invasion of Ukraine." Polish Institute of International Affairs (PISM), 2024, <https://pism.pl/publications/romania-boosts-defences-in-wake-of-russian-invasion-of-ukraine>.
- "With Only 377 T-55/TR-85 Tanks to Its Name, Romania Counts on France and NATO If War With Russia Were to Break Out." *Defense Express*, 2025, <https://en.defence->

ua.com/news/with_only_377_t_55tr_85_tanks_to_its_name_romania_counts_on_france_and_nato_if_war_with_russia_were_to_break_out-13808.html.

- Rommen, Rebecca. "Romania Taking Strategic Steps to Bolster Defenses Amid Ukraine War." Business Insider, 2024, <https://www.businessinsider.com/romania-taking-strategic-steps-to-bolster-defenses-amid-ukraine-war-2024-9>.
- Romania Ministry of National Defence. Joint Statement by the Defence Ministers of the Bucharest 9. 2024, english.mapn.ro/cpresa/6332_JOINT-STATEMENT-BY-THE-DEFENCE-MINISTERS-OF-THE-BUCHAREST-9. Accessed. 2025.

Estija

- Ministry of Defence of Estonia. *National Security Concept of Estonia, 2023*. Ministry of Defence of Estonia, 2023, https://kaitseministeerium.ee/sites/default/files/eesti_julgeolekupoliitika_alused_eng_22.02.2023.pdf.
- Finabel. "The Modernisation of Estonian Armed Forces - A New Approach to Baltic Security, 2024." *Finabel*, 2024, <https://finabel.org/wp-content/uploads/2024/10/IF-PDFs-3.pdf>.
- Ministry of Defence of Estonia. *Defence Investments 2024–2028*. Ministry of Defence of Estonia, 2024, https://www.kaitseinvesteeringud.ee/wp-content/uploads/2024/08/RKIK_2024_A5eng_veeb-1.pdf.
- Estonian Foreign Intelligence Service. *International Security and Estonia, 2024*. Estonian Foreign Intelligence Service, 2024, <https://www.valisluureamet.ee/doc/raport/2024-en.pdf>.
- Estonian Information System Authority. *Cyber Attacks Against Ukraine and Possible Impact in Estonia (Updated)*, 2022. Estonian Information System Authority, 2022, <https://www.ria.ee/sites/default/files/documents/2022-11/Cyber-attacks-against-Ukraine-and-possible-impact-in-Estonia-2022-updated.pdf>.

Suomija

- *Government Defence Report Publications of the Ministry of Defence 2024:7*. Ministry of Defence, 2024, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/166004/PLM_2024_7.pdf.
- *National Risk Assessment 2023: Internal Security*. Publications of the Ministry of the Interior 2023:6, Ministry of the Interior, 2023, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164629/SM_2023_6.pdf.
- Chatterjee, Phelan. How Sweden and Finland went from neutral to Nato, BBC. 2023: <https://www.bbc.com/news/world-europe-61397478>

Latvija

- Ministry of Defence of Latvia. *The State Defence Concept, 2023-2027*. Ministry of Defence of Latvia, 2023, <https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/The%20State%20Defence%20Concept%202023-2027.pdf>.
- Ministry of Defence of Latvia. *Long-Term Development of the National Armed Forces 2025–2036 White Paper*. Ministry of Defence of Latvia, 2023, <https://www.mod.gov.lv/sites/mod/files/document/LONG-TERM%20DEVELOPMENT%20OF%20NAF.pdf>.
- Ann Marie Dom, Evelyn. "Baltics and Poland Announce Planned Withdrawal from Landmine Treaty." *Euronews*, 2025, www.euronews.com/2025/03/19/baltics-and-poland-announce-planned-withdrawal-from-landmine-treaty.

- Pudāns, Kaspars. "Baltic Region Could Become the Next Stage for Russia's Show of Force, Says Commander of Latvian Armed Forces." *Baltic News Network*, 2025, <https://bnn-news.com/baltic-region-could-become-the-next-stage-for-russias-show-of-force-says-commander-of-latvian-armed-forces-266815>.

Lietuva

- Grėsmių nacionaliniam saugumui vertinimas. LR Krašto apsaugos ministerija, 2025: [https://kam.lt/wp-content/uploads/2025/03/2025-GR-LT-02-21-El-be-uzraso .pdf](https://kam.lt/wp-content/uploads/2025/03/2025-GR-LT-02-21-El-be-uzraso.pdf)
- REZOLIUCIJA DĖL TERORISTINĖS RUSIJOS ĮTAKOS APRIBOJIMO, LR Seimas, 2023: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3ba757c2c7ee11ed9b3c9397e1236c2a?jfwid=-117zm8z7y>
- Platurkytė, Domantė. "Does Russia Pose Real Threat to Lithuania? Poll Shows Most Lithuanians Think Yes." *LRT*, 2025, https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2254924/does-russia-pose-real-threat-to-lithuania-poll-shows-most-lithuanians-think-yes?srsId=AfmBOooM8NxH-7uZ4Yxb4Gflfc_LTbvYwk_8jNYPqWg9FJtOAYDXXwiq.

Lenkija

- Ministry of National Defence. "Polish Defence in the Perspective of 2032." *Government of Poland*, <https://www.gov.pl/web/national-defence/polish-defence-in-the-perspective-of-2032>.
- Ministry of National Defence. "Security Environment of Poland Today and in 15 Years." *Government of Poland*, <https://www.gov.pl/web/national-defence/security-environment-of-poland-today-and-in-15-years>.
- Kamiński, Mariusz Antoni, and Zdzisław Śliwa. "Poland's Threat Assessment." *Prism*, vol. 10, no. 2, 2023, psl. 130-147.
- Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland. "Eastern Policy." *Government of Poland*, <https://www.gov.pl/web/diplomacy/eastern-policy>.
- Jackson, James. Poland unveils plan to become major military power“ The Telegraph. 2025: <https://www.telegraph.co.uk/world-news/2025/04/27/poland-plan-major-military-power/>
- Pryshchepa, Kateryna. "Seeds of Strife: How the Grain Conflict Undermines Ukrainian-Polish Relations." *IPS Journal*. 2024, <https://www.ips-journal.eu/topics/economy-and-ecology/seeds-of-strife-7361/>.
- Krzysztozek, Aleksandra. "PiS Candidate Goes Hard on Russia, Opts for Cutting Diplomatic Ties after Criticising Zelenskyy." *Euractiv*, 2025, <https://www.euractiv.com/section/politics/news/pis-candidate-goes-hard-on-russia-opts-for-cutting-diplomatic-ties-after-criticising-zelenskyy/>
- Starcevic, Seb. "We Want French Nukes, Polish President Says." *Politico*, 2025, <https://www.politico.eu/article/poland-andrzej-duda-france-nuclear-weapons-emmanuel-macron/>.

Summary

Strategic cacophony after external shocks - the impact of the Russian invasion of Ukraine and changes in transatlantic dynamics on European security policy

This paper examines how the Russian invasion of Ukraine has affected Europe's strategic cacophony, which is the main problematic question of this thesis. Accordingly, the object of this thesis is Europe's strategic cacophony. Strategic cacophony is interpreted as a complex concept, essentially being the antithesis of the concept of strategic autonomy - together they create a spectrum in which Europe can fluctuate. Strategic cacophony is defined as encompassing three dimensions: the assessment of threats by European states; Common European defense capabilities; Structural dependence on the United States. Both the concepts of strategic autonomy and strategic cacophony together, in the context of this study, raise the dimensions of independence from the United States and the ability to deter Russia independently, which are interrelated. In order to answer how the invasion of Ukraine affected the European strategic cacophony, hypotheses are derived from the three dimensions of the above-mentioned dimensions, based on theoretical assumptions relevant to the issues of this study:

Hypothesis H1: The Russian invasion of Ukraine had a dual impact on the threat assessments of European states - increasing the threat assessments of most states regarding Russia, but at the same time having a polarizing effect on Europe.

Hypothesis H2: The Russian invasion of Ukraine had a limited impact on the institutionalization of the coordination of European defense capabilities.

Hypothesis H3: The Russian invasion of Ukraine had a smaller impact on European actions to reduce structural dependence on the US than D. Trump's re-election.

The hypotheses are tested by analyzing the three aforementioned dimensions of strategic cacophony using qualitative content analysis - the assessments of Russian threats by 29 European states, the cooperation of European defense capabilities, and the structural dependence of Europe on the US in deterring Russia are examined. Using the theories of punctuated equilibrium and post-functionalism, the results obtained during the testing of hypothesis, are then analyzed and the causal relationships discovered are identified, identifying the fundamental reasons for the persistent fragmentation of Europe. The reasons for the rise in the geopolitical significance of the European Union in early 2022 and subsequent dynamics are analyzed. It is found that while the external shock brought most countries closer to seeing Russia as a threat, it also had a polarizing effect on Europe. The rise of EU's role as a significant geopolitical actor in the beginning of the war can be explained by punctuated equilibrium theory, the issues, that were ignored previously, were put on the front of

the political agenda due to external shock. However, this significance of the EU dropped with time due to internal constraints explained by the postfunctionalist theory, mainly due to dividing nature of the war in Ukraine, politization of military aid by the European populist parties. Also, Ukraine's failed spring-summer counteroffensive of 2023 is seen as a critical point in the war, which had lasting effect on both military aid and goals of Europe on how it views the supposed end of this war, while also fueling the arguments for the critics of military aid. It is found that, at least partially, Europe's strive for strategic autonomy was affected more by the re-election of Donald Trump, rather than the external shock of war in Ukraine. This is proven by examining the chronology and scale of decision making in Europe that corresponds with this prism, mostly the scale of military budgets and procurements, also initiatives that are aimed at coordinating and integrating a joint European defence capability.

The importance of this thesis is based on the fact that it conceptualizes Europe's geopolitical dynamics in light of the newest developments in 2025, viewing these dynamics from a theoretical standpoint, while also thoroughly analyzing how key strategic dimensions have changed in light of the external shocks. It provides a new way to use punctuated equilibrium theory in the field of European studies. It also provides a structured methodology for future studies, which would prove usefull to see if recent goals proposed by the European leaders will actually materialize.